

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช
ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

ปริญญานิพนธ์
ของ
ประชัน จันทรสุข

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการวัดผลการศึกษา

มีนาคม 2544

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช
ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

บทคัดย่อ
ของ
ประชัน จันท์สุข

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการวัดผลการศึกษา
มีนาคม 2544

ประชัน จันทร์สุข. (2543). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. ปรินซ์นิพนธ์ กศม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.ส.วาสนา ประवालพฤษ์, อาจารย์ชวลิต รวยอาจิน.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาลบรมราชชนนี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้อารมณ์ตน, การบริหารอารมณ์, การสร้างแรงจูงใจ, การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ .91 และแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช 3 ทักษะคือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, การทำกลุ่มบำบัดและการสอนสุขศึกษา มีความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ .98 .79 และ .84 ตามลำดับ

ผลวิจัยพบว่าเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน แต่ละด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช แต่ละทักษะทั้ง 3 ทักษะและโดยรวมทุกทักษะ โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์สูงสุดกับทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ($r = .724$) ส่วนเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์สูงสุดกับทักษะการทำกลุ่มบำบัด, ทักษะการสอนสุขศึกษา และทักษะรวม ($r = .647, .657$ และ $.681$ ตามลำดับ)

ส่วนในด้านของการส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชนั้นพบว่าเชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลต่อทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดและความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชสูงสุด ($b = 1.223$ และ $b = 2.083$ ตามลำดับ) และเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจส่งผลต่อทักษะการทำกลุ่มบำบัดและการสอนสุขศึกษาสูงสุด ($b = .889$ และ $.557$ ตามลำดับ)

THE RELATIONSHIPS BETWEEN EMOTIONAL QUOTIENT AND PRACTICE
TO ABILITY IN PSYCHIATRIC NURSING OF NURSING STUDENTS
BOROMARAJONANI COLLEGES OF NURSING

AN ABSTRACT
BY
PRACHAN JANSOOK

Presented in partial fulfillment of the requirement
for the Master of Education degree in Educational Measurement
at Srinakharinwirot University
March 2001

Prachan Jansook. (2001). *The Relationships Between Emotional Quotient and Practice to Ability in Psychiatric Nursing of Nursing Students Boromarajonani colleges Nursing*. Master Thesis, med. (Education Measurement). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Sor Wasna Pravalpruk, Mr. Chawalit Ruayajin.

The purposes of this study were to find the relationship between emotional quotient and performance ability in psychiatric nursing of nursing student boromarajonani colleges of nursing. The sample consisted of 60 nursing students boromarajonani colleges of nursing Chainat selected by the Two Stage random sampling. The instruments for collecting the data were the emotional quotient test composing 5 trait : Knowing one's emotions, Managing emotion, Motivating oneself, Recognizing emotions in other and Handling relationships were have reliability .91. The performance ability in psychiatric nursing 3 skills : Interaction , Group Therapy and Health Education were have reliability .98, .79 and .84 respectively.

The results of the study showed that every trait of emotional quotients had significantly positive relationships with performance ability in psychiatric nursing in each 3 skills and all performance ability. The emotional quotient of Handling relationships had highest correlation with Interaction therapy skill ($r = .724$). The emotional quotient of motivating oneself had highest correlation with group therapy, health education, and all performance ability ($r = .647, .657, \text{ and } .681$ respectively).

On the contribution to performance ability in psychiatric nursing. Emotional quotient of Handling relationships contributed most to Interaction therapy skill and all performance ability ($b = 1.223$ and 2.083 respectively), while motivating oneself contributed most to Group therapy and Health education ($b = .889$ and $.557$ respectively).

ปริญญานิพนธ์

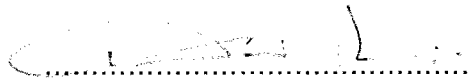
เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติ
การพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

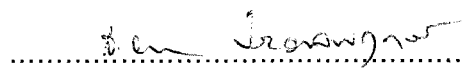
ของ

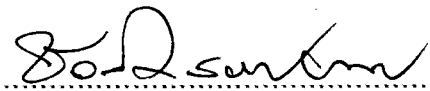
นายประชัน จันทรสุข

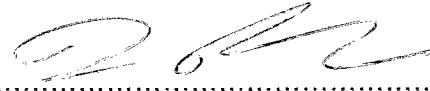
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการวัดผลการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

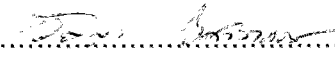
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)
วันที่ ๗ เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2544

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ส. วาสนา ประवालพฤษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์วิญญา วิศาลาภรณ์)

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ส.วาสนา
ประมวลพฤกษ์ ประธานที่ปรึกษา อาจารย์ชวลิต รวยอาจิน กรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด
ภิญโญอนันตพงษ์ และรองศาสตราจารย์วิญญา วิศาลาภรณ์ คณะกรรมการสอบ ซึ่งได้ให้ความกรุณา
แนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล , รศ. ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี , รศ. นิภา
ศรีไพโรจน์, รศ. อูสา สุทธิสาคร ที่ให้ความกรุณาในการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและคณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือใน
การเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบใจนักศึกษาพยาบาลทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบทดสอบ

คุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขออุทิศให้กับบิดา มารดา และครู อาจารย์ที่ได้สั่งสอน
อบรมมา

นายประชัน จันทรสุข

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายในการค้นคว้า.....	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	3
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	เชาว์อารมณ์.....	7
	ความหมายของเชาว์อารมณ์.....	7
	โครงสร้างของเชาว์อารมณ์.....	10
	องค์ประกอบของเชาว์อารมณ์.....	12
	การจัดการเรียนการสอนในวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช.....	17
	การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด.....	19
	กลุ่มบำบัด.....	20
	การสอนสุขศึกษา.....	22
	แบบทดสอบภาคปฏิบัติ.....	24
	ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ.....	24
	แนวคิดในพฤติกรรมกรเรียนภาคปฏิบัติ.....	24
	ชนิดของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ.....	29
	คุณลักษณะของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ.....	30
	การสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติ.....	34
	การพัฒนาแบบทดสอบภาคปฏิบัติ.....	34
	เทคนิคการเก็บข้อมูลและเครื่องมือวัดในการปฏิบัติ.....	35
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาว์อารมณ์.....	37
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวัดด้านปฏิบัติ.....	40
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	43
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	43

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
3(ต่อ)	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	43
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	44
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแนะ	54
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	61
	สังเขปความมุ่งหมาย ประชากร และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	61
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	62
	อภิปรายผล.....	63
	ข้อเสนอแนะ.....	65
	บรรณานุกรม.....	66
	ภาคผนวก	73
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	84

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ 5 ด้าน และทักษะ การปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาล 3 ทักษะ.....	56
2	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเชาว์อารมณ์ในแต่ละด้านกับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช แต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ.....	57
3	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาว์อารมณ์ในแต่ละด้านกับทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ.....	58
4	ค่าน้ำหนักความสำคัญของเชาว์อารมณ์แต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ.....	59
5	การหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแบบ ทดสอบเชาว์อารมณ์.....	75
6	ผลการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวช ด้านการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด.....	80
7	ผลการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวช ด้านการทำกลุ่มบำบัด.....	80
8	ผลการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวชด้านการสอนสุขศึกษา.....	81

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงลำดับการสร้างเครื่องมือวัดเขาวนอารมณ์.....	44
2 แสดงลำดับการสร้างเครื่องมือวัดทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช.....	46

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถาบันการศึกษาพยาบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับผลิตบุคลากรทางการพยาบาลโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อตอบสนองนโยบายงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคคลในสังคมให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ สำหรับการจัดการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพนั้น ไพศาล หวังพานิช (2526 : คำนำ) ได้กล่าวว่า จะต้องเน้นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามตามทิศทางที่สังคมปรารถนา โดยมุ่งส่งเสริมให้เกิดการสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นซึ่งผู้เรียนยังไม่มีหรือมีอยู่น้อยให้มากขึ้น ขณะเดียวกันควรมุ่งขจัดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ด้วย นอกจากนี้ พระราชวรมุนี (2528 : 1) กล่าวว่า การศึกษาที่ดีจะต้องสนับสนุนให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริงในทุกด้าน

การที่คนเราจะประสบความสำเร็จได้นั้น การรับรู้อารมณ์ของตนเองและแสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างเหมาะสมมีส่วนช่วยมากกว่าการมีสติปัญญาที่สูงนั้น คือ บุคคลต้องมีเชาวน์อารมณ์จึงจะทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาเอาชนะอุปสรรคและเอาชนะผู้อื่นได้ (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 8-19) สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิลาสลักษณ์ ชวัลลวิ (2542 : 37-52) ที่ว่า ผู้ที่มีเชาวน์อารมณ์สูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจและมีความเอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงานสามารถผลัดกันเป็นผู้นำได้มีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความสามารถในการปรับตัวได้เป็นอย่างดี ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งมีความสุขด้วย

เชาวน์อารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลต่อการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนและผู้อื่นได้ มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน ทำให้สามารถชักนำความคิดและการกระทำของตนได้อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิต โดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ (Goleman.1995 : 24-31) เห็นว่าความสำเร็จของบุคคล สติปัญญาจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จได้แค่ร้อยละ 20 และร้อยละ 80 เป็นผลมาจากเชาวน์อารมณ์ เชาวน์อารมณ์ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตมากกว่าสติปัญญาทางสมองถึง 2 เท่า โดยเฉพาะบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องในสาขาวิทยาศาสตร์ ได้แก่ แพทย์และพยาบาลซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้เชาวน์อารมณ์มากกว่าสติปัญญาทางสมองถึง 4 เท่า จึงจะส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ

การศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมุ่งผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการคุณลักษณะของพยาบาลนอกจากจะมีความรู้ความสามารถในการให้การพยาบาลได้ถูกต้องเหมาะสมแล้ว พยาบาลจะต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม รู้จักและเข้าใจความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้นต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนสามารถเผชิญกับความเครียดและจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสมมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ สามารถที่จะควบคุมตนเองได้รวมทั้งต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอีกด้วย

การศึกษานอกจากจะผลิตบุคคลที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการแล้วจะต้องสร้างให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต (Garrison & Magon. 1972 : 76) บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้จะต้องเป็นคนเก่ง

คือมีทั้งสติปัญญา (IQ) และมีทั้งเชาว์อารมณ์ (EQ) ร่วมกัน บุคคลที่มีสติปัญญาดีบางคนล้มเหลวในการทำงาน เนื่องจากปัญหาทางด้านการควบคุมอารมณ์และด้านมนุษยสัมพันธ์ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย และอุสา สุทธิสาคร. 2542 : 3)

ลักษณะงานของพยาบาลเป็นการปฏิบัติกับมนุษย์ การประกอบวิชาชีพพยาบาลจึงเป็นวิชาชีพที่เริ่มต้นจากความรู้สึกที่ตึงามของมนุษย์ที่มีต่อกันและมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของกันและกัน (อาภา โลจาเยะ และสุดสวาท อยู่สมบูรณ์. 2539 : 14-21) พยาบาลมีสิทธิที่จะเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตนเอง ความรู้สึกของแต่ละคนเป็นเรื่องภายในจิตใจของบุคคลที่เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก การไม่เข้าใจต่อความรู้สึกของตนเองอาจนำไปสู่การปฏิเสธตนเอง ถ้าพยาบาลแต่ละคนตระหนักรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกของตนเองแล้วย่อมสามารถที่จะควบคุมความรู้สึกของตนเองได้ (สิริรัตน์ ฉัตรชัยสุชา. 2538 : 4)

นักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่สำคัญยิ่งและควรได้รับการส่งเสริมให้มีเชาว์อารมณ์ที่ดีด้วยเหตุผลสำคัญ คือ ประสิทธิภาพของนักศึกษาพยาบาลจะเป็นหลักประกันขั้นต้นอย่างหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงคุณภาพของบุคลากรพยาบาลในอนาคต ซึ่งลออ หุดากุล (2522 : 86) ได้กล่าวว่า การพยาบาลเป็นสวัสดิการที่จำเป็นของสังคมและเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเจ็บป่วยและความปลอดภัยของชีวิต การเตรียมบุคลากรทางการพยาบาลจึงเป็นสิ่งสำคัญและต้องทำอย่างพิถีพิถันและสุจริตดี พิมพ์พงศ์ (2526 : 133-142) มีความคิดเห็นว่าความสำเร็จของนักศึกษาพยาบาลไม่ได้ขึ้นกับความสามารถทางสติปัญญาเท่านั้นแต่นักศึกษาพยาบาลต้องมีคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น มีความสามารถในการปรับตัว มีความรับผิดชอบต่อชีวิตและสังคม มีเมตตา ซื่อสัตย์ อดทน มั่นคงทางอารมณ์ เป็นต้น จะเห็นว่าลักษณะเหล่านั้นจะปรากฏในบุคคลที่มีเชาว์อารมณ์สูง ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีเชาว์อารมณ์ที่ดี

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลนำความรู้ไปให้การพยาบาลผู้ป่วยด้านจิตใจ ทั้งด้านการดูแลรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ ป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ป่วยรายบุคคล ครอบครัว และชุมชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีภาวะสุขภาพจิตดี เบี่ยงเบนหรือเจ็บป่วยทางจิต โดยนักศึกษาพยาบาลจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ทางการพยาบาลทางด้านจิตใจและที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ตลอดจนแนวทางการบำบัดรักษาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกรวมทั้งสามารถประยุกต์ความรู้ความเข้าใจ เพื่อใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเหมาะสมกับผู้ป่วยเฉพาะราย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่สำคัญก็คือ เน้นให้นักศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล เพราะลักษณะของผู้ป่วยจิตเวชเป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวง่าย มีความต้องการพึ่งพาผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย และรู้สึกโดดเดี่ยว (มาโนช หล่อตระกูล. 2538 : 55-63) อีกทั้งลักษณะของผู้ป่วยจิตเวชเป็นผู้มีจิตพยาธิสภาพที่ซับซ้อนต้องใช้ระยะเวลานานและต่อเนื่องในการรักษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลจะต้องเข้าใจและยอมรับผู้ป่วยรวมทั้งประยุกต์หลักวิชา เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่แก้ไขปรับปรุงสิ่งที่ไม่เหมาะสมและสามารถพัฒนาตนเองได้

นักศึกษาพยาบาลจึงควรเป็นผู้ที่มีเชาว์อารมณ์ (EQ) ควบคู่ไปกับสติปัญญา (IQ) ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การให้บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพย่อมต้องอาศัยสภาวะที่ดีทั้งกายและใจของตัวบุคคล ผู้ให้การพยาบาล (สิริรัตน์ ฉัตรชัยสุชา. 2538 : 5-8) การรู้จักตนเองและเข้าใจตนเองจะนำไปสู่การรู้จักผู้อื่นและเข้าใจผู้อื่นและสามารถควบคุม จัดการ รวมทั้งการแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม นักศึกษาพยาบาลจะต้องรู้และเข้าใจผู้รับบริการ เพื่อที่จะสนองความต้องการและให้การพยาบาลผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เมื่อสามารถสนองความต้องการของผู้รับบริการได้แล้วจะเป็นการสร้าง ความประทับใจต่อผู้รับบริการทำให้ วิชาชีพพยาบาลมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อสาธารณชน ส่งเสริมให้วิชาชีพมีคุณค่าและความภาคภูมิใจอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์พยาบาลจึงสนใจที่ศึกษา "ความสัมพันธ์ระหว่าง เชวณอรรถมณกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล" เพื่อจะได้นำข้อมูล ดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีเชวณอรรถมณที่ดี อันจะทำให้ได้มาซึ่งผลผลิต คือพยาบาลที่มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต เข้าใจและรู้จัก ตนเองรวมทั้งเข้าใจผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นผู้มีน้ำใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลให้ ภาพลักษณ์ของวิชาชีพสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชวณอรรถมณแต่ละด้านกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ
2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของเชวณอรรถมณแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเชวณอรรถมณกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช อันเป็นแนวทางในการปลูกฝังเชวณอรรถมณในนักศึกษาพยาบาลให้สอดคล้องกับการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช เพื่อให้การปฏิบัติการพยาบาลกับผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลให้ภาพลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาล สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งชายและหญิง หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ในเขตภาคกลาง จำนวน 8 วิทยาลัย จำนวนนักศึกษา 1,705 คน วิทยาลัยพยาบาลประกอบด้วย

- 1.1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท
- 1.2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี
- 1.3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี
- 1.4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ
- 1.5 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นพรัตน์วชิระ
- 1.6 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ศรีวิญญา
- 1.7 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี
- 1.8 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งชายและหญิง หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขตภาคกลาง ซึ่งมีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two Stage random sampling) โดยการสุ่มขั้นที่ 1 แบบแบ่งกลุ่ม

(Cluster random sampling) โดยมีวิทยาลัยพยาบาล เป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) มาจำนวน 1 วิทยาลัย และชั้นที่ 2 สุ่มนักศึกษาพยาบาลที่ได้จากการสุ่มในชั้นที่ 1 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งมีนักศึกษาพยาบาลเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) จำนวน 60 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ เซวณอารมณ์ประกอบด้วย
 - 1.1 การรู้อารมณ์ตน
 - 1.2 การบริหารอารมณ์
 - 1.3 การสร้างแรงจูงใจ
 - 1.4 การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
 - 1.5 การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ
2. ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ประกอบด้วย
 - 2.1 การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด
 - 2.2 การทำกลุ่มบำบัด
 - 2.3 การสอนสุขศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เซวณอารมณ์ (Emotional Quotient) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์และ จัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมอารมณ์และตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างถูกกาลเทศะ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผลพอใจกับสัมพันธภาพที่มีต่อบุคคล และดำเนินงานไปสู่จุดหมาย

2. แบบทดสอบวัดเซวณอารมณ์ คือ เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดเซวณอารมณ์ด้านต่าง ๆ 5 ด้าน โดยยึดตามแนวของซาโลเวย์ และคณะ (Salovey, et.al. 1995 : 125-154) และโกลแมน (Goleman. 1998 b : 93 -104)

2.1 การรู้อารมณ์ตน (Knowing one's emotions) คือ การรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริงในแต่ละเวลาและสถานการณ์ เป็นคนที่รู้ว่าตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไร สามารถติดตามความรู้สึกของตัวเองได้ในขณะที่อารมณ์กำลังบังเกิดขึ้นในตัว มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตน เป็นคนซื่อตรง พูดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตน

2.2 การบริหารอารมณ์ (Managing emotions) คือ ความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถควบคุมตนเอง เป็นคนที่น่าไว้วางใจ มีคุณธรรม มีความสามารถในการปรับตัว และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

2.3 การสร้างแรงจูงใจ (Motivating oneself) คือ ความสามารถที่จะสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงใจให้อยากทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์ และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

2.4 การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing emotions in others) คือ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจคนอื่น หรือความสามารถที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ รับรู้และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้ดี

2.5 การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ (Handling relationships) คือ การรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นความสามารถในการบริหารจัดการกับความรู้สึกของผู้อื่น โดยทำให้คนอื่นที่อยู่ใกล้เราแล้วเขาเกิดความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเราเองและเขาเกิดความรู้สึกที่ดีกับเราด้วย เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ การสื่อความที่ดี การบริหารความขัดแย้ง ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายและความเป็นผู้นำ

3. การปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช คือ ทักษะการดูแลผู้ป่วยจิตเวชซึ่งประกอบด้วย

3.1 การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด คือ กระบวนการระหว่างพยาบาลและผู้ป่วยในการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการรักษา เพื่อให้ผู้ป่วยทางจิตเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอารมณ์และวุฒิภาวะของตนเอง โดยมี 4 ระยะคือ ระยะเริ่มต้น (Orientation Phase) ระยะระบุปัญหา (Identification Phase) ระยะแก้ไขปัญหา (Exploitation Phase) ระยะสุดท้าย (Resolution Phase)

3.2 การทำกลุ่มบำบัด คือ การบำบัดรักษาผู้ที่มีปัญหาจิตใจ, อารมณ์, พฤติกรรม, สัมพันธภาพ ซึ่งใช้กลุ่มที่ได้จัดขึ้นอย่างมีระบบระเบียบและมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี โดยอาศัยสมาชิกกลุ่มและกระบวนการของกลุ่ม โดยมี 3 ขั้นตอน คือ ระยะเปิดกลุ่ม ระยะดำเนินการกลุ่ม และระยะปิดกลุ่ม

3.3 การสอนสุขศึกษา คือ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการซึ่งมีเป้าหมายที่การให้ผู้รับบริการมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพอนามัยสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือชุมชนของตนเองได้ โดยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนให้ความรู้ ขั้นถ่ายทอดความรู้ และขั้นประเมินผล

4. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช คือ แบบประเมินที่ใช้ประเมินการปฏิบัติงานจริงของนักศึกษาจากสถานการณ์จริง โดยมีเครื่องมือการตรวจให้คะแนนการปฏิบัติด้วยแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้ประเมินจะใช้พิจารณาพฤติกรรมการปฏิบัติการพยาบาลที่นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติตามเกณฑ์การให้คะแนนโดยมีค่าคะแนนเป็น 4,3,2 และ 1 ตามที่กำหนดไว้

5. นักศึกษาพยาบาล คือ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่กำลังฝึกภาคปฏิบัติวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช

6. ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ที่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไปทางการวัดผลการศึกษาหรือจิตวิทยาที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 ท่าน อาจารย์พยาบาลจิตเวชที่มีประสบการณ์ในการสอนและการนิเทศ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ประเมินแบบทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ(Face Validity)

สมมติฐานการวิจัย

1.เชาวน์อารมณ์แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ

2.เชาวน์อารมณ์อย่างน้อยหนึ่งด้านมีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยจะนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของเชาวน์อารมณ์
2. โครงสร้างของเชาวน์อารมณ์
3. องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์
4. การจัดการเรียนการสอนในวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชภาคปฏิบัติในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
5. แนวคิดพื้นฐานของการพยาบาลจิตเวช
6. การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด
7. การทำกลุ่มบำบัด
8. การสอนสุขศึกษา
9. แบบทดสอบภาคปฏิบัติ
10. แนวคิดในพฤติกรรมการเรียนรู้ทางการปฏิบัติ
11. ชนิดของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ
12. คุณลักษณะของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ
13. การสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติ
14. การพัฒนาแบบทดสอบภาคปฏิบัติ
15. เทคนิคการเก็บข้อมูลและเครื่องมือวัดในการสอบการปฏิบัติ
16. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์
17. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวัดด้านปฏิบัติ

เชาวน์อารมณ์ (Emotional Quotient)

ความหมายของเชาวน์อารมณ์ (Emotional Quotient)

นักวิชาการยังให้ความหมายของเชาวน์อารมณ์ (Emotional Quotient) ที่ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว แต่ในความแตกต่างก็มีส่วนเหมือนกันอยู่มาก นอกจากนี้ในภาษาอังกฤษยังมีคำเรียกที่ใกล้เคียงกับ Emotional Quotient ดังจะเห็นจากนิยามของนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่องดังนี้

เชาวน์ทางสังคม (Social Intelligence) (Thorndike E.L. 1920 : 227-235) ได้เสนอว่า ความสามารถในการปรับสภาพตัวเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมสังคม

วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Maturity) (Abrahamsen D. 1958 : 198-203) ได้เสนอว่า คนมีความสุขสบายในอารมณ์ เมื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างเป็นอิสระ และตอบสนองความต้องการของตนเองจากประสบการณ์ตรวจสอบตนเอง

เชาวน์ทางบุคคล (Interpersonal Intelligence) (Gardner H. 1983 : 102-105) เสนอไว้ เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎี Multiple Intelligence มีความหมายในลักษณะของความเป็นผู้ที่ "เก่งคน" มีมนุษยสัมพันธ์ เข้าถึงและรู้จักภาวะอารมณ์ของตนและน้อมนำความเข้าใจ เพื่อชี้นำการปฏิบัติโดยเฉพาะในด้านของความชำนาญทางสังคม

สมรรถนะอารมณ์ (Emotional Competence) (Seger. 1994 : 163 – 196)(Goleman. 1998a : 25) หมายถึง คุณลักษณะ 6 ประการของสมรรถนะอารมณ์ ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความต้องการผลสัมฤทธิ์ การปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ การโน้มน้าวผู้อื่น และการสร้างทีมงาน

ความฉลาดรู้ในอารมณ์ (Emotional Literacy) (Cooper & Sawaf. 1997 : 31-38) หมายถึง ความฉลาดรู้ถึงอารมณ์ตนเอง สามารถบอกเล่าความคิด ความรู้สึกตามความเป็นจริง หยั่งรู้เท่าทันอารมณ์ตน

เชาวน์ทางปฏิบัติ (Practical Intelligence) (Sternberg R.L. 1997 : 475-493) คือ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey P. and Mayer J.D. 1990 : 185-211) กล่าวว่า เชาวน์อารมณ์ คือ ความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคลในการที่จะสนองอารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างถูกต้อง

การ์ดเนอร์ (Gardner H. 1983 : 20-24) กล่าวว่า เชาวน์อารมณ์ คือ ความสามารถหรือศักยภาพทางอารมณ์ของแต่ละคน จำแนกเป็นสองลักษณะ ดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal intelligence) หมายถึง การรับรู้อารมณ์ของตนเองและสามารถแยกแยะตัดสินใจจัดการกับอารมณ์ตนเองนำไปสู่ พฤติกรรมที่เหมาะสม
2. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Interpersonal intelligence) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey P. and Mayer J.D. 1990 ; อ้างใน Gibbs. 1995 : 28) ได้ให้ความหมายของคำว่าเชาวน์อารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก และสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นได้ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองทำให้สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิตโดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

บาร์ออน (Bar-on. 1992 ; อ้างใน Goleman. 1998b : 370-371) กล่าวว่า เชาวน์อารมณ์เป็นองค์ประกอบของความสามารถด้านส่วนตัว อารมณ์และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ

โกลแมน (Goleman D. 1995 : 41 - 42) กล่าวว่า เซวณอารมณ์ คือ ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper R.K. & Sawaf A. 1997:15-17) ได้ให้ความหมายของเซวณอารมณ์ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพและโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey P. & Mayer J.D. 1994 : 3 - 31) ให้ความหมายเซวณอารมณ์ว่า (1) เป็นความสามารถที่เข้าใจอารมณ์ของตนเองและความสามารถที่จะแสดงอารมณ์ของตนเองออกมา ทั้งเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นด้วย (2) อารมณ์สามารถช่วยเรื่องการคิด ช่วยในเรื่องความจำ ช่วยให้เกิดมุมมองในการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ (3) สามารถแยกแยะวิเคราะห์อารมณ์ของตน และความรู้ในสิ่งที่เกี่ยวกับอารมณ์ และ (4) สามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมกับงานหรือสถานการณ์ในขณะนั้น และสามารถที่จะจัดการอารมณ์ของผู้อื่นโดยการให้กำลังใจเมื่อเขาท้อแท้ได้

โกลแมน (Goleman D. 1998a : 317 - 318) กล่าวว่า เซวณอารมณ์ (Emotional quotient) เป็นความสามารถ (Capacity) ที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น สมรรถนะที่จะจูงใจตนเองและสมรรถนะที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเองและจัดการในเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างดี เซวณอารมณ์เป็นความสามารถที่ต่างจากสติปัญญาเชิงวิชาการ (Academic intelligence) ที่วัดจากแบบวัดไอคิวแต่ก็เป็นส่วนที่เสริมกันกับไอคิว โดยสติปัญญาที่แตกต่างกันนี้ (ส่วนวิชาการกับส่วนอารมณ์) เป็นการทำงานในส่วนที่แตกต่างกันของสมอง ส่วนศูนย์กลางที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์จะอยู่ต่ำลงมาจากเปลือกสมอง (Subcortex) เซวณอารมณ์จะเป็นการทำงานของส่วนนี้ร่วมกับศูนย์ของสติปัญญา

โกลแมน (Goleman D. 1998b : 90-92) กล่าวว่าเขาได้ปรับโมเดลของซาโลเวย์และเมเยอร์ไปในแนวที่เขาเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ที่สุดในการทำความเข้าใจว่าความสามารถพิเศษ (Talents) เหล่านี้มีผลต่อชีวิตการทำงานอย่างไร โดยเซวณอารมณ์ของเขาประกอบด้วยความสามารถทางอารมณ์ในส่วนบุคคล (Personal competence) 3 มิติและในทางสังคม (Social competence) 2 มิติ ดังรายละเอียดตามลำดับดังนี้

การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (Self - awareness) คือการที่บุคคลรู้ตัวตนกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้นและใช้ประโยชน์จากความรู้สึกพึงพอใจช่วยในการตัดสินใจ นอกจากนี้ก็มีการประเมินอย่างเป็นจริงเกี่ยวกับความสามารถของตนเองและมีความรู้สึกเพียบพร้อมในเรื่องความมั่นใจในตนเอง

การจัดการอารมณ์ของตนเอง (Self - regulation) คือความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองในลักษณะที่จะเอื้อประโยชน์มากกว่าที่จะขัดขวางการทำงานในขณะนั้น เป็นคนมีสติและสามารถเลื่อนการตอบสนองความพอใจของตนเองออกไปก่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้และเมื่อมีความทุกข์ใจก็สามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้ดี

การจูงใจตนเอง (Motivation) คือการใช้ความรู้สึกพึงพอใจอย่างลึกซึ้งซึ่งจะนำทางและทำให้ตนทำกิจกรรมเพื่อการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ใช้ความรู้สึกช่วยให้ตนมีความริเริ่มและพยายามที่จะปรับปรุงเพื่อไปสู่เป้าหมายที่เป็นเลิศและใช้ความรู้สึกช่วยให้มีความเพียรพยายามแม้มีอุปสรรคและความคับข้องใจ

การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) คือ การที่รับรู้ได้ว่าคนอื่นกำลังรู้สึกอย่างไร สามารถเข้าใจในมุมมองของคนอื่นได้ และความสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลหลายแบบได้

การมีทักษะทางสังคม (Social skill) คือความสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้

สามารถใช้ทักษะเหล่านี้ในการชักจูงและเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอมและยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันและการทำงานเป็นทีมได้

นางพาง ลีมสุวรรณ (2541 : 198 - 199) กล่าวว่า เชาวน์อารมณ์ คือ ความสามารถด้านต่าง ๆ ทางจิตใจ อารมณ์ และสังคมหลาย ๆ ด้านซึ่งที่จริงก็คือ วุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือทักษะชีวิต คนที่มีเชาวน์อารมณ์สูงจะมีคุณสมบัติทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. มีการตัดสินใจที่ดี
3. ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้
4. มีความอดกลั้น
5. ไม่หุนหันพลันแล่น
6. ทนความผิดหวังได้
7. เข้าใจจิตใจของผู้อื่น
8. เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม
9. ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย ๆ
10. สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้
11. ไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมทับความคิดไปหมดจนทำอะไรไม่ถูก

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 21) กล่าวว่า ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชักนำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในการเรียนความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 62-65) ได้ให้ความหมายของเชาวน์อารมณ์ว่า เป็นความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่เน้นความรู้สึกการมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2542 : 20) ได้ให้ความหมาย เชาวน์อารมณ์ คือ ระดับความสามารถทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถที่จะรับรู้ได้ว่าตัวเองและผู้อื่นมีอารมณ์หรือรู้สึกอย่างไรและจะจัดการเรื่องอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร
2. ความสามารถที่จะรู้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์ที่ดีกับความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่ดี รวมถึงวิธีการเปลี่ยนจากอารมณ์ไม่ดีไปสู่อารมณ์ที่ดี
3. ความสามารถที่จะมีความระมัดระวังอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ ทักษะที่จะรับรู้ถึงอารมณ์และบริหารจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้มีความสุขและดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น

กล่าวโดยสรุป เชาวน์อารมณ์ก็เกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองอย่างถูกต้อง การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ความสามารถที่จะดำเนินการหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ความสามารถที่จะทำความเข้าใจและเรียนรู้กับอารมณ์ของตนเอง ความสามารถที่จะพัฒนาปรับปรุงอารมณ์ของตนเอง

โครงสร้างของเชาวน์อารมณ์

ปัจจุบันได้มีรูปแบบของสติปัญญาทางอารมณ์หลายรูปแบบที่นักทฤษฎีต่างๆ ได้พยายามศึกษาถึงโครงสร้างของเชาวน์อารมณ์ โดยที่กรอบแนวคิดต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่ค่อนข้างจะมีมุมมองที่แตกต่างตามธรรมชาติของสติปัญญาทางอารมณ์แต่ละแนวคิดดังที่เมเยอร์ ซาโลเวย์และคาราโซ (Mayer, Salovey & Caruso. in press : 8-13) ได้แบ่งรูปแบบของเชาวน์อารมณ์เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบความสามารถ (Ability model) ของเชาวน์อารมณ์ที่เน้นบทบาทของอารมณ์และสติปัญญาที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และรูปแบบผสม (Mixed models) ซึ่งรวมทั้งความสามารถทางสมองและคุณลักษณะแนวคิดของ เมเยอร์ และคณะ (Mayer, et.al.1990: 8-13) ในเรื่องเชาวน์อารมณ์ที่เน้นโครงสร้างเรื่องความสามารถนั้น ในระยะแรกซาโลเวย์และเมเยอร์เสนอว่าเชาวน์อารมณ์ประกอบด้วยความสามารถที่ปรับได้ 3 ประการคือ การประเมินและการแสดงอารมณ์ การจัดระบบอารมณ์ และการใช้ประโยชน์ของอารมณ์ในการแก้ปัญหา โดยแต่ละประเภทมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

1. การประเมินและการแสดงอารมณ์ (Appraisal and express of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบประเมินอารมณ์ (ได้แก่องค์ประกอบย่อยทางด้านถ้อยคำและองค์ประกอบย่อยที่ไม่ใช่ถ้อยคำ) และองค์ประกอบประเมินอารมณ์ผู้อื่น (ได้แก่องค์ประกอบย่อยด้านการรับรู้ที่ไม่ใช่ถ้อยคำและความเข้าใจผู้อื่น)
2. การจัดระบบอารมณ์ (Regulation of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบการจัดระบบอารมณ์ตนเองและการจัดระบบอารมณ์ผู้อื่น
3. การใช้ประโยชน์ของอารมณ์ (Utilization of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบ การวางแผนที่ยืดหยุ่น การคิดอย่างสร้างสรรค์ ความเอาใจใส่ และการสนใจ

โครงสร้างความสามารถของเชาวน์อารมณ์ของซาโลเวย์และเมเยอร์ในตอนแรกนั้นเน้นเรื่องอารมณ์เป็นหลัก โดยมีโครงสร้างทางการรู้ การคิดและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออก การจัดระบบและการใช้ประโยชน์ของอารมณ์ประกอบอยู่ด้วย ต่อมาเมเยอร์และซาโลเวย์ (Mayer & Salovey. 1997 : 3 - 31) ได้ปรับปรุงรูปแบบของเชาวน์อารมณ์ที่เน้นองค์ประกอบทางการรู้ การคิดของเชาวน์อารมณ์และแบ่งเชาวน์อารมณ์ เป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มแรก คือ ความสามารถในการรับรู้ ประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่น

กลุ่มที่สอง คือ ความสามารถเข้าใจ วิเคราะห์อารมณ์เพื่อต่อความคิด

กลุ่มที่สาม เป็นความสามารถเข้าใจ วิเคราะห์อารมณ์ตนเองและใช้ความรู้ทางอารมณ์

กลุ่มที่สี่ เป็นความสามารถจัดระบบกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เพื่อความเติบโตทางสติปัญญาและอารมณ์ต่อไป

ทั้งนี้บุคคลจะบรรลุตามลำดับขั้น จากกลุ่มแรกไปกลุ่มที่ 2 , 3 และ 4 ตามลำดับโดยกลุ่มแรก ได้แก่ การรับรู้ การประเมินค่า และความสามารถในการแสดงออกของอารมณ์เป็นกระบวนการพื้นฐานที่สุดในขณะที่กลุ่มที่สี่ ความสามารถจัดระบบอารมณ์ของตนเองและบุคคลอื่นเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่สุด รูปแบบของเชาวน์อารมณ์ของเมเยอร์และซาโลเวย์ล่าสุดนี้เป็นรูปแบบเชิงกระบวนการที่เน้นขั้นตอนพัฒนาการของเชาวน์อารมณ์ ศักยภาพของความงอกงาม และอารมณ์มีส่วนเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางสติปัญญา แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบแนวคิดของซาโลเวย์และเมเยอร์ตามแบบเริ่มแรกนั้นยังคงมีงานวิจัย

ศึกษาแนวโน้มอยู่เนื่องจากให้ภาพพัฒนาการทางอารมณ์ของบุคคลในมิติต่าง ๆ ได้ดี และมีสัดส่วนใหญ่ของรูปแบบอื่น ๆ สามารถบูรณาการเข้ากับรูปแบบเริ่มแรก

แนวคิดที่ต่างจากซาโลเวย์และคณะ เป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างความสามารถทางอารมณ์กับลักษณะที่ไม่ใช่ความสามารถ (Non-ability traits) เช่น บาร์ออน (Bar-On, 1997 : 285) ได้นิยามเชาวน์อารมณ์ว่าเป็นสมรรถภาพ (Capacities) ที่ไม่ใช่การรู้การคิด ความสามารถ (Competencies) เป็นทักษะ (Skill) ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการจัดการกับสภาพแวดล้อมและแรงกดดันและ ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิต (Psychological well-being) โดยคำว่าสติปัญญารวมความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่ใช้จัดการกับชีวิตอย่างประสบความสำเร็จและคำว่าอารมณ์ที่ใช้ขยายสติปัญญาใช้เพื่อระบุประเภท ลักษณะเฉพาะของสติปัญญาที่แตกต่างจากสติปัญญาทางการรู้การคิดโดยที่แนวคิดเชาวน์อารมณ์ของบาร์ออนจะตอบคำถามว่า "ทำไมคนบางคนจึงสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่าคนอื่น" บาร์ออนได้ประมวลเอกสารงานวิจัยพบว่าลักษณะทางบุคลิกภาพมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในชีวิตและระบุองค์ประกอบ 5 ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ดังนี้

1. ทักษะภายในตัวบุคคล (Intrapersonal skill) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ตนเองทางอารมณ์ (Emotional self-awareness) การกล้าแสดงออก (Assertiveness) การนับถือตนเอง (Self-regard) การบรรลุสัจธรรมแห่งตน (Self-actualization) และความเป็นอิสระ (Independence)
 2. ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal skill) ประกอบด้วยสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเข้าใจผู้อื่น
 3. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ประกอบด้วยความสามารถในการแก้ปัญหา ความเป็นจริงและความยืดหยุ่น
 4. การจัดการกับความเครียดประกอบด้วยความทนทานต่อความเครียดการอดกลั้น (Impulse control)
 5. สภาวะอารมณ์ทั่วไป (General mood) ประกอบด้วย ความสุข และการมองโลกในแง่ดี
- โกลแมน (Goleman, 1995 : 43 - 44) ได้ชี้ให้เห็นว่าทำไมเชาวน์อารมณ์จึงมีความสำคัญมากกว่าเชาวน์ปัญญา โกลแมนกล่าวว่า เป็นเวลายาวนานที่คนเราให้ความสำคัญกับสมอง โดยไม่ใส่ใจสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิตคือกลุ่มของทักษะทางอารมณ์ที่สามารถสอนได้ไม่เหมือนเชาวน์ปัญญาที่ยากแก่การสอนและพัฒนา เชาวน์อารมณ์ช่วยอธิบายว่าทำไมบุคคลที่มีเชาวน์ปัญญาสูงไม่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิต ในขณะที่บางคนมีเชาวน์ปัญญาธรรมดาเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตสูงสุด โกลแมนเสนอแนะว่าเชาวน์อารมณ์จะช่วยอธิบายความสำเร็จในโรงเรียน บ้านและในการทำงานได้ โกลแมนนิยามเชาวน์อารมณ์ว่าเป็นความสามารถที่จะจัดการและตรวจสอบอารมณ์ของตนเองทุกนาที จูงใจตนเองไปยังเป้าหมาย เข้าใจผู้อื่นและจัดการกับความขัดแย้งและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี แนวคิดของโกลแมนขยายโครงสร้างของเชาวน์อารมณ์โดยรวมทักษะทางการสื่อสารและสังคมเฉพาะอย่างเข้าไปด้วยโครงสร้างทางเชาวน์อารมณ์ของโกลแมน แบ่งได้เป็น 5 ด้านดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์ตนเอง ได้แก่ การกระหนักรู้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นและตรวจสอบความรู้สึกได้ทุกขณะ
2. การจัดการอารมณ์ ได้แก่ การจัดการความรู้สึกต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ความสามารถที่จะปลอบตนเอง และความสามารถที่จะจัดการความบ้าคลั่ง ความวิตกกังวล ความหม่นหมอง หรือความขุ่นเคือง
3. การจูงใจตนเอง ได้แก่ อดกลั้น รอได้ และสามารถเข้าสู่สภาวะการลื่นไหลได้

4. ตระหนักรู้อารมณ์คนอื่น ได้แก่ การเข้าใจคนอื่นและปรับให้เข้ากับสิ่งที่บุคคลอื่นต้องการ
5. สัมพันธภาพการจัดการ ได้แก่ ทักษะในการจัดการอารมณ์ของบุคคลอื่นและมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นอย่างราบรื่น

คูเปอร์และชาวฟ (Cooper & Sawaf. 1997 : 89-103) ได้กำหนดโครงสร้างของเชาวน์อารมณ์ให้สัมพันธ์กับทักษะที่เฉพาะอย่างและแนวโน้มอารมณ์ 4 ประการคือ

1. การรู้ทางอารมณ์ (Emotional literacy) ได้แก่ ความรู้อารมณ์ตนเองและการทำงาน
2. สมรรถนะทางอารมณ์ (Emotional fitness) ได้แก่ ความเข้มแข็งทางอารมณ์และความ ยืดหยุ่น
3. ความลึกทางอารมณ์ (Emotional depth) ได้แก่ ความเข้มข้นทางอารมณ์และศักยภาพที่จะเติบโตทางอารมณ์
4. ความกลมกลืนอารมณ์ (Emotional Alchemy) ได้แก่ ความสามารถที่จะใช้อารมณ์จุดประกายความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์

เวกเนอร์และสเตอร์นเบิร์ก (Wagner & Sternberg. 1985 : 439) เสนอว่า พฤติกรรมของผู้ที่ฉลาดด้าน "Practical intelligence" ที่เอื้อต่อความสำเร็จในวิชาชีพในการบริหารและชีวิต สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การครองตน (Managing self) คือ ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองในแต่ละวันให้ได้ผลผลิตสูงสุด
2. การครองคน (Managing other) คือ ทักษะความรู้ในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี
3. การครองงาน (Managing career) คือ การสร้างผลงานกระทบที่ดีต่อสังคม องค์การ ประเทศชาติ

ซาโลเวย์ และคณะ (Salovey, et.al. 1995 : 125-154) แบ่งองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ 5 องค์ประกอบ คือ

1. การรู้อารมณ์ตน (Knowing one's emotions) คือ การรับรู้อารมณ์ของตนเองตามที่เป็นจริง โกรธรู้ว่าโกรธ เสียใจรู้ว่าเสียใจ เป็นต้น
2. การบริหารอารมณ์ (Managing emotions) คือ ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม
3. การสร้างแรงจูงใจ (Motivating oneself) คือ ความสามารถในการควบคุมตนเองให้กำลังใจและกระตุ้นตนเองได้
4. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing emotions in others) คือ ความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น รู้ความต้องการของผู้อื่น
5. การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ (Handling relationships) คือ ศิลปะของความสัมพันธ์ การสร้างสัมพันธภาพและรักษาสัมพันธภาพให้คงอยู่

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับเชาว์อารมณ์ (Emotional Quotient) ของโกลแมน (Goleman, 1998a :98) โกลแมน ได้จำแนกเชาว์อารมณ์ ออกเป็น 2 สมรรถนะใหญ่ ๆ คือ

1. สมรรถนะทางด้านสังคม เป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นประกอบด้วย

1.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความต้องการ ความรู้สึก และความหวังของผู้อื่นดังนี้

ก. การเข้าใจผู้อื่น ตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดและมุมมองของผู้อื่นสนใจ ผู้อื่นมากขึ้น รวมทั้งความวิตกกังวลของบุคคลอื่นด้วย

ข. มีจิตใจให้บริการ (Service minded) รับผิดชอบต่อและตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นหรือผู้ที่ติดต่อสัมพันธ์กับเราได้ดี

ค. ส่งเสริมผู้อื่นทราบความต้องการและช่วยพัฒนาให้เขามีความรู้ความสามารถให้ถูกทาง

ง. ให้โอกาสบุคคลอื่น สามารถมองเห็นความเป็นไปได้จากการมองเห็น ความแตกต่างของคน และไม่ถือเขาถือเรา

จ. ตระหนักรู้ถึงทัศนคติความคิดเห็นของกลุ่มและสามารถคาดคะเนสถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

1.2 ทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human relation) เป็นความคล่องในการติดต่อกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีโดยสามารถแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่นได้ประกอบด้วย

ก. ความสามารถในการโน้มน้าวใจ สามารถแสดงวิธีการโน้มน้าวความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้อย่างนุ่มนวล แบบเนียน และได้ผล

ข. มีการสื่อสารที่ดี (Communication skill) ชัดเจน นุ่มนวล ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

ค. มีความเป็นผู้นำสามารถโน้มน้าวใจหรือผลักดันกลุ่มได้อย่างถูกต้องทิศทาง

ง. สามารถกระตุ้น เร้าริเริ่ม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี (Managing change) ซึ่งทางการบริหารเรียกว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลง

จ. สามารถบริหารความขัดแย้งได้ดี (Conflict management) เจรจาต่อรองแก้ไข หาทางยุติข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

ฉ. สร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย

ช. ทำงานเป็นทีมร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย

ซ. สร้างสมรรถนะของทีมงาน ให้เกิดพลังร่วมมือ

2. สมรรถนะส่วนบุคคล เป็นความสามารถในการบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างดีประกอบด้วย

2.1 การตระหนักรู้ตนเอง (Self - awareness) เป็นการตระหนักรู้ความรู้สึกและความโน้มเอียงของตนเอง หรือที่เรียกว่าเป็นผู้ที่มีสติสามารถหยั่งรู้โดยการสำรวจตนเอง รู้ถึงความเป็นไปได้ของตนเองต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัว และความพร้อมของตนเอง ประกอบด้วย

ก. เป็นผู้รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และคาดคะเนผลที่จะเกิดตามมาได้

ข. สามารถประเมินตนเองได้ตามความจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง

ค. มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นความสามารถและความมีคุณค่าของตนเอง

ง. สามารถจัดการกับความรู้สึกภายในตนเอง โดยให้อยู่ในสภาวะที่พอเหมาะ พอดี

2.2 ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-regulation) การควบคุมหรือกำหนดตัวเองนับเป็นปัจจัยที่สำคัญของชาวอารมณ์ ไม่ทำอะไรโดยใช้อารมณ์พาไป ประกอบด้วย

- ก. การควบคุมตนเอง สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์หรือความ อุ่นเฉยต่าง ๆ ได้
- ข. เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจเป็นผู้ที่จะทำอะไร โดยรักษาคุณงามความดี

เป็นหลัก

- ค. เป็นผู้ใช้สติปัญญา แสดงความรับผิดชอบ
- ง. มีความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
- จ. ชอบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เปิดใจกว้างกับความคิดแนวทางและข้อมูลใหม่ ๆ ได้อย่างมี

ความสุข

2.3 สามารถสร้างแรงจูงใจ และจูงใจตนเองได้ (Motivation oneself) เพื่อเป็นแนวโน้มนทางอารมณ์ที่เกื้อหนุนต่อการมุ่งหมาย ประกอบด้วย

- ก. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motive) โดยพยายามทำภารกิจต่าง ๆ มีการปรับปรุงมาตรฐานอันดีเลิศ (Standard of excellence)
- ข. มีความจงรักภักดี (Royalty) ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่ม และเป้าหมายขององค์กร
- ค. คิดริเริ่ม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามที่มีโอกาส
- ช. มองโลกในแง่ดี เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อ จนสำเร็จบรรลุ

วัตถุประสงค์

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper & Sawaf.1997: xiii) ได้เสนอ โครงสร้างชาวอารมณ์เรียกว่า EQ Map ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy) คือรับรู้อารมณ์ตรงตามที่เป็น

- 1.1 ความซื่อสัตย์ในอารมณ์ (Emotional honesty)
- 1.2 พลังอารมณ์ (Emotional energy)
- 1.3 การตระหนักรู้ในอารมณ์ (Awareness)
- 1.4 การย้อนกลับของอารมณ์ (Feedback)
- 1.5 หยั่งรู้ด้วยตนเอง (Intuition)
- 1.6 รับผิดชอบ (Responsibility)
- 1.7 สร้างสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection)

2. สมรรถนะทางอารมณ์ (Emotional fitness) ประกอบด้วย

- 2.1 สร้างความเชื่อถือได้ให้เกิดแก่น
- 2.2 มีความเชื่อ ศรัทธาและมีความยืดหยุ่น
- 2.3 สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่พอใจที่ไม่อยู่กับที่
- 2.4 ความสามารถที่กลับสู่สภาพปกติ และเดินหน้า

3. ความลึกทางอารมณ์ (Emotional depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและหน้าที่การงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตนเองประกอบด้วย

- 3.1 ความผูกพันในงาน รู้รับผิดชอบและมีสติ
- 3.2 มีเป้าหมายและศักยภาพที่โดดเด่น
- 3.3 มีความซื่อตรงทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดหลักจริยธรรม

3.4 สามารถโน้มน้าวจิตใจบุคคลอื่นได้จากอำนาจ

4. ความกลมกลืนทางอารมณ์ (Emotional alchemy) โดยใช้สัญชาตญาณ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเผชิญปัญหาและความกดดัน ประกอบด้วย

- 4.1 การแสดงออกด้านการหยั่งรู้
- 4.2 สามารถคิดใคร่ครวญ
- 4.3 การเล็งเห็นโอกาส
- 4.4 การสร้างอนาคต

บาร์ออน (Bar-on. 1997 : 112-133) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ แบ่งออกเป็น 5 หมวด 15 คุณลักษณะดังนี้

1. ความสามารถภายในตน (Intrapersonal Skill)
 - 1.1 การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Emotional self-awareness)
 - 1.2 การยืนหยัดอารมณ์ (Assertiveness)
 - 1.3 การเคารพตนเอง (Self-regard)
 - 1.4 การตระหนักรู้ตน (Self-actualization)
 - 1.5 การเป็นอิสระเอกเทศ (Independence)
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Skill)
 - 2.1 ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy)
 - 2.2 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship)
 - 2.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)
3. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Scales)
 - 3.1 การแก้ปัญหา (Problem Solving)
 - 3.2 ความยืดหยุ่น (Flexibility)
 - 3.3 การทดสอบความจริง (Reality Testing)
4. การวัดความสามารถในการจัดการความเครียด (Stress management scales)
 - 4.1 รับมือเหตุการณ์ที่ตึงเครียด (Stress tolerance)
 - 4.2 การควบคุมความวู่วาม (Impulse Control)
5. การวัดสภาพอารมณ์โดยทั่วไป (General Mood)
 - 5.1 การมองโลกในแง่ดี (Optimism)
 - 5.2 ความสุข (Happiness)

วิลลิงเกอร์ (Weisinger.1998 : xix-xxi) ได้กำหนดเชาวน์อารมณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เชาวน์อารมณ์ภายในตนเอง (Increasing management scales)
 - 1.1 การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง (Developing high self- awareness)
 - 1.2 การจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing your emotional)
 - 1.3 การกระตุ้นจิตใจตนเอง (Motivating yourself)
2. เชาวน์อารมณ์ระหว่างบุคคลเพื่อรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Using your emotional intelligence in your relations with other)

2.1 การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Developing effective communication skills)

2.2 การพัฒนาความชำนาญระหว่างบุคคล (Developing interpersonal expertise)

2.3 การช่วยเหลือผู้อื่นให้ช่วยเหลือตัวเองได้ (Helping others themselves)

สำหรับในประเทศไทย มีผู้สนใจและพยายามกำหนดองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ ดังนี้ เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 :62-65) ได้อาศัยหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งองค์ประกอบเชาวน์อารมณ์ หรือที่เรียกว่าทักษะอารมณ์ ดังนี้

1. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ซึ่งอาศัยธรรมะหมวดพรหมวิหาร 4 เป็นตัวแทนของความเห็นอกเห็นใจ

2. สติ (Awareness) อาศัยธรรมข้อสติปัฏฐาน 4 จะช่วยให้สงบจิตใจจากความวุ่นวายทำให้เข้าใจความหมายของชีวิต

3. การแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict solving/Stress management) แบ่งความขัดแย้งทางอารมณ์ในตนเองและความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือธรรมชาติ การแก้ไขทำได้โดยการการใช้ปัญญาตามธรรมะเรื่อง อริยสัจ 4 เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

จากแนวความคิดเชิงทฤษฎีซึ่งเป็นโครงสร้างทางจิต (Psychological constructs) ของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบคล้าย ๆ กัน พอจะสรุปองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ โดยยึดแนวความคิดของ ซาโลเวย์และคณะ (Salovey, et.al. 1995 : 125 -154) และโกลแมน (Goleman. 1998b : 93-104) โดยสรุปได้ดังนี้

1. การรู้อารมณ์ตนเอง (Knowing one's emotion) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเป็นคนซื่อตรง พูดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติเข้าใจตน

2. การบริหารอารมณ์ (Managing emotions) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นที่น่าไว้วางใจได้ มีคุณธรรม มีความสามารถในการปรับตัวและสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

3. การสร้างแรงจูงใจ (Motivating oneself) คือ ความสามารถในการควบคุมตนเองให้กำลังใจ กระตุ้นตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing emotions in others) คือ ความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น รู้ความต้องการของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ (Handling relationships) คือ ศิลปะของความสัมพันธภาพ การสร้างสัมพันธภาพและรักษาสัมพันธภาพให้คงอยู่ สามารถที่จะเท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น มีทักษะความเป็นผู้นำ การสื่อสารที่ดี บริหารการขัดแย้งได้ดี

การจัดการเรียนการสอนในวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชภาคปฏิบัติในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

การจัดการเรียนการสอนในวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชภาคปฏิบัติได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเรื่อยมา การปฏิบัติสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชปัจจุบันจะเน้นคุณภาพมากขึ้นหลักการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช

ความหมายของสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช

สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชเป็นการพยาบาลสาขาหนึ่งที่เน้นการพยาบาลด้านจิตสังคม โดยเน้นแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา ตลอดจนศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์(บุญวดี เพชรรัตน์. 2539 :42) เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต ป้องกันการเกิดอาการทางจิต ช่วยเหลือและฟื้นฟูบุคลิกภาพแก่ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ อารมณ์ และการปรับตัว ทั้งในภาวะสุขภาพปกติ เบี่ยงเบนและเจ็บป่วยทางจิต

เป้าหมาย

สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชมีจุดมุ่งหมายที่การช่วยเหลือบุคคลเฉพาะรายในด้านจิตอารมณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม โดยมีเป้าหมายให้ผู้ป่วยทางจิตมีภาวะสุขภาพจิตดีสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวช

เนื่องจากสังคมปัจจุบันก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวกในขณะที่ทางด้านจิตใจได้มีการพัฒนาให้ทันกันด้วยเหตุผลนี้ทำให้มนุษย์เกิดความว้าวุ่นทางจิตใจมาก โดยเฉพาะความบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตในเมืองใหญ่ที่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ การป่วยทางจิตหรือไม่นั้นสามารถอธิบายได้จากความสมบูรณ์ต่อการแก้ไขปัญหาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล การแสดงออกซึ่งสัมพันธภาพของบุคคลนั้น ทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม (สมศรี เชื้อหิรัญ. 2532 : 5) พื้นฐานทางสุขภาพมีขอบเขตที่ใช้ในการประเมินหน้าที่ของจิตได้และแสดงออกถึงความมีวุฒิภาวะ การแสดงออกถึงอาการป่วยจะแสดงออกทางพฤติกรรมนั้นคือขบวนการมีพยาธิสภาพและดัชนีความเจ็บป่วยเป็นลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 สุขภาพของบุคคลเปลี่ยนไปในภาวะวิกฤติหรือภาวะเครียดโดยสามารถแก้ปัญหาได้ หรือเรียนรู้ที่จะปรับตัว โดยไม่ต้องการดูแลรักษา

ขั้นที่ 2 เมื่อบุคคลไม่สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพนั้นได้ด้วยตนเองบุคคลนั้นต้องการความช่วยเหลือในการดูแลรักษา

ลักษณะเฉพาะของผู้ป่วยจิตเวช

ผู้ป่วยจิตเวชเป็นผู้ป่วยที่มีลักษณะที่ไม่เหมือนกับผู้ป่วยฝ่ายกายทั่ว ๆ ไป (มานิช หล่อตระกูล. 2538 : 26) ดังนี้

1. มีความอ่อนไหวง่าย (Sensibility) ผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อคำพูด อารมณ์ ทำที่ของผู้อื่นมากกว่าปกติ

2. มีความต้องการพึ่งพาผู้อื่น (Dependence) ผู้ป่วยจิตเวชมักไม่เชื่อมั่นในตนเอง การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องพึ่งพาความคิด คำแนะนำและการตัดสินใจของผู้อื่นมักพบได้เสมอภายหลังการเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้น

3. รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย (Inferiority) ผู้ป่วยจิตเวชมีความกังวลครุ่นคิดคำนึงอยู่ในเรื่องต่ำต้อยของตนจนเห็นว่าตนไม่มีคุณค่า

4. รู้สึกว่าถูกโดดเดี่ยว (Feeling of rejection and unacceptance from other) บางครั้งผู้ป่วยจิตเวชมีอาการประสาหลอน เช่น คิดว่าจะมีคนมาทำร้ายตน เมื่อเล่าให้ผู้อื่นฟังซึ่งอาจมีปฏิกิริยาไปในทางไม่เชื่อถือ ทำให้ผู้ป่วยมีความวิตกกังวลสูง เนื่องจากไม่มีใครยอมรับความคิดเห็นของตนทำให้รู้สึกถูกทอดทิ้ง

แนวคิดพื้นฐานของการพยาบาลจิตเวช

แนวคิดพื้นฐานสำหรับผู้ที่ปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วยจิตเวช ควรยึดเป็นหลักดังนี้ (จินตนา ยูนิพันธ์ 2527 : 2-3)

1. บุคคลแต่ละคนมีคุณค่าศักดิ์ศรีของตนเองสมควรจะได้รับการยอมรับนับถือ
2. จุดมุ่งหมายของบุคคลแต่ละคน เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต มีสุขภาพดี มีอิสระเป็นตัวของตัวเองและประจักษ์ในคุณค่าของตนเอง
3. บุคคลทุกคนมีศักยภาพที่เปลี่ยนแปลงและมีความต้องการที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตนเองตั้งไว้
4. บุคคลดำรงชีวิตอยู่โดยมีการกระทำโต้ตอบ มีปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อมเหมือนเป็นหน่วย แต่ละส่วนของบุคคลจะทำงานร่วมกันเหมือนสิ่งเดียวกันแยกจากกันไม่ได้
5. บุคคลมีความต้องการพื้นฐานคล้าย ๆ กัน กล่าวคือ ความต้องการพื้นฐานด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น ความต้องการประจักษ์ในคุณค่าของตนเอง
6. พฤติกรรมของบุคคลเป็นสิ่งที่มีความหมาย พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความต้องการและจุดมุ่งหมายของบุคคลในขณะนั้น และสามารถเข้าใจได้โดยบุคคลผู้กระทำพฤติกรรมนั้น หรือผู้เกี่ยวข้องที่ทำการศึกษาจากความต้องการและจุดมุ่งหมายของบุคคลผู้กระทำพฤติกรรมในสถานการณ์ที่พฤติกรรมนั้นปรากฏ
7. พฤติกรรมประกอบด้วย การรับรู้ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเป็นลำดับกล่าวคือ จากการรับรู้ทำให้บุคคลเกิดความคิด จากนั้นความรู้สึกจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำ
8. บุคคลมีความแตกต่างกันอยู่ที่ความสามารถในการปรับตัว ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ พันธุกรรม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติหรือความรุนแรงของความเครียดและทรัพยากรที่มีอยู่บุคคลทุกคนมีศักยภาพที่จะมีสุขภาพดีหรือเจ็บป่วยได้
9. ความเจ็บป่วยเป็นประสบการณ์ที่นำไปสู่การเจริญเติบโตและการพัฒนาการในทางที่ดีได้ จุดประสงค์ของการพยาบาลคือ การส่งเสริมให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในทางบวก การส่งเสริมให้บุคคลมีภาวะสุขภาพที่ดีขึ้นและส่งเสริมการประจักษ์คุณค่าของตนเอง
10. บริการสุขภาพเป็นสิ่งที่บุคคลทุกคนจะได้รับไม่จำกัด เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ผิวหรือวัฒนธรรม การบริการพยาบาลขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคล ครอบครัว และชุมชน
11. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพ และสุขภาพจิตของตนเอง

12. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการเจริญเติบโตและพัฒนาการขึ้นในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพนั้น ๆ ซึ่งการพยาบาลจิตเวชจะยึดหลักการการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลนี้มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพยาบาลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพยาบาล

การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

สตรูทและซันดีน (Stuart and Sundeen 1979 : 41) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลและผู้ป่วยในรูปแบบของการรักษา เป็นประสบการณ์ในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถแก้ไขอารมณ์ของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นโดยพยาบาลใช้ตนเองและเทคนิคเฉพาะทางในการปฏิบัติงานกับผู้ป่วย เพื่อช่วยให้พฤติกรรมของผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงไป

ทัศน บัญทอง (2528 : 3) อธิบายว่า สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดโดยธรรมชาติคือ การบำบัดทุกข์ปัญหาของผู้ป่วย ในการพยาบาลจิตเวช สัมพันธภาพเน้นที่จุดประสงค์เพื่อให้ผู้ป่วยพัฒนาทางอารมณ์และวุฒิภาวะ โดยอาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้ที่พยาบาลจิตเวชเป็นผู้วางแผนและจัดให้โดยพิจารณาจากความต้องการและปัญหาของผู้ป่วยแต่ละคนเป็นหลัก

การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด หมายถึง เป็นกระบวนการระหว่างพยาบาลและ ผู้ป่วยในการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการรักษา เพื่อให้ผู้ป่วยทางจิตเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอารมณ์และวุฒิภาวะของตนเอง

จุดมุ่งหมายในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเพื่อให้เกิดผลดีในด้านการรักษาต้องมีจุดมุ่งหมายในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดกับผู้ป่วยจิตเวชดังนี้

1. เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถแก้ไข หรือจัดการกับปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันได้
2. เพื่อให้ผู้ป่วยมองเห็นปัญหาของตนเอง
3. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยยอมรับว่า เขามีส่วนร่วมที่จะต้องแก้ไขปัญหามาของเขาเอง
4. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยต่อสู้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
5. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยหาทางแก้ปัญหาได้
6. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้ทดสอบพฤติกรรมใหม่ ๆ นำไปปฏิบัติต่อไป
7. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น
8. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเกิดทักษะในการเข้าสังคม
9. เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจพฤติกรรม หรือการกระทำของตนเอง

กระบวนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดระหว่างพยาบาลและผู้ป่วยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ระยะเริ่มต้น (Orientation Phase) เป็นการช่วยให้ผู้ป่วยรับรู้โอกาส และเกิดความไว้วางใจในความสามารถของพยาบาลในการที่จะช่วยเหลือด้านสุขภาพของผู้ป่วยได้
2. ระยะระบุปัญหา (Identification Phase) คือ การที่พยาบาลสนับสนุนให้ผู้ผู้ป่วยระบายความคิด

ความรู้สึกออกมา โดยพยาบาลยอมรับ และให้การช่วยเหลือเมื่อต้องการ จะทำให้ผู้ป่วยได้ใช้ประสบการณ์ของความเจ็บป่วยให้เป็นประโยชน์ในการปรับตัวหรือเปลี่ยนความรู้สึกของตนเอง รวมทั้งเสริมความแข็งแกร่งของบุคลิกภาพสำหรับตนเอง

3. ระยะแก้ไขปัญหา (Exploitation Phase) โดยให้ผู้ป่วยได้รับการสนับสนุนจากพยาบาลให้มีการรับรู้ตนเองดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ ริเริ่มและถ่ายทอดพลังภายในหรือความวิตกกังวลของตนเอง

4. ระยะสุดท้าย (Resolution Phase) เป็นระยะที่ค่อย ๆ ปลดปล่อยตนเองจากการมีสัมพันธภาพกับพยาบาล ได้เรียนรู้การตอบสนองความต้องการของตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของตนเองได้อย่างอิสระ

การประเมินทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

การประเมินทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นการวัดผลทางการศึกษาโดยวัดพฤติกรรมที่แสดงออกใช้เทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด โดยใช้การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการวางแผนไว้ล่วงหน้ามีการกำหนดคะแนนการสังเกตมีการบันทึกผลไว้เป็นหลักฐาน (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2519 : 25) สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ใช้แบบการสังเกตโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งรายการของพฤติกรรมที่ต้องการวิเคราะห์จัดไว้ตามลำดับ โดยเริ่มตั้งแต่ ระยะเริ่มต้นสัมพันธภาพ ระยะดำเนินการ และระยะสิ้นสุดสัมพันธภาพ

การทำกลุ่มบำบัด

การทำกลุ่มบำบัด เป็นรูปแบบการรักษาทางจิตโดยการนำผู้ป่วยตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันเพื่อจุดประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกกลุ่มแต่ละคน ผู้นำกลุ่มจะใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิก โดยให้สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นเสนอแนะวิธีการต่าง ๆ กันเอง จนเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้เห็นแบบอย่างที่ดี สามารถปรับตัวเกี่ยวกับความคิดการแสดงความรู้สึกและพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

เป้าหมายที่สำคัญของการทำกลุ่มบำบัดมีดังนี้ (Judith and Others. 1989 : 327)

1. กระตุ้นให้มีการติดต่อสื่อสาร
2. เสริมสร้างทักษะใหม่ ๆ ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น
3. การเพิ่มระยะความเอาใจใส่ให้สูงขึ้น
4. กระตุ้นให้ผู้รับบริการกล้าแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด
5. กระตุ้นให้ผู้รับบริการให้ความร่วมมือ แข่งขันและรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน
6. ส่งเสริมทักษะการตัดสินใจ

ชนิดของกลุ่มบำบัด

1. กลุ่มการสอน (Disdactic group)
2. กลุ่มพบปะสังสรรค์ (Therapeutic social club)
3. กลุ่มปลุกเร้าความเก็บกด (Repressive inspiration group)
4. กลุ่มแสดงออกอย่างเสรี (Free interaction group)
5. กลุ่มละครจิตบำบัด (Psychodrama)

ทักษะของผู้นำกลุ่ม

ผู้นำกลุ่มที่ดำเนินการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (Trotzer, 1977 :79-85)

1. การริเริ่ม (Initiating) ผู้นำกลุ่มต้องสามารถที่จะเริ่มต้นกลุ่มได้ โดยอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ ตามที่ตนได้เรียนรู้มา หรือความถนัด
2. การเอื้ออำนวย (Facilitating) ผู้นำกลุ่มเปิดโอกาส และเอื้ออำนวยให้สมาชิกได้เป็นตัวของตัวเอง อย่างเต็มที่ ได้แสดงความรู้สึกนึกคิดเปิดเผยตนเอง
3. การรักษากฎ (Rule – Keeping) ผู้นำกลุ่มจะต้องพยายามให้กลุ่มดำเนินไปในขอบเขตหรือเป้าหมายที่วางไว้
4. การเป็นตัวอย่าง (Modeling) ผู้นำกลุ่มอาจจะนำกลุ่มโดยการเป็นตัวอย่างเพื่อที่จะให้กลุ่มได้พัฒนา โดยอาจจะพูดเรื่องส่วนตัวให้สมาชิกฟังเพื่อจะเป็นตัวอย่าง
5. การฟังอย่างตั้งใจ (Active listening) ผู้นำกลุ่มจะต้องมีความสามารถในการรับฟังและเข้าใจทั้ง ภาษาพูด (Verbal) และภาษาท่าทาง (Non- Verbal) โดยไม่ใช้การตัดสินใจหรือประเมิน
6. การเข้าแทรก (Intervening) ในบางครั้งผู้นำกลุ่มจะต้องพูดสอดแทรก เมื่อเห็นว่าสมาชิกในกลุ่ม กำลังวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกคนใดคนหนึ่งด้วยการที่ต้องการทำลายมากกว่าจะเป็นให้การช่วยเหลือ
7. การตั้งคำถาม (Questioning) เป็นทักษะของผู้นำกลุ่มในการช่วยเหลือให้สมาชิกสำรวจเรื่องราวของตนเอง ช่วยให้เข้าใจปัญหาได้ชัดเจน และเข้าใจสมาชิกกลุ่มมากขึ้น
8. การกล่าวซ้ำ (Restating) เนื้อหาในที่นี้ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่สมาชิกกลุ่มได้เล่าให้ฟัง หรือ ข้อมูลการสะท้อนเนื้อหาเป็นการบอกถึงความหมายของสิ่งที่สมาชิกได้กล่าวมาแล้ว ใช้เป็นภาษาที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น
9. การสะท้อนความรู้สึก (Reflecting feelings) ผู้นำกลุ่มต้องสามารถสะท้อนความรู้สึกในลักษณะที่ชัดเจนเป็นภาษาพูด ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดความกระฉับกระเฉงในสิ่งที่เป็นปัญหาลึก ๆ ของตน
10. การจัดการกับความเงียบ (Dealing with silence) เป็นความสามารถของผู้นำกลุ่มที่จะเงียบ เมื่อทุก ๆ คนในกลุ่มเงียบด้วย ซึ่งการเงียบทั้งสองฝ่ายโดยไม่มีการสื่อสารเป็นคำพูดแต่มีพฤติกรรมที่มีความหมายต่อกัน

ขนาดของกลุ่มบำบัด

ขนาดของกลุ่มบำบัด ควรมีสมาชิกตั้งแต่ 4-8 คน แต่ไม่ควรเกิน 12 คน ถ้ากลุ่มขนาดใหญ่ขึ้น สมาชิกจะได้รับประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกลุ่มน้อยมาก

การดำเนินการกลุ่มบำบัด

การดำเนินการกลุ่มบำบัดในแต่ละครั้ง ตามความคิดจิตวิเคราะห์ที่นิยามกันอยู่ในโรงพยาบาลจิตเวชทั่วไป (ธีระ ลีลาเนนทกิจ, 2530 : 39) ได้แบ่งเป็น 3 ระยะ

1.ระยะเปิดกลุ่ม

- 1.1 อุ่นเครื่อง
- 1.2 ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน
- 1.3 กลุ่มรู้จักวัตถุประสงค์ กฎเกณฑ์กติกา

2.ระยะดำเนินการ

- 2.1 นำปัญหาเข้าสู่ความสนใจของกลุ่ม
- 2.2 มหารายละเอียดของปัญหา
- 2.3 กลุ่มวิจารณ์ให้ข้อเสนอแนะ
- 2.4 นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มวิเคราะห์และแก้ไข

3.ระยะปิดกลุ่ม

- 3.1 สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะ
- 3.2 สรุปการเรียนรู้กับกลุ่ม

แนวทางการประเมินการทำกลุ่มบำบัด

การประเมินทักษะการทำกลุ่มบำบัดโดยใช้การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดคะแนนการสังเกตมีการบันทึกผลไว้เป็นหลักฐาน (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2519 : 25) สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลในการทำกลุ่มบำบัดใช้แบบประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งรายการของพฤติกรรมที่ต้องการวิเคราะห์จัดไว้ตามลำดับ โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเปิดกลุ่ม ขั้นดำเนินการกลุ่ม ขั้นปิดกลุ่ม และคุณลักษณะของผู้นำกลุ่ม

การสอนสุขศึกษา

การสอนเป็นสัมพันธภาพระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนเป็นผู้จัดองค์ประกอบต่างๆเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เฉพาะอย่าง ดังนั้นการสอนสุขศึกษาจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลทางสุขภาพอนามัยกับผู้รับบริการ ซึ่งอาจเป็นประชาชนผู้ยังไม่เจ็บป่วยหรือเจ็บป่วยก็ได้โดยเป้าหมายที่วางไว้ผู้รับบริการมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพอนามัยสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมของตนได้ (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527 : 250-253)

กระบวนการสอนสุขศึกษา

กระบวนการสอนทางด้านสุขภาพมีหลักดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532 : 379 - 413)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน
2. การกำหนดเนื้อหาการสอน
3. การวางแผนการสอน
4. การดำเนินการสอน

5. การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้

บทบาทของผู้สอนสุขศึกษา

1. ผู้อำนวยการการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ผู้เป็นต้นแบบ
3. ผู้สร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียน.
4. ผู้รวมกลุ่ม
5. ผู้ให้การช่วยเหลือ
6. ผู้ประสานงานการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น
7. ผู้สืบทอดทางวัฒนธรรม

บทบาทของผู้เรียน

1. ผู้ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ผู้สอนวางไว้
2. การเตรียมความพร้อมเพื่อเกิดการเรียนรู้
3. ผู้รวมกลุ่ม
4. การศึกษาด้วยตนเอง

การประเมินการสอนสุขศึกษา

การประเมินการสอนสุขศึกษาเป็นกิจกรรมที่ใช้วิธีอย่างเป็นระบบในการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับผู้สอนในด้านการวางแผนการสอน การเตรียมตัวสอน ความรู้ ทักษะ เจตคติต่อการสอน ตลอดจนบุคลิกลักษณะของผู้สอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สอนและการจัดการเกี่ยวกับผู้สอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งมีแนวทางการประเมินผู้สอนสุขศึกษาดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.2532 :199-247)

1. การประเมินสมรรถนะในการสอน
 - 1.1 ความรู้
 - 1.2 ทักษะการสอน
 - 1.3 เจตคติ
2. การประเมินคุณลักษณะของผู้สอน
 - 2.1 มีความมั่นใจตนเอง
 - 2.2 มีการดำเนินการสอนอย่างมีระบบและมีขั้นตอน
 - 2.2 มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่
 - 2.3 มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
 - 2.4 มีความเมตตากรุณาและความอดทน
 - 2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น
 - 2.6 มีจิตใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 2.7 มีการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ทุกระดับ

แบบทดสอบภาคปฏิบัติ

ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

มีนักการศึกษาตลอดจนนักจิตวิทยาทั้งในไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ดังนี้

มาร์แชล (Marshall. 1991 : 135) ให้ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวหรือการตอบสนองที่เป็นการกระทำของผู้ถูกสอบ โดยปติแล้วการทดสอบจะเกิดขึ้นได้ต้องจัดการให้ผู้ถูกทดสอบได้อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นจริงหรือคล้ายของจริงให้มากที่สุด แต่ไม่ใช่การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบเขียนตอบ (Paper and pencil test)

ธอร์นไดค์และอลิซาเบธ (Thorndike and Elizabeth. 1971 : 238) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance test) บางครั้งก็ถูกนำมาใช้ให้ความหมายของแบบทดสอบอาชีพ (Trade test) แบบทดสอบจะถูกใช้เพื่อที่จะประเมินความสามารถในทางอาชีพของช่างฝีมือ (Skilled worker) หรือแบบกึ่งฝีมือ (Semiskilled worker) อย่างเช่น ช่างเครื่องกล ช่างก่ออิฐ หรือช่างต่อท่อประปา

สแตนเลย์และกล็อก (Stanley and Glock. 1975 : 186) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ว่าเป็นแบบทดสอบเพื่อพิจารณาการกระทำในการประเมินผลวิธีการปฏิบัติงานและผลผลิตของงาน

เวียสมา และเจอร์ส (Wiersma and Jurs. 1985 : 344) ได้กล่าวว่าแบบวัดภาคปฏิบัติ คือ แบบวัดที่ไม่ใช่ให้ผู้ตอบเขียนตอบ แต่ให้ผู้ตอบแสดงการทำงานซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิบัติและผลงานที่ได้

เอเบล และ ฟรีสบี (Ebel and Frisbie. 1986 : 351) ได้กล่าวว่า การวัดภาคปฏิบัติคือ การให้ผู้ถูกทดสอบสามารถหรือแสดงทักษะในการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ มักเกี่ยวกับการเรียนรู้ ทักษะ ซึ่งประกอบด้วยทักษะกลไกการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกาย

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2522 : 18) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบภาคปฏิบัติว่าเป็นแบบทดสอบที่มีจุดประสงค์ที่ต้องการให้ผู้สอบปฏิบัติ การทดสอบแบบนี้ต้องการวัดวิธีการ (Process) หรือผลงาน (Product) ในการปฏิบัติ เช่น การทดสอบภาคปฏิบัติในวิชาศิลปะ งานอุตสาหกรรม สุขศึกษา และพลศึกษา

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 89) กล่าวว่า การวัดภาคปฏิบัติคือ ความสามารถในการปฏิบัติเป็นการวัดที่ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมตรงออกมาด้วยการกระทำโดยถือว่าการปฏิบัติเป็นความสามารถในการผสมผสานหลักการวิธีการต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกฝนมาให้ปรากฏออกมาเป็นทักษะของผู้เรียน

ส.วาสนา ประवालพุกษ์ (2527 : 1) อธิบายเกี่ยวกับการวัดภาคปฏิบัติว่า การทดสอบภาคปฏิบัติในข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มุ่งจะวัดทักษะในการปฏิบัติงานโดยในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการสอบภาคปฏิบัตินั้นมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอยู่ 2 ประการคือ วิธีการ (Procedures) และผลงาน (Product)

จากความหมายดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าการวัดด้านการปฏิบัติ หมายถึง การทดสอบที่เกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้สิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อพิจารณากระบวนการ (Process) และผลที่เกิดขึ้น (Product) ว่ามีความเหมาะสมกับสิ่งเร้าเพียงใดในรูปของการปฏิบัติ

แนวคิดในพฤติกรรมการเรียนรู้ทางการปฏิบัติ

นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งระดับของพฤติกรรมด้านการปฏิบัติเป็นชั้น ๆ แตกต่างกันไป ดังนี้

ซิมป์สัน (Simpson. 1966 : 85 - 104) ได้แบ่งระดับของจุดมุ่งหมายของด้านทักษะกลไกโดยเรียงจากการรับรู้ต่ำถึงการรับรู้สูงสุดเป็น 7 ชั้น ดังนี้

1.00 การรับรู้ (Perception) การรับรู้เป็นขั้นแรกของการกระทำของกล้ามเนื้อ เช่น

1.10 การเร้าอวัยวะสัมผัส (Sensory Stimulation) เป็นการกระทำกับสิ่งเร้าโดยอวัยวะสัมผัสอย่างเดียวหรือหลายอย่าง เช่น

1.1.1 ทางหู (Auditory) คือ การได้ยิน หรือความรู้สึกหรืออวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการได้ยิน

1.1.2 ทางตา (Visual) เกี่ยวกับภาพทางสมอง หรือเห็นภาพโดยผ่านทางสายตา

1.1.3 ทางสัมผัส (Tactile) เกี่ยวเนื่องกับความรู้สึกทางการสัมผัส

1.1.4 ทางลิ้มรส (Taste) โดยการชิมทางปาก

1.1.5 ทางกลิ่น (Smell) เป็นการรับรู้โดยผ่านประสาทการรับรู้

1.1.6 ทางความรู้สึกเคลื่อนไหว (Kinesthetic) ความรู้สึกของกล้ามเนื้อความไวเนื่องจากการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ความไวเนื่องจากการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อสัมผัส เอ็น และข้อต่อ

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายของการศึกษา เช่น

ก. มีความรู้สึกไวในการรู้รสอาหารทุก ๆ รสได้

ข. สามารถรับรู้ความแตกต่างของผ้าชนิดต่าง ๆ โดยผ่านทางมือ

ค. มีความไวทางการได้ยิน เมื่อเล่นเครื่องดนตรีอยู่ในวงดนตรี

1.20 มองหาแนวทางปฏิบัติ (Cue Selection) คือ การตัดสินใจเลือกกิจกรรมการตอบสนองให้เหมาะสมกับความต้องการของงานที่กระทำเรื่องนี้จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดพฤติกรรมเดียวหรือหลายพฤติกรรมและสัมพันธ์กับงานซึ่งได้ปฏิบัติไป การกำหนดพฤติกรรมเดียวหรือหลายพฤติกรรมและสัมพันธ์กับงานที่กระทำกับงานซึ่งได้ปฏิบัติ การกำหนดพฤติกรรมนั้นจะเกี่ยวข้องกับการเลือกที่ได้รับเลือกไว้เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การกระทำ พฤติกรรมใดที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะไม่รับรู้และละทิ้งไป

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายของการศึกษา เช่น

ก. ความรู้สึกที่บอกได้ว่า เข็มในจักรเย็บผ้าได้เริ่มต้นเย็บตะเข็บแล้ว

ข. มีความสามารถในการจำองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเล่นกีฬาแบดมินตัน

1.30 การแปลเป็นทางปฏิบัติ (Translation) สามารถสัมพันธ์กับการเรียนรู้ต่อการกระทำของกล้ามเนื้อสิ่งนี้เป็นกระบวนการทางสมองในการตัดสินใจความหมายของพฤติกรรมในการกระทำซึ่งจำเกี่ยวข้องกับการแปลสัญลักษณ์ ใช้จินตนาการหรือเตือนให้ระลึกถึงบางสิ่งบางอย่างได้ "มีความคิด" ซึ่งเป็นผลของการกำหนดพฤติกรรมที่ได้รับมา มันอาจจะเกี่ยวกับปัญหาที่เห็นหรือรู้ภายในและเข้าใจโดยปุโรหิต ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยผ่านการรับรู้การสัมพันธ์ระดับนี้ถือว่าการแปล โดยใช้ความรู้สึก

2.00 การเตรียมพร้อมปฏิบัติ (Set) เป็นการเตรียมการปรับตัว หรือความพร้อมในการกระทำ หรือประสบการณ์เฉพาะ การลงมือกระทำแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

2.10 ความพร้อมทางสมอง (Mental Set) ความพร้อมของความรู้สึกทางสมองเพื่อการกระทำอันแน่นอนของกล้ามเนื้อเรื่องนี้จะเกี่ยวกับระดับการรับรู้ในแต่ละอย่างที่มีมาก่อน ซึ่งพร้อมจะขึ้นเพื่อจำแนกการใช้การตัดสินใจในการกระทำที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

ก. มีความรู้ในขั้นต่าง ๆ ของการจัดโต๊ะ

ข. มีความรู้ในเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะใช้เย็บสิ่งต่าง ๆ ได้เหมาะสม

2.20 ความพร้อมทางกาย (Physical Set) เป็นความพร้อมในความรู้สึกที่ทำการปรับตัวของร่างกายที่จำเป็น เพื่อการกระทำของกล้ามเนื้อ ความพร้อมในการลงมือ การกระทำทางกายเกี่ยวกับ

ประสบการณ์รับรู้ต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกที่มีส่วนร่วมหรือความตั้งใจของอวัยวะความรู้สึกที่จะเป็นตรงกัน หรือ การกำหนดอวัยวะของร่างกาย

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายของการศึกษา เช่น

ก. ความสัมฤทธิ์ผลของท่าทางในการเตรียมโยนโบว์ลิ่ง

ข. การวางตำแหน่งของมือในการเตรียมพิมพ์ดีด

3.00 การตอบสนองที่มีคนนำ (Guided Response) เป็นก้าวแรกของการพัฒนาทักษะซึ่งจะเน้นเกี่ยวกับส่วนประกอบของทักษะที่รวมกลุ่มกันอยู่ การตอบสนองตามที่มีคนนำก็คือ การแสดงพฤติกรรมโดยเปิดเผยของแต่ละคน ภายใต้คำแนะนำของผู้สอน สิ่งใดที่ได้กระทำมาก่อนก็พร้อมที่จะตอบสนองได้ การเลือกการตอบสนองให้คำนิยามได้ว่าเป็นการตัดสินใจว่าจะอะไรที่จะต้องมีการตอบสนอง เพื่อจะทำความเข้าใจแก่ความต้องการที่เฉพาะของการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.10 การเลียนแบบ (Imitation) เป็นการดำเนินการกระทำการตอบสนองโดยตรงต่อการรับรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่กระทำต่อกัน

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เช่น

ก. การเลียนแบบกระบวนการทำตะเข็บคอเสื้อ

ข. ทำการสาธิตขั้นตอนการเดินรำ

3.20 การลองผิดลองถูก (Trial and Error) เป็นความพยายามที่จะตอบสนองหลายอย่างจนกว่าการตอบสนองจะสัมฤทธิ์ผล ซึ่งปกติการตอบสนองแต่ละครั้งจะมีเหตุการณ์การตอบสนองที่เหมาะสมจะทำให้การปฏิบัติงานที่ต้องการนั้นสำเร็จมีประสิทธิภาพมากขึ้น การลองผิดลองถูกก็คือ การตอบสนองการเรียนรู้หลายอย่างซึ่งการตอบสนองที่เหมาะสมจะได้รับการเลือกออกจากพฤติกรรมที่แตกต่างกันหรืออาจเป็นไปได้ว่า เป็นเพราะอิทธิพลของการให้รางวัล และการลงโทษ

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เช่น

ก. การค้นพบวิธีการตัดเสื้อสตรีที่มีประสิทธิภาพ โดยลองใช้วิธีการต่าง ๆ

ข. มั่นใจในการใช้ขั้นตอนการทำความสะอาดห้องโดยลองใช้แบบต่าง ๆ

4.00 ขั้นทักษะ (Mechanism) เป็นการเรียนรู้การตอบสนองจนเป็นนิสัยในระดับนี้ ผู้เรียนจะสัมฤทธิ์ในความมั่นใจในสิ่งนั้น รวมทั้งระดับทักษะของการกระทำ การกระทำเป็นส่วนหนึ่งของการรวบรวมข้อมูลของการตอบสนองที่เป็นไปได้ เมื่อสิ่งเร้าและความต้องการของสถานการณ์ซึ่งการตอบสนองนั้นเหมาะสมกับการกระทำ และการตอบสนองนี้อาจจะสับสนว่าการตอบสนองในระดับก่อน

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เช่น

ก. ความสามารถในการเย็บผ้าให้ติดกันด้วยมือ

ข. ความสามารถในการผสมส่วนประกอบเพื่อทำขนมปัง

ค. ความสามารถในการผสมเกสรดอกข้าวโพด

5.00 ขั้นปฏิบัติงานที่ยากและซับซ้อน (Complex Overt Response) ในระดับนี้แต่ละความสามารถกระทำโดยกล้ามเนื้อ ซึ่งถือว่าซับซ้อนเพราะแบบของการเคลื่อนไหวที่ต้องการในระดับนี้ต้องได้รับทักษะในขั้นสูงแล้ว การตอบสนองต้องสามารถแสดงออกอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ คือใช้เวลาและพลังงานน้อยที่สุด แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

5.10 ความแน่วแน่ในการแก้ปัญหา (Resolution of Uncertainty)

การกระทำจะปฏิบัติโดยปราศจากความลังเลใจที่จะทำให้เกิดภาพขั้นตอนของงานทางสมองโดยเราจะต้องรับรู้ขั้นตอนที่ต้องการ และสิ่งที่จะทำต่อไปด้วยความมั่นใจ การกระทำในที่นี้เป็นความซับซ้อนทางธรรมชาติ

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายของการศึกษา เช่น

ก. ทักษะในการใช้เครื่องสีข้าว

ข. ทักษะในการจัดตั้งและใช้เลื่อยสายพาน

ค. ทักษะในการออกแบบสิ่งของและการตัดเย็บเสื้อผ้า

5.20 กระทำโดยอัตโนมัติ (Automatic Performance) ในระดับนี้แต่ละคนสามารถใช้ทักษะของกล้ามเนื้อ ซึ่งประสานกันอย่างดีได้โดยสะดวก รวมทั้งควบคุมกล้ามเนื้อได้

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เช่น

ก. ทักษะในการเดินร่าหมู่ได้ตามขั้นตอนพื้นฐาน

ข. ทักษะในการตัดชุดสากล

ค. ทักษะในการเล่นไวโอลิน

6.00 การปรับตัว (Adaptation) เกี่ยวกับทักษะที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี ซึ่งนักเรียนแต่ละคนสามารถจะเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับความต้องการ หรือสถานการณ์ของปัญหา

ตัวอย่างจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เช่น

ก. เย็บเสื้อผ้าโดยออกแบบใหม่ขึ้น

ข. ต่อเซลล์ไฟฟ้าเพื่อกิจกรรมอื่นได้

7.00 การริเริ่ม (Origination) หมายถึง การริเริ่มรูปแบบการเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะอย่างหรือปัญหาเฉพาะเรื่อง ผลการเรียนรู้ระดับนี้เป็นการพัฒนาทักษะขั้นสูง

เดฟ (โกวิท ประวาลพุกษ์และสมศักดิ์ สันทรเวชญ์. 2523 : อ้างอิงมาจาก Dave. 1969) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านการปฏิบัติโดยเรียงตามระดับการประสานกัน คือ

1. การเลียนแบบ (Imitation) ทำเลียนแบบซ้ำ ๆ โดยที่ยังไม่ได้ผลสมบูรณ์
2. ยักยักถ่ายเท (Manipulation) ทำตามแบบโดยมีคำสั่งชี้แจงที่จะพัฒนาทักษะ
3. ประณีต (Precision) ทำอย่างมีทักษะโดยปราศจากคำแนะนำหรือรูปแบบ
4. มีศิลปะ (Articulation) ทำต่อเนื่องประสานกัน เพื่อความถูกต้องและควบคุม
5. ทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) มีความสามารถระดับสูง ทำอย่างอัตโนมัติ

ฮาร์โรว์ (สมศักดิ์ สันทรเวชญ์. 2530 : 12 - 16 ; อ้างอิงมาจาก Harrow. 1972) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านการปฏิบัติตามระเบียบตามระดับพฤติกรรมการเคลื่อนไหวออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1.00 การเคลื่อนไหวได้ตอบ (Reflex Movement) มีความหมายเช่นเดียวกับกลไกได้ตอบโดยไม่จงใจต่อสิ่งเร้าและสร้างฐานของพฤติกรรมทั้งหมด ซึ่งเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ทุกชนิดการเคลื่อนไหวได้ตอบ เริ่มตั้งแต่เกิดและพัฒนาต่อไปตลอดชีวิตเกี่ยวข้องกับศูนย์กลางสมอง การเคลื่อนไหวได้ตอบคือขั้นต่ำสุด และถ้าขาดเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ การเคลื่อนไหวได้ตอบคือการกระทำ เช่น ก้มงอ ตรง เหยียด ยึดออก ทำให้แข็งทื่อผ่อนคลาย เป็นต้น การเคลื่อนไหวได้ตอบแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1.10 การเคลื่อนไหวเฉพาะส่วน (Segmental Reflexes)

1.20 ปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างส่วนต่าง ๆ (Intersegmental Reflex)

1.30 การโต้ตอบจากส่วนบน (Suprasegmental Reflex)

2.00 การเคลื่อนไหวพื้นฐานขั้นต้น (Basic Fundamental Movement) หมายความว่าแบบแผนการเคลื่อนไหวของร่างกายตามธรรมชาติซึ่งเกิดจากการเคลื่อนไหวร่างกายตามธรรมชาติ การเคลื่อนไหวโต้ตอบมักเกิดขึ้นในระหว่าง 1 ปีแรกของชีวิตและสะสมไว้มากกว่าที่จะสอนกันตรง ๆ การเคลื่อนไหวนี้เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวแบบอยู่กับที่เป็นการเคลื่อนที่ไปรอบ ๆ ตัว และยังเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแบบอยู่กับที่ของแขนขาและลำตัว เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวแบบจับต้องการเคลื่อนไหวประเภทนี้เป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไหวทุกประการในกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ทุกคนและหากกิจวัตรประจำวันนี้บกพร่องไปก็จะเป็นการด้อยประสิทธิภาพ การเคลื่อนไหวพื้นฐานขั้นต้นได้แก่ การกระทำ เช่น การคลาน ปีน เดิน เลื้อยตัว วิ่งกระโดด จับ เอื้อมจับ เลี้ยวขวา พยุง ถือ เป็นต้น การเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

2.10 การเคลื่อนไหวที่เกิดจากการเคลื่อนที่ (Locomotor Movement)

2.20 การเคลื่อนไหวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ (Non-Locomotor Movement)

2.30 การเคลื่อนไหวทางการกระทำ (Manipulative Movement)

3.00 ความสามารถรับรู้ (Perceptual Abilities) ความสามารถในการรับรู้จะช่วยผู้เรียนแปลความในสิ่งเร้าและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ใช้กลไกขั้นสูงอยู่กับการพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับการรู้จักความแตกต่างของการสัมผัส การเห็น การได้ยิน และความสัมพันธ์ ความสามารถของตาและมือ ตาและเท้า ทักษะการแยกแยะส่วนต้องการความสามารถเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะที่ต้องการเชิงปริมาณหรือคุณภาพที่ละเอียดอ่อน ทักษะนี้ต้องการให้ผู้เรียนรู้และฝึกฝนเป็นเวลานานและใช้สถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กัน ได้แก่ การกระทำเช่นจับ กระดอง เขียน เอื้อมตัว ตรง ระวัง ก้มตัว แยกได้ เป็นต้น ความสามารถรับรู้แบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ

3.10 การจำแนกการรับรู้ (Kinesthetic Discrimination)

3.20 การจำแนกทางการเห็น (Visual Discrimination)

3.30 การจำแนกทางการได้ยิน (Auditory Discrimination)

3.40 การจำแนกทางการสัมผัส (Tactile Discrimination)

3.50 ความสามารถเชิงประสาน (Coordination Ability)

4.00 ความสามารถทางร่างกาย (Physical Abilities) ความสามารถทางร่างกายจะส่งเสริมการเคลื่อนไหวเกี่ยวข้องกับความแข็งแรงและกำลังของบุคคลและการที่บุคคลมีโอกาสดำเนินงานตามสิ่งแวดล้อม ความสามารถทางกายนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะในการเคลื่อนไหวและมีความสำคัญต่างกันอยู่ที่ความเร็ว ความอดทนถ้าได้ใช้แรงและการยืดหยุ่นได้ตามต้องการ ได้แก่ การกระทำ เช่น อดทนใช้กำลังมากในการทำงาน อดทนทำงานในช่วงเวลานาน ปรับปรุง เพิ่มพูน หยุดและเริ่มใหม่เคลื่อนไหวตรง จับนิ้วทำ ความสามารถทางร่างกายแบ่งออกเป็น 4 ชนิดคือ

4.10 ความอดทน (Endurance)

4.20 ความแข็งแรง (Strength)

4.30 ความยืดหยุ่น (Flexibility)

4.40 ความคล่องแคล่ว (Agility)

5.00 การเคลื่อนไหวอย่างมีทักษะ (Skilled Movement) หมายถึง การแสดงการเคลื่อนไหวที่ยากได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องการเรียนรู้และต้องมีพื้นฐานการปรับตัวกับท่าทางธรรมชาติของการเคลื่อนไหวในระดับสมองข้างต้นนี้ การเคลื่อนไหวอย่างมีทักษะสืบเนื่องจากทักษะดัดแปลงผสมรวมกับการใช้เครื่องมือ

ซึ่งต้องการบังคับกลไกทางกายการเคลื่อนไหวอย่างมีทักษะจะต้องทำอย่างง่ายสวยงามราวกับว่าไม่ได้ใช้กำลังงานหรือความคิดเลย เช่น เดินรำ เลื่อยไม้ พิมพ์ดีด เล่นเปียโน ไสกบ เตะลูกบอล เป็นต้น การเคลื่อนไหวอย่างมีทักษะ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

5.10 ทักษะในการปรับตัวอย่างง่าย (Simple Adaptive Skill)

5.20 ทักษะในการปรับตัวแบบผสม (Compound Adaptive Skill)

5.30 ทักษะในการปรับตัวแบบซับซ้อน (Complex Adaptive Skill)

6.00 การสื่อความหมายที่ไม่ใช่การพูด (Nondiscursive Communication) หมายถึง การเข้าใจการเคลื่อนไหวตั้งแต่การแสดงออกทางสีหน้า จนถึงท่าทางร้ายร้ายของศิลปะการออกท่าบัลเลย์ การสื่อความหมายที่ไม่ใช่การพูดแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

6.10 การเคลื่อนไหวโดยการแสดงออก (Expressive Movement)

6.20 การเคลื่อนไหวเชิงตีความหมาย (Interpretive Movement)

จากพฤติกรรมด้านการปฏิบัติของ ซิมป์สัน (Simpson) เดฟ (Dave) และ ฮาร์โรว์ (Harow) จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่จะต่างกันที่การแบ่งรายละเอียดของ ระดับพฤติกรรมด้านการปฏิบัติในแต่ละระดับ

ชนิดของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

มาร์แชล (Marshall, 1991 : 139 - 141) ได้จำแนกแบบทดสอบภาคปฏิบัติออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบให้จำแนกแยกแยะ (Identification test) จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบให้จำแนกแยกแยะก็เพื่อที่จะวัดความสามารถของนักศึกษาในการจะแนกวัตถุ (Object) หรือชุดของวัตถุ (Set of objects) จำแนกกระหว่างความถูกต้องและความไม่ถูกต้องในวิธีการ (Procedures) และวิธีปฏิบัติ (Practices) จำแนกตามความสำคัญในเบื้องต้นของขบวนการ หรือเพื่อที่จะจำส่วนประกอบผลผลิตได้

2. แบบทดสอบแบบจำลองสถานการณ์ (Simulated situation test) ในการทดสอบแบบจำลองสถานการณ์ กิจกรรมที่จำเป็นเกี่ยวกับงานก็อาจจะเป็นสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่เคยประสบมา บางครั้งผู้เข้าสอบก็มีความต้องการที่จะใช้เครื่องมือ ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อที่จะฝึกหัด (Training) ตัวอย่าง เช่น ในการ ขับรถ ด้วยสถานการณ์จำลอง (Simulator) ก็จะถูกนำมาใช้ในการประเมินทักษะของผู้เข้าสอบในการขับรถ ขั้นแรกที่ยังไม่สามารถขับในถนนได้

3. แบบทดสอบตัวอย่างงาน (Work sample test) แบบทดสอบภาคปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับตัวอย่างงานหลาย ๆ ชนิด เช่น ครูช่างไม้ต้องการที่จะวัดทักษะของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม งานไม้บางชนิดเขาสามารถที่จะสร้างแบบทดสอบการปฏิบัติตัวอย่างง่ายขึ้นมาได้

สมคักดี สันทรเวชญ์ (2530 : 98 - 100) ได้แบ่งแบบทดสอบการปฏิบัติออกเป็น 4 ชนิด ตามลำดับความเป็นจริง ดังนี้

1. แบบสอบการปฏิบัติด้วยการเขียนตอบ (Paper and pencil performance) จะแตกต่างจากการสอบโดยทั่วไป เพราะการสอบมุ่งใช้ความรู้และทักษะคำถามส่วนใหญ่เป็นการใช้ความรู้ที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ผ่านมา

2. การสอบจำแนก (Identification test) เป็นการสอบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในระดับความเป็นจริงต่าง ๆ เช่น ให้นักเรียนจำแนกเครื่องมือหรือชิ้นส่วนของเครื่องมือว่ามีอะไรบ้าง แต่ละชิ้นมีหน้าที่อะไร

3. การปฏิบัติเชิงสถานการณ์ (Simulated performance) จะเน้นวิธีการโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เหมือนจริง เช่น ในวิชาวิทยาศาสตร์ ให้ทำการทดลองโดยการออกแบบเชิงสถานการณ์

ตามงานจริง เป็นต้น ในบางครั้งอาจนำการปฏิบัติเชิงสถานการณ์มาใช้ในการประเมินในขั้นสุดท้ายของทักษะภาคปฏิบัติ

4. การปฏิบัติงานจริง (Work sample) ในการสอบภาคปฏิบัติซึ่งมีหลายวิธีนั้นการปฏิบัติจริงถือว่ามีระดับความเป็นจริงสูงสุด นักเรียนจะต้องแสดงตัวอย่างของงานภายใต้สถานการณ์จริง เช่น การสอบทักษะการขับรถยนต์ นักเรียนจะต้องขับรถจริงมีสภาพเหมือนการขับรถยนต์โดยทั่ว ๆ ไป

จากชนิดของแบบทดสอบที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแบบทดสอบที่เหมาะสมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาชีพพยาบาลคือ แบบทดสอบการปฏิบัติงานจริง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสร้างแบบทดสอบแบบการปฏิบัติงานจริงที่กำหนดงานให้นักศึกษาได้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง

คุณลักษณะของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

ทักแมน (Tuckman, 1975 : 180 - 185) ได้กล่าวว่าแบบทดสอบภาคปฏิบัติควรมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ค่าความยาก (Item Difficulty) ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการวัด และลักษณะผู้สอบ ถ้าผู้สอบนั้นได้รับการฝึกมาดีควรมีค่าสูงในกรณีนี้อาจใช้ค่าความยากตั้งแต่ .70 ขึ้นไป แต่ถ้าเป็นการวัดขั้นต่ำหรือผู้สอบไม่ได้รับการฝึกที่ดีนั้นค่าความยากควรลดลง ซึ่ง ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539 : 184) แนะนำให้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากอยู่ระหว่าง .20 ถึง .80

2. อำนาจจำแนกของข้อสอบ (Discrimination) เป็นประสิทธิภาพของข้อสอบที่จำแนกกลุ่มผู้สอบออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเก่ง-กลุ่มอ่อน, กลุ่มรอบรู้-ไม่รอบรู้, กลุ่มเจตคติดี-ไม่ดี การพิจารณาตัวเลข และเครื่องหมายของค่าอำนาจจำแนก (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538 : 185) มีดังนี้

1) ถ้าค่าเป็นศูนย์ หมายความว่าคนเก่งและคนอ่อนตอบข้อสอบนั้นได้เท่ากันข้อสอบนั้นจึงไม่มีอำนาจจำแนก

2) ถ้าเป็นเครื่องหมายลบ หมายความว่าคนอ่อนตอบถูกมากกว่าคนเก่ง ข้อสอบนั้นไม่ควรใช้วัดผลการศึกษา สาเหตุที่อำนาจจำแนกติดเครื่องหมายลบ อาจเป็นเพราะคำเฉลยผิดหรือการสอนผิด

3) ถ้าเครื่องหมายเป็นบวก หมายความว่าคนเก่งตอบถูกมากกว่าคนอ่อน ซึ่งเป็นลักษณะของข้อสอบที่เราต้องการ เมื่อตัวเลขยิ่งมากเท่าไรยิ่งแสดงถึงว่าข้อสอบนั้นมีอำนาจจำแนกสูงยังเป็นข้อสอบที่ดีข้อที่ควรเลือกไว้ใช้ทดสอบคือข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า .20 ขึ้นไป

3. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้านการปฏิบัติ (Reliability of Performance Test) ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเป็นดัชนีชี้ให้เห็นความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบว่าใกล้เคียงกับความสามารถจริงของผู้เข้าสอบหรือไม่ ถ้าผู้เข้าสอบซ้ำในแบบทดสอบเดิมจะได้คะแนนเท่ากันหรือใกล้เคียงกับที่ได้ในครั้งก่อนหรือไม่ ถ้าค่าความเชื่อมั่นสูงหมายความว่าคะแนนที่ได้จากแบบที่ได้จากแบบทดสอบมีความใกล้เคียงกับความสามารถจริงของผู้เข้าสอบ ในทางปฏิบัติความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจะขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ (ส.ว.สนา ปรวาลพฤษ์, 2532 : 1-4)

- 1) ความคงเส้นคงวาของการปฏิบัติของผู้เข้าสอบ
- 2) ความคงเส้นคงวาของการให้คะแนน
- 3) ความแปรผัน (ความแตกต่าง) ในการสอบ
- 4) การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการสอบ

ความเชื่อมั่นของการวัดผลการปฏิบัตินั้นจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ให้คะแนนแม้ว่าจะเป็นเพียงการนับจุดบนกระดาษหรือการให้คะแนนการเล่นเปียโน ซึ่งความเชื่อมั่นจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความคงที่ของการปฏิบัติของผู้สอบและความคงที่ของการตัดสินใจของผู้ประเมิน (ความความคงที่ของการให้คะแนน)

ความเชื่อมั่นของผลงานจะทำให้โดยให้ผู้ตัดสินหลายคนตัดสินผลงานอย่างอิสระแล้วดูความสอดคล้องกันถ้าเป็นการสังเกตการปฏิบัติงานก็ให้ผู้ตัดสินหลายคนเช่นกัน ถ้าสหสัมพันธ์ภายในระหว่างแต่ละคู่ของผู้ตัดสินมีค่าเฉลี่ยสูง (ประมาณ .90) ค่าความเชื่อมั่นก็นับว่าใช้ได้ วิธีการนี้จะทำให้ทราบว่าผู้ตัดสินคนใดตัดสินไม่สอดคล้องกับผู้อื่นได้ด้วย ถ้าค่าเฉลี่ยภายในต่ำ จะต้องปรับปรุงความเชื่อมั่นใหม่ ดังนี้

1. ในบางครั้งผู้ตัดสินไม่มีคุณสมบัติ ต้องคัดเลือกใหม่
2. ในกรณีที่ผู้ตัดสินมีคุณสมบัติเหมาะสม วิธีการตัดสินอาจจะไม่เข้าใจตรงกัน เช่น ไม่เข้าใจคุณสมบัติที่จะตัดสิน ไม่เข้าใจการให้ความหมายมาตราวัดจึงต้องดำเนินการโดย

2.1 เขียนคู่มือการตัดสินอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งในแต่ละด้าน

2.2 พยายามแจกแจงรายละเอียดในการตัดสินให้เข้าใจตรงกัน

เมื่อผู้ตัดสินมีความเชื่อมั่นสูงแล้วเราจึงประเมินความเชื่อมั่นของการปฏิบัติซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง (ซ้ำ) แล้วตัดสินโดยผู้ตัดสิน 1 คน คราวนี้ค่าความเชื่อมั่นจะขึ้นอยู่กับตัวเครื่องมือหรือตัวผู้ปฏิบัติเองถ้าความเชื่อมั่นสูงก็ใช้ได้ แต่ถ้าความเชื่อมั่นไม่สูงก็อาจมีสาเหตุมาจากแบบวัดเองมีความเชื่อมั่นต่ำ หรือผู้ปฏิบัติฝึกฝนไม่ดี

โดยทั่ว ๆ ไปแบบทดสอบจะแบ่งออกตามลักษณะการตอบได้ 2 แบบ คือ

1. แบบให้เลือกคำตอบที่กำหนด คือ มีคำตอบให้เลือกกว่าคำตอบไหนดีที่สุด ได้แก่ แบบทดสอบเลือกตอบ ถูกผิด จับคู่ แบบทดสอบนี้จะมีความเชื่อมั่นสูงกว่าแบบที่ 2 การหาค่าความเชื่อมั่นจะใช้วิธีใดก็ได้ KR-21 จะใช้ได้สะดวกมาก ในกรณีที่การตรวจสอบด้วยมือ

2.แบบให้เขียนตอบเองได้แก่ข้อสอบที่ให้นักเรียนเขียนตอบตามความคิดของตน เช่น แบบทดสอบความเรียง เติมคำ เติมข้อความ การทดสอบแบบนี้จะมีความเชื่อมั่นต่ำเนื่องจากความคลาดเคลื่อนของคะแนนมีมากกว่า อันเนื่องมาจากตัวข้อสอบเอง ผู้ตอบผู้ตรวจข้อสอบและวิธีการให้คะแนนที่ไม่มีมาตรฐานทำให้การแปลความหมายของคำตอบไม่ตรงกัน การคำนวณค่าความเชื่อมั่นจะใช้ KR-21 หรือข้อคู่ ข้อคู่ไม่ได้ถ้าใช้ในการสอบซ้ำก็มีปัญหาในการจำข้อสอบได้ใช้แบบทดสอบคู่ขนานก็มีปัญหาของเวลาเพราะข้อสอบประเภทนี้มักใช้เวลาในการสอบนาน การหาค่าความเชื่อมั่นจึงมีวิธีการแตกต่างจากแบบทดสอบเลือกตอบดังนี้

2.1 ความเชื่อมั่นของผู้ให้คะแนนคนเดียวครั้งเดียว หาได้โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา

2.2 ความเชื่อมั่นของผู้ให้คะแนนคนเดียวครั้งเดียว อาจหาได้โดยสูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในกรณีที่ผู้ให้คะแนน หรือสหสัมพันธ์แบบอันดับที่ของสเปียร์แมน ในกรณีที่ผู้ให้คะแนนเป็นอันดับที่

2.3 ความเชื่อมั่นของผู้ให้คะแนน 2 คน หาได้โดยสูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในกรณีที่ผู้ให้คะแนน หรือสหสัมพันธ์แบบอันดับที่ของสเปียร์แมน ในกรณีที่ผู้ให้คะแนนเป็นอันดับที่

2.4 ความเชื่อมั่นของผู้ให้คะแนน 2 คน หาได้โดยแปลงข้อมูลให้เป็นอันดับที่แล้วใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบอันดับที่ของสเปียร์แมนในผู้ประเมินแต่ละคู่ แล้วใช้สูตรค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของกิลฟอร์ด เป็นต้น

4. ความเที่ยงตรงแบบทดสอบด้านการปฏิบัติ (validity of Performance Test) ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องชี้วัดว่าผลที่ได้จากการวัดนั้นมีคุณลักษณะตามที่เรากำลังต้องการจริง เช่น แบบทดสอบการคิดคำนวณเมื่อนำไปสอบวัดแล้วคะแนนที่ได้จะต้องแทนระดับความสามารถในการคำนวณอย่างแท้จริง แบบทดสอบที่เที่ยงตรงต่อคุณลักษณะหนึ่งสูงอาจไม่เที่ยงตรงต่ออีกคุณลักษณะหนึ่งก็ได้

ในการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงอาจพิจารณาได้เป็น 2 แนว คือ การวิเคราะห์ภายในตัวมันเอง ได้แก่ การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์จากภายนอก ได้แก่ การใช้เกณฑ์ภายนอก ได้แก่ การใช้เกณฑ์จากการวัด คุณลักษณะนั้นด้วยวิธีการอื่น หรือแบบวัดอื่น ๆ (ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ) และการใช้เกณฑ์ผลสำเร็จในอนาคต (ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์) เป็นต้น ความเที่ยงตรงแบ่งออกได้หลายชนิด ดังนี้ (ส.วาสนา ประมวลพฤกษ์ 2533 : 53-63)

4.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อประมาณว่าบุคคลปฏิบัติได้อย่างไร โดยการให้แบบทดสอบเป็นตัวแทนของประชากรความรู้ ตัวอย่างเช่น การประมาณความสามารถในการวัดความดันโลหิตในคนปกติ แบบทดสอบที่ใช้ความเที่ยงตรงนี้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบการปฏิบัติแบบตัวอย่าง (Work Sample) วิธีการสร้างแบบทดสอบตามจุดมุ่งหมายดังนี้

- 1) กำหนดหรือนิยามประชากรของเนื้อหาและเหตุการณ์ที่จะใช้สุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ขอบเขตของเนื้อหา และขอบเขตของพฤติกรรม
- 2) การสุ่มตัวอย่างต้องชัดเจน ถ้าประชากรมีจำกัดต้องสุ่มอย่างง่าย แต่ในการสร้างแบบทดสอบทั่วไป ให้สุ่มแบบแบ่งชั้นและหลังการวิเคราะห์ข้อสอบแล้วต้องคงสัดส่วนของเนื้อหาและพฤติกรรมตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร
- 3) พยายามให้ข้อสอบมีความคล้ายคลึงกันในแง่เนื้อหามากที่สุด ถ้าทำไม่ได้ให้แบ่งเป็นตอน ๆ
- 4) การเพิ่มประสิทธิภาพของแบบทดสอบ โดยใช้ประโยชน์สูงสุดจากเวลาที่มีอยู่ เนื่องจากการสอบภาคปฏิบัติต้องใช้เวลามาก ดังนั้นควรเลือกข้อสอบที่เป็นพื้นฐานที่ทุกคนต้องทราบออกไป เช่น ข้อที่ง่ายเกินไป ข้อที่ยากเกินไป หรือข้อที่ไม่มีอำนาจจำแนก

4.2 ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) เพื่อประเมินสถานะของผู้ทดสอบโดยพิจารณาจากเกณฑ์ภายนอกในปัจจุบัน โดยมุ่งหวังที่จะประเมินความสามารถจริงในสถานการณ์จริง เช่น การประเมินความสามารถในการปั๊มหัวใจผู้ป่วยที่หมดสติโดยใช้สถานการณ์จำลอง ชนิดของแบบทดสอบที่ต้องการความเที่ยงตรงชนิดนี้ได้แก่การทดสอบการปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง วิธีสร้างแบบทดสอบตามจุดมุ่งหมายนี้

- 1) กำหนดเกณฑ์ที่จะวัดคุณสมบัติ
- 2) สร้างข้อสอบหลาย ๆ ข้อที่สามารถบอกการปฏิบัติต่างกันระหว่างผู้ที่มีความสามารถกับไม่มีความสามารถตามเกณฑ์ที่วัด
- 3) ทดลองใช้ข้อสอบกับผู้ที่มีความสามารถและไม่มีความสามารถ
- 4) ตรวจสอบความเป็นจริงในขณะนั้นโดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนกับการปฏิบัติจริงและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีความสามารถกับไม่มีความสามารถโดยใช้คะแนนจากการสอบแต่ละข้อว่าแตกต่างกันหรือไม่
- 5) เลือกข้อที่มีความสัมพันธ์สูงสุดระหว่างคะแนนกับเกณฑ์

4.3 ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ (Predictive Validity) เพื่อ ทำนายอนาคตจากผลทดสอบ โดยใช้เกณฑ์ภายนอกที่เป็นอนาคต เช่น การทำนายผลการเรียนจากคะแนนสอบเข้า แบบทดสอบที่ต้องใช้ความเที่ยงตรงนี้ได้แก่ แบบทดสอบวัดความถนัด วิธีสร้างแบบทดสอบตามจุดมุ่งหมายนี้

1) ศึกษาลักษณะของเกณฑ์ที่ประสงค์จะทำนาย เช่น ความสำเร็จในการศึกษา การศึกษาเกณฑ์มักใช้การพิจารณาเหตุการณ์วิกฤติ (Critical Incident Technique) โดยศึกษาจากผู้ประสบความสำเร็จ และไม่สำเร็จในการศึกษา

2) สร้างข้อสอบให้มากตามสมมติฐานที่กำหนด

3) นำข้อสอบไปสอบกับกลุ่มที่ทำนายความสำเร็จในอนาคต

4) รวบรวมข้อมูลเกณฑ์ที่ต้องการ เช่น ผลการเรียนแล้วนำมาหาความสัมพันธ์กับข้อมูล

ในข้อ 3

5) เลือกข้อที่มีความสัมพันธ์กับเกณฑ์สูงไว้ ตัดข้อที่ไม่ทำนายออก

4.4 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าแบบทดสอบนั้นวัดตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้เพียงใด ในการหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างนั้นจะต้องสร้างสมมติฐานของคุณลักษณะ (Hypothetical Traits) แล้วตรวจสอบ เพื่อลงสรุปว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ตัวอย่าง เช่น การลงสรุปจากคะแนนสอบไปยังคุณลักษณะบุคลิกภาพ ความสามารถ ความสนใจบางอย่าง วิธีสร้างแบบทดสอบตามจุดมุ่งหมายนี้

1) สร้างข้อสอบหลายๆ ที่คิดว่าจะวัดคุณลักษณะนั้นตามสมมติฐาน และข้อมูลเชิงประจักษ์ในบุคคลที่มีคุณลักษณะนั้น

2) เขียนข้อสอบและพิจารณาตัวแปรที่อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ต้องการในขั้นต้น

3) ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างในคุณลักษณะนั้นๆ โดยใช้กลุ่มที่ไม่เหมือนกัน (Heterogeneous Group)

4) ใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหาคุณลักษณะนั้น

5) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วทดสอบกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติ กับกลุ่มที่ไม่มีคุณสมบัติ

6) หาความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity)

ในการเสนอความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ควรกล่าวถึงสิ่งต่อไปนี้

- ความคงเส้นคงวาของคุณลักษณะ (Internal Consistency) นั่นคือ คุณลักษณะต้องมีความเหมือนกัน (Homogeneous of Trait)

- สหสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดอื่นที่วัดในสิ่งเดียวกัน

- ค่าความเที่ยงตรงตามระดับกลุ่ม เพศ อายุ คุณลักษณะอื่น

- เสนอความเที่ยงตรงตามทฤษฎี เช่นบุคลิกภาพ

- เสนอการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity)

- ในกรณีที่วัดคุณลักษณะหลายคุณลักษณะ ด้วยการวัดหลาย ๆ แบบควรเสนอหลายลักษณะหลายวิธี (Multitrait-multimethod Matrix) ในรูปของตารางสหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation Table)

5. ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความเป็นปรนัย หมายถึง พฤติกรรมหรือข้อความหรือวิธีการสังเกตและวิธีการให้คะแนนจะต้องชัดเจนและเหมาะสมกับงานที่ให้ผู้สอบปฏิบัติ

การสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติ

ในการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติมีขั้นตอนในการสร้างอยู่หลายขั้นตอน ได้มีผู้เสนอขั้นตอนในการสร้างไว้อยู่หลายท่าน เช่น

เบรดฟิลด์และมอร์ดอค (Bradfield and Moredock. 1975 : 341) ได้เสนอขั้นตอนทั่วไปในการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. เขียนรายงานของกิจกรรมนั้นทั้งหมดในการปฏิบัติที่แบบทดสอบจะทำการวัด
2. เลือกกิจกรรมเพื่อที่บรรจุลงในแบบทดสอบ
3. ปรับปรุงงานหรือชุดของงานที่กิจกรรมเหล่านั้นร่วมกัน (Incorporates) และมิติต่าง ๆ ให้ปรากฏชัดเจน

4. ปรับปรุงแบบการสังเกตที่จะทำการวัดกิจกรรมให้อยู่ในรูปของมิติ (Dimension) ที่สำคัญ ทักแมน (Tuckman. 1975 : 180-185) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างแบบ ทดสอบภาคปฏิบัติโดยทั่วไปไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน คำบัญชาการกระทำ (Action Work) ที่ประจำ คือ แสดง หรือสาธิต (Demonstrate) และการสร้าง (Construct)
2. กำหนดสถานการณ์ของการทดสอบอย่างชัดเจน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนี้จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ อันได้แก่ การกำหนดวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน การกำหนดคำสั่งในการปฏิบัติงาน
3. กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลวิธีการ (Process) และผลงาน (Product) อย่างชัดเจน ซึ่งจะ ทำให้เป็นการตัดสินความเป็นปรนัยมากขึ้น
4. การสร้างแบบประเมินในการให้คะแนนการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการนำเกณฑ์ในการประเมินงานปฏิบัติที่ได้จัดทำขึ้นในข้อ 3 นำมาเรียบเรียงลำดับก่อนหลังตามข้อคำถาม และกำหนดให้น้ำหนักคะแนนเกณฑ์แล้วแต่ความสำคัญในวิธีการปฏิบัติงาน ผู้ประเมินพิจารณาว่าการปฏิบัติของนักเรียนตรงตามเกณฑ์ที่ระบุไว้หรือไม่ ถ้าตรงก็จะให้คะแนนเต็ม แต่ถ้าไม่ตรงก็จะไม่ให้คะแนน

การพัฒนาแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Developing Performance Test)

เมห์เรนส์ และเลห์มาน (Mehrens and Lehmann. 1978 : 208) ได้กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาแบบทดสอบภาคปฏิบัติดังนี้

1) ทำการวิเคราะห์งาน (Job Analysis) การทำการวิเคราะห์งานก็เพื่อที่จะกำหนดว่ามีความสามารถอะไรบ้างที่จะถูกทดสอบ วิธีหนึ่งที่ดีที่สุดในการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะที่จำเป็นของงานก็คือ ให้ผู้ที่ทดสอบ (Examiner) เรียนรู้ในงานและตรวจตราอย่างระมัดระวังในขั้นตอนการฝึกหัด วิธีนี้จะทำให้ผู้สร้างแบบทดสอบเห็นภาพพจน์ได้ว่าสภาพที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างไร มากกว่าที่จะได้มาโดยการสังเกตงานเพียงอย่างเดียว

2) เลือกงานทักษะและความสามารถที่มีความสำคัญที่จะเกี่ยวข้องในงานและการปฏิบัติงานอย่าง หรือทักษะบางอย่างก็ควรจะระบุไว้ด้วยในการวิเคราะห์งานหลังจากที่ตัดสินใจแล้วว่าความสามารถอะไรบ้าง

จะถูกทดสอบ เราจะต้องกำหนดหรือไม่ว่าการปฏิบัติเกี่ยวกับงานหรือผลผลิตของการปฏิบัติ หรือทั้งสองอย่างจะต้องทดสอบ

3) การสร้างแบบฟอร์มการสังเกตหรือแบบฟอร์มการประเมินแบบฟอร์มนี้ควรมีตัวอย่างของการสังเกตที่จะต้องทำหรือวิธีการกระทำที่เราจะต้องทำการบันทึก ตัวอย่างเช่น คุณภาพของผลผลิตที่สำคัญคืออะไร ความเร็วในการปฏิบัติที่สำคัญคืออะไร

4) การสร้างรูปแบบบางส่วนของแผนการสังเกตอย่าง เราทราบแล้วว่าไม่มีแบบทดสอบฉบับใดที่สามารถบรรจุทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการจะวัด สำหรับแบบทดสอบการปฏิบัติผู้สร้างแบบทดสอบอาศัยหลักเกณฑ์ของการวิเคราะห์งาน ดังนั้นก็ควรจะเลือกลักษณะของงานที่สำคัญที่สุด

5) การสร้างแบบแผนการดำเนินการสอบ เช่น เตรียมคำสั่ง ขอบเขตของเวลา วัสดุ คำแนะนำในการให้คะแนน ฯลฯ

6) ทดลองข้อสอบก่อนที่จะสร้างรูปแบบของแบบทดสอบในขั้นสุดท้าย

เทคนิคการเก็บข้อมูลและเครื่องมือวัดในการสอบการปฏิบัติ

ส. วาสนา ประवालพฤกษ์ (2527 : 3- 5) ได้กล่าวว่า ในการปฏิบัติมักจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การสังเกต
2. การจัดอันดับ (Ranking)
3. มาตรฐานประมาณค่า (Rating scales)
4. แบบสำรวจพฤติกรรม (Checklists)
5. แบบบันทึกต่าง ๆ (Records, Anecdotal Records)

1. การสังเกต การสังเกตที่ดีจะต้องปล่อยให้ผู้ถูกสังเกตอยู่ในสภาพการณ์ตามปกติ เพื่อจะได้ข้อมูลตรงตามความเป็นจริง การสังเกตอาจจะทำได้โดยผู้สังเกตเข้าไปอยู่ในกลุ่มด้วย เปรียบเสมือนเป็นสมาชิกหนึ่งของผู้หนึ่งของกลุ่มหรือผู้สังเกตจะแอบดูอยู่ที่อื่น โดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวก็ได้ ในการสังเกตจะต้องมีการวางแผนเสียก่อนที่ว่าจะสังเกตเมื่อไร สังเกตอะไรบ้าง ตั้งจุดมุ่งหมายของการสังเกตแต่ละครั้ง นอกจากนั้นจะต้องเตรียมบันทึก ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น มาตรฐานประมาณค่า การบันทึกต่าง ๆ แบบสำรวจพฤติกรรม เป็นต้น

2. การจัดอันดับ (Ranking) การจัดลำดับเป็นวิธีการที่จะเรียงนักเรียนในคุณสมบัติหนึ่ง ๆ ตามที่กำหนดให้ซึ่งสามารถใช้ในการวัดวิธีการหรือผลงานก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ในการวัดผลงานมากกว่า การจัดอันดับจะมีความเชื่อมั่นสูงขึ้นถ้าจัดอันดับคุณสมบัติหนึ่ง ๆ ที่จำเพาะ และมีคำจำกัดความของคุณสมบัตินั้นชัดเจน แต่ถ้าจัดอันดับหลายอย่างในคราวเดียวกันจะทำให้ความเชื่อมั่นต่ำลง ตัวอย่างเช่น ในการขับรถครูจัดอันดับเกี่ยวกับความสามารถในการหยุดรถเพียงอย่างเดียว ไม่ใช่จัดอันดับความสามารถในการใช้รถ (ซึ่งรวมท้านั่ง การออกรถ การจับพวงมาลัย การจอดรถ เป็นต้น) ในการจัดอันดับคุณภาพผลงานซึ่งมักจะใช้มากในการสอบการปฏิบัตินั้น ครูอาจจะแบ่งคุณภาพผลงานออกเป็นหลายประการแล้วจัดอันดับที่ละคุณภาพ

การจัดอันดับผลงานจะทำให้ง่ายและสะดวกขึ้นถ้าใช้หลักแบ่งที่ละกลุ่ม 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) จากผลงานทั้งหมดนำมาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง ปานกลาง และต่ำ

2) นำกลุ่มปานกลางมาพิจารณาแล้วแบ่งเป็น 3 กลุ่มอีกครั้ง หลังจากนั้นพิจารณากลุ่มสูง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มเช่นกัน แล้วพิจารณากลุ่มต่ำในทำนองเดียวกัน

3) กำหนดให้กลุ่มสูงเป็นกลุ่ม 9,8,7 ซึ่ง 9 คือ กลุ่มที่มีผลงานดีที่สุดในกลุ่มสูง และ 7 คือ กลุ่มที่มีผลงานต่ำที่สุดของกลุ่มสูง และให้กลุ่มปานกลางเป็น 6,5,4 ในทำนองเดียวกันกับกลุ่มต่ำเป็นกลุ่ม 3,2, และ 1 ทั้งนี้ตัวเลขที่มีค่าสูงจะแทนคุณภาพของงานที่สูง

4) นำผลงานในกลุ่มที่เป็นช่วงต่อระหว่างกลุ่มสูงกับกลุ่มกลางและกลุ่มกลางกับกลุ่มต่ำมาพิจารณาอีกครั้ง กล่าวคือพิจารณาในกลุ่มที่ 7 และ 6 ว่าควรมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนกันบ้างไหม เพราะเป็นช่วงต่อระหว่างกลุ่มสูงและปานกลางที่ได้แบ่งไว้อย่างหยาบ ๆ ในขั้นที่ 1 อาจมีสลับที่กันบ้าง แล้วทำเช่นเดียวกันกับในกลุ่ม 4 และ 3 อันเป็นช่วงต่อระหว่างกลุ่มปานกลางและกลุ่มต่ำ

5) ถ้าต้องการจะประเมินเป็นแบบ 9 กลุ่ม ก็ใช้เลขที่กลุ่มนั้นแทนคะแนนได้เลยหรือต้องการจัดอันดับให้เป็น 1, 2, 3,... จนถึงสุดท้ายก็พิจารณาที่ละกลุ่มจัดเรียงอันดับได้ และควรตรวจสอบอันดับที่ในระหว่างช่วงต่อของแต่ละกลุ่มด้วย

3. มาตราส่วนประมาณค่า (Rating) มาตราส่วนประมาณค่าเป็นเครื่องมือที่ใช้มากในการประเมินการปฏิบัติ มาตราส่วนประมาณค่ามีหลายรูปแบบแต่ที่นิยมใช้มากที่สุดที่จัดคุณลักษณะให้มีลักษณะต่อเนื่อง ซึ่งจะแบ่งระดับคุณลักษณะนั้นตามระดับสูง - ต่ำ โดยจะกำหนดเป็น 2 ระดับ ขึ้นไปจนถึงประมาณ 10 ระดับ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1) กำหนดคุณลักษณะที่จะวัดพร้อมทั้งความหมายของคุณลักษณะนั้น ๆ ให้ชัดเจน

2) กำหนดมาตราที่วัดว่าจะให้มีกี่ระดับ โดยเขียนเป็นตัวเลขกำหนดไว้ พร้อมทั้งให้คำอธิบายคุณลักษณะในระดับต่าง ๆ โดยย่อเพื่อแทนระดับที่แตกต่างกันนั้น ๆ

ผู้ใช้เครื่องมือนี้พิจารณาว่าบุคคลที่เราสังเกตนั้นมีคุณสมบัติอยู่ในระดับใด

ความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากมาตราส่วนประมาณค่า นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สังเกต ความไม่มีอคติแล้ว ยังขึ้นอยู่กับกำหนัดความหมายของคุณสมบัติที่กำลังพิจารณาด้วยกันนั้น จะต้องกำหนดความหมายของคุณสมบัติให้ชัดเจน และใช้เป็นคุณสมบัติย่อยเช่นเดียวกับการจัดอันดับ

4. แบบสำรวจพฤติกรรม(Checklists) แบบสำรวจพฤติกรรมมักมีรายการของพฤติกรรมให้ผู้สังเกตบันทึกว่ามีพฤติกรรมนั้น ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ โดยส่วนใหญ่มักจะบอกเพียงว่ามีหรือไม่มี ในการสังเกตการปฏิบัติงานบางครั้งอาจให้ผู้สังเกตบันทึกลำดับที่ของการปฏิบัติ หรือของพฤติกรรมตามลำดับตั้งแต่ 1 เป็นต้นไปได้ ซึ่งในลักษณะนี้ก็จะทำให้มองเห็นภาพ รวมของการปฏิบัติงานอีกด้วย

5. การบันทึกต่าง ๆ การบันทึกในกลุ่มนี้มักเป็นวิธีการที่ไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้อย่างชัดเจนเหมือนวิธีอื่น ๆ ผู้บันทึกค่อนข้างจะมีอิสระในการบันทึกลงไปมากกว่าเครื่องมือชนิดอื่น ๆ การบันทึกเพียงครั้งเดียวอาจไม่สามารถให้ข้อมูลที่มีความหมายนัก แต่การบันทึกอย่างต่อเนื่องหลาย ๆ ครั้ง จะให้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น ในการบันทึกผู้สังเกตจะเขียนถึงพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้นไม่ใส่ความคิดเห็นลงไปด้วย ยกเว้นในกรณีต้องการให้ใส่ความเห็นก็จะเขียนแยกในส่วนที่แสดงความเห็นอย่างชัดเจน

จากเทคนิคการเก็บข้อมูลในการสอบภาคปฏิบัติผู้วิจัยเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า กำหนดระดับคุณลักษณะตามระดับสูง - ต่ำ เป็น 4 ระดับ ตามความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาลที่กำลังฝึกปฏิบัติการพยาบาลในวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาล จิตเวช ใน 3 ทักษะ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด , ทักษะการทำการกลุ่มบำบัดและการสอนสุขภาพจิต

งานวิจัยเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์

เมนฮาร์ท (Menhart. 1998. Abstract) ได้ศึกษาถึงผลของเชาวน์อารมณ์ที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับคะแนนการสัมภาษณ์เข้าทำงาน ในงานวิจัยครั้งนี้เมนฮาร์ทได้ใช้ข้อคำถามของเชาวน์อารมณ์ 4 ประการ คือ ความเห็นอกเห็นใจ การจัดการและควบคุมอารมณ์ การรอคอยผลเลิศ และการสร้างความประทับใจ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 116 คน โดยโครงสร้างสถานการณ์ให้เหมือนกับการสัมภาษณ์เข้าทำงาน ผลการศึกษาพบว่าเชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนการสัมภาษณ์

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Peter Salovey & John Mayer.1998) ได้สร้าง "The Emotional IQ Test" อยู่ใน CD-ROM วัด 4 ด้านหลักที่สะท้อนแนวคิดเชาวน์อารมณ์ที่ได้เสนอไว้ โดยมีสถานการณ์ทำให้ผู้ตอบครุ่นคิดและใช้อารมณ์ในการคิดแก้ไขปัญหา

ชัทและคณะ (Schute et.al. 1998 : 167 - 177) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Development and validity of a measure of emotional intelligence" ได้พัฒนาแบบวัดเชาวน์อารมณ์ตามโครงสร้างของซาโลเวย์ และเมเยอร์ (1990) จากฉบับเดิมที่มีข้อคำถามจำนวน 62 ข้อ เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 346 คน จนเหลือข้อคำถาม 33 ข้อ ต่อจากนั้นทำการศึกษาคูณภาพของ 33 ข้อ พบว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบความคงที่ภายในสูงถึง 0.87 และมีความเชื่อมั่นชนิดสอบซ้ำ 0.78 หลังจากนั้นศึกษาความเที่ยงตรงของแบบวัด พบว่า 1) ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดฉบับนี้กับแบบวัดอื่น เช่น แบบวัดการมองโลกในแง่ดี, แบบวัดความรู้สึกตัวและการแสดงออก, การมองชีวิต, อารมณ์หดหู่, ความสามารถในการจัดการอารมณ์ และแบบวัดความหุนหันพลันแล่น เป็นต้น 2) ทำนายเกรดของนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 1 ได้ 3) นักศึกษามีคะแนนจิตบ่าวดสูงกว่าคะแนนของคนไข้โรคจิตและนักโทษอย่างมีนัยสำคัญ 4) เพศหญิงมีคะแนนสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ 5) ไม่มีสหสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดกับความสามารถทางการคิด และ 6) มีสหสัมพันธ์กับคุณลักษณะ Openness to experience ของแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบสำคัญ (NEO-PI) อย่างมีนัยสำคัญ

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกสาขาการทดสอบและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยอลาบามาของทาเปีย (Tapai. 1998. Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบวัดเชาวน์อารมณ์ที่สร้างขึ้น กับคะแนนจากแบบวัดเชาวน์ปัญญาอื่น ๆ ได้แก่ คะแนนจากแบบวัด SAT โอทีส-เลนนอน คะแนนวิชาภาษาและคณิตศาสตร์จากแบบวัด Preliminary Scholastic Assessment คะแนนผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) นอกจากนี้ยังดูความแตกต่างของเชาวน์อารมณ์กับตัวแปรสถานภาพทั่วไป เช่น การนับถือศาสนา เพศ และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การศึกษาครั้งนี้พบว่าแบบวัดเชาวน์อารมณ์มีความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา .81 ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับคะแนนผลการเรียนเฉลี่ย และไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่มีพื้นฐานศาสนาและระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างกัน แต่เพศหญิงจะมีคะแนนจากแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่าแบบวัดเชาวน์อารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องเชาวน์อารมณ์ต่อไป

ฮอลบรูก (Holbrook. 1997. Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับทักษะการเขียน โดยตั้งสมมติฐานว่ามีสหสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างทักษะการเขียนกับคะแนนเชาวน์อารมณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชา EN 102 การเขียนเบื้องต้น ปีการศึกษา 1996 จำนวน 108 คน พบว่าคะแนนเชาวน์อารมณ์ได้มาจากการสังเกตของผู้สอน มีสหสัมพันธ์กับผลจากแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน และเกรดวิชา EN 102 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาเชาวน์อารมณ์ไม่ได้จำกัดแค่การวางโครงสร้าง แต่ได้มีการจัดทำเป็นแบบวัดขึ้น ได้แก่ แบบวัดเชาวน์อารมณ์ของบาร์-ออน (Bar-On Emotional Quotient inventory) ซึ่งเป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นจากโครงสร้างของ Dr.Reuven Bar-on ในปี 1992 โดยกำหนดเป็น 5 หมวด 15 ด้าน ด้านละ 1- 2 ข้อ จำนวน 130 ข้อ และอีก 3 ข้อ เป็นข้อตรวจสอบความเที่ยงตรงของการตอบ โดยให้ผู้ตอบพิจารณาแต่ละข้อความว่า ใช้ตนเองในระดับใด โดยมี 5 มาตรา ใช้เวลาตอบประมาณ 30-40 นาที มีหลายฉบับที่ปรับให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้ตอบ เช่น ฉบับผู้ตอบอายุ 16 ปี ขึ้นไป ฉบับของเด็ก ฉบับของวัยรุ่น การสร้างพยายามอิงแนวทางการสร้างแบบวัดเชาวน์ปัญญา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 100 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ค่า 15 ผู้ตอบที่มีค่าระดับเชาวน์อารมณ์เกิน 100 ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวและต่อสู้กับชีวิตได้ดี มีเกณฑ์ปกติเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างข้ามชาติต่าง ๆ ในเอเชีย อเมริกา และยุโรป รวมกว่า 20,000 คน และรายงานผลคุณภาพของเครื่องมือไว้ด้วย

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper & Sawaf. 1997 : xxxix) ได้นำเสนอ "EQ MAP" ที่มีข้อคำถามจำนวน 259 ข้อ โดยมี 5 หมวด วัด 21 ด้าน โดยให้คิดทบทวนเหตุการณ์ในรอบระยะเวลาที่ผ่านมาว่ารู้สึกอย่างไร แล้วให้ตอบว่าเห็นด้วยกับข้อคำถามนั้นในระดับใด โดยมี 4 มาตรา แต่ยังคงขาดหลักฐานยืนยันถึงคุณภาพ ความหมายของการแปลผล การประเมิน หรือคำแนะนำที่ได้

เวิสเงอร์ (Weisinger. 1998 : xix-xxi) ได้สร้างเครื่องมือวัดเชาวน์อารมณ์ขึ้นมาเพื่อใช้ทดสอบและช่วยในการพัฒนาความสามารถ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ให้ผู้ตอบประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้เชาวน์อารมณ์มี 45 ข้อ มี 7 มาตรา ส่วนที่ 2 ให้ผู้ตอบตรวจสอบคำตอบของตนเองจากส่วนที่ 1 เพื่อหาจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุง ส่วนที่ 3 เป็นแบบเขียนบรรยาย โดยให้ผู้ตอบเขียนรายละเอียดของทักษะในการใช้เชาวน์อารมณ์ของตน ภายใน 4 สัปดาห์

ครินสกี (Krinsky. 1996. Abstract) ศึกษาถึงการควบคุมอารมณ์ สิ่งกระตุ้นความสำเร็จในชีวิตและความก้าวร้าวของเด็กที่มีบิดา มารดาติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 6-12 ปี เชื้อสายแอฟริกันอเมริกันที่บิดา มารดาใช้สารเสพติดจำนวน 50 คน พบว่า การรู้จักระงับควบคุมอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงกระตุ้นความสำเร็จในชีวิต บิดา มารดาที่มีนิสัยก้าวร้าวจะส่งผลให้บุตรมีความก้าวร้าว โดยแสดงบุคลิกลักษณะถึงความสามารถในการระงับควบคุมอารมณ์ได้น้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป รวมทั้งจะควบคุมอารมณ์ก้าวร้าวได้ยากกว่าด้วย

ซาโลเวย์ และคณะ (Salovey et.al. 1995 : 124-125) ได้สำรวจเชาวน์อารมณ์ โดยใช้มาตรวัด Trait Meta-Mood Scale โดยมาตรานี้เป็นการวัดความแตกต่างระหว่างบุคคลในความสามารถที่จะสะท้อนอารมณ์และการจัดการกับอารมณ์ มีมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยมี 3 ด้าน คือ ความเอาใจใส่ต่อความรู้สึก ความชัดเจนในการแยกแยะอารมณ์ และการปรับสภาวะอารมณ์ พบว่ามีคุณภาพด้านความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและความ เที่ยงตรงเชิงจำแนก(convergent and discriminant validity) ผลการศึกษาพบว่าความเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเศร้าหดหู่และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมองโลกในแง่ดีและความเชื่อการจัดการระบบสภาวะอารมณ์ที่ไม่ดี

เมเยอร์, ไดปาโล และซาโลเวย์ (Mayer, Dipaolo and Salovey. 1990 : 772-781) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความเข้าใจส่วนประกอบของอารมณ์จากสิ่งกระตุ้นที่มองเห็น : ส่วนประกอบของเชาวน์อารมณ์" พบว่า เชาวน์อารมณ์ขึ้นอยู่กับการประเมินอารมณ์ที่ถูกต้องในการแสดงออกทางอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่น และการควบคุมอารมณ์ในทางที่สนับสนุนการดำเนินชีวิต ส่วนหนึ่งของเชาวน์อารมณ์ คือความสามารถในการจดจำการกระทำในอดีตทั้งการกระทำที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการแสดง

อารมณ์ในสภาพแวดล้อมนั้น การวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 139 คน มองภาพจำลอง 18 ภาพ คือภาพใบหน้า วัตถุที่เป็นสี และการออกแบบสิ่งที่เป็นนามธรรม แล้วจึงประเมินค่าส่วนประกอบของอารมณ์จากสิ่งที่มองเห็น คะแนนที่ได้ทั้ง 3 อย่าง เป็นคะแนนที่ได้จากการมองตามความเป็นจริง การประเมินค่า และความเข้าใจในระดับอารมณ์คะแนนที่ได้จะถูกเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ ของเชาวน์อารมณ์ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ และสัมพันธ์กับความคิดในสมองและระบบประสาท ความสามารถในการเข้าใจส่วนประกอบของอารมณ์ในส่วนที่มองเห็น เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการตอบสนองความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

นอกจากนี้ยังมีแบบวัดเชาวน์อารมณ์ในนิตยสารหรือในอินเทอร์เน็ตที่มีในเว็บไซต์จำนวนมาก แต่ไม่มีข้อมูลของการหาคุณภาพของเครื่องมือ เช่น

โกลแมน (Goleman, 1995) ได้สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์เชิงสถานการณ์ 10 เหตุการณ์ขึ้น เพื่อให้ผู้ตอบเลือกตอบรายงานตนเองว่าจะแสดงออกอย่างไร จาก 4 ตัวเลือก ในเว็บไซต์ <http://www.utne.com/lens/bms/eg.html>

ชรังค์ (Shrink, 1999) ได้สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์จำนวน 70 ข้อ ที่ประเมินด้านต่าง ๆ ในเว็บไซต์ http://www.queendom.com/emotionaliq_frm.html

ครอส (Cross, 1999) ได้สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์จำนวน 12 ข้อ มีมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ในเว็บไซต์ <http://www.co.iup.edu/~jacross/eq.html>

สำหรับในประเทศไทยได้มีผู้สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ดังนี้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย และ อุสา สุทธิสาคร (2542:112-119) ได้สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ โดยเรียกว่า "EQ99" มีจำนวน 90 ข้อ และข้อตรวจสอบความเที่ยงตรงของการตอบ 9 ข้อ โดยมีมาตราส่วนประเมินค่าจำนวน 5 มาตรา โดยใช้โครงสร้างของเชาวน์อารมณ์ของซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer, 1997) และ โกลแมน (Goleman, 1998) และให้กรรมการจำนวน 30 คน ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยวิธี Lawshe Content Validity Ratio (Lawshe, 1975) โดยเริ่มแรกเขียนข้อสอบทั้งสิ้น 242 ข้อ ผลการวิเคราะห์ชี้ว่ามีจำนวนสูงกว่าวิกฤติ (0.37) จำนวน 203 ข้อ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยหอการค้า จำนวน 464 แล้วทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบ องค์ประกอบคือ การรู้จักอารมณ์ของตน, การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น, ความเอื้ออาทร, ภาวะทางอารมณ์, การควบคุมอารมณ์ของตน, การมีแรงจูงใจที่ดี และทักษะทางสังคม จำนวน 90 ข้อ นำแบบทดสอบไปวัดกับนักศึกษาจำนวน 217 คน และนำไปทดสอบซ้ำระยะห่าง 10 สัปดาห์ พบว่าค่าประมาณความเชื่อถือได้ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายในของการสอบครั้งแรกคือ .9231 ของการสอบครั้งที่ 2 คือ .9309

อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววลลี (2542 : 1-4) ได้ทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดเชาวน์อารมณ์ของซัทท์และคณะ ซึ่งมีลักษณะการวัดแบบให้ผู้ตอบรายงานตนเอง ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่บรรยายความสามารถทางเชาวน์อารมณ์จำนวน 33 ข้อ โดยมาตรวัดเชาวน์อารมณ์มี 3 องค์ประกอบ คือ การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการใช้ประโยชน์อารมณ์ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพระนคร จำนวน 51 คน และนิสิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดลจำนวน 11 คนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2542 ผลการศึกษาพบว่า มาตรวัดเชาวน์อารมณ์ของซัทท์และคณะ เมื่อนำมาทดลองใช้กับนิสิตปริญญาตรีและโทของไทย โดยทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นชนิดสอดคล้องภายใน คือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .80 และตรวจสอบความเที่ยงตรงพบว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์

($r = .37$) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวล ($r = -.47$) และความเศร้าหดหู่ ($r = -.42$) ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางสังคม ($r = .11$) และมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ ($r = .22$)

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 59-60) ได้ศึกษาระดับ EQ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร จำนวนมากกว่า 200 คน วัด 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เป็นการประเมินโดยให้เด็กทำเอง ส่วนที่ 3 เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้น พบว่าเด็กห้องเก่งมี EQ เฉลี่ยต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดา เด็กห้องเก่งมักมีระดับความสุขต่ำกว่าเด็กห้องธรรมดา เด็กห้องเก่งมีแนวโน้มที่จะมองตนเองว่ามีความสามารถทางอารมณ์ (ความพึงพอใจ ความคิดแง่บวก ความรับผิดชอบ น้ำใจ เป็นต้น) และครูมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนความสุขและการเป็นคนดีแก่เด็กห้องเก่งสูงกว่าเด็กห้องธรรมดาอย่างเห็นได้ชัด

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดด้านปฏิบัติ

ยุภาพร เม่งอำพัน (2533. บทคัดย่อ) ได้สร้างเครื่องมือวัดทักษะภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลพื้นฐาน 2 สำหรับนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยสร้างเครื่องมือเป็น 2 แบบ คือแบบสังเกตวัดทักษะภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลพื้นฐาน 2 จำนวน 5 เรื่อง 6 ฉบับ และแบบวัดความเข้าใจภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลพื้นฐาน 2 จำนวน 5 เรื่อง 5 ฉบับ ได้แก่ การให้ยาทางปาก การให้อาหารทางสายยาง การฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับสารละลายทางหลอดเลือดดำ และการดูแลผู้ป่วยที่คาสายสวนปัสสาวะ ผลการวิจัยพบว่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพของแบบสังเกตวัดทักษะภาคปฏิบัติ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างที่รู้แล้ว (Known Group) กลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน ทดสอบด้วย ค่า t มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ค่าความเชื่อมั่นจากผู้สังเกต 1 คน และ 3 คน โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสูตรของฮอยล์ (Hoyt's ANOVA procedure) พบว่ามีค่าระหว่าง .92 ถึง .97 และ .97 ถึง .99 ตามลำดับ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน .31 ถึง .54 และแบบวัดความเข้าใจภาคปฏิบัติมีความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .58 ถึง .82 ค่าความยากทั้งฉบับ มีค่าอยู่ระหว่าง .52 ถึง .64

* สมจิตต์ ลิ้มโพธิ์แดน (2536. บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบวัดการปฏิบัติการพยาบาลสู่ติศาสตร์สำหรับนักศึกษาพยาบาลตามหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตปีพุทธศักราช 2528 โดยมีความครอบคลุมการพยาบาลสู่ติศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ การพยาบาลมารดาขณะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอด แบบประเมินการพยาบาลแต่ละด้านประกอบด้วยแบบวัด 2 แบบ ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 และ 4 ระดับ โดยมีกลุ่มตัวอย่างผู้ถูกประเมินเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลราชบุรี จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินในชั้นประเมินเป็นอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัยในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล จำนวน 31 คน ผลการวิจัยพบว่าแบบวัดทุกแบบมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญมีความเที่ยงตรงเชิงสภาพโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนจากแบบวัดกับคะแนนรวมการฝึกภาคปฏิบัติ ได้ค่าระหว่าง .60 ถึง .75 มีความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน 2 คน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน .74 ถึง .95 และจากการประเมินวัด และคู่มือจากผู้ให้คะแนนได้ความคิดเห็นว่า แบบวัด และคู่มือสะดวกใช้ระดับปานกลาง

กุลธิดา สุนุกพันธ์ (2537. บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบวัดทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยสร้างแบบวัดเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาลด้วยมาตราประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 7 ฉบับครอบคลุมทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน 7 เรื่อง คือ การอาบน้ำผู้ป่วยบนเตียง การฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ การทำแผล การให้ออกซิเจน การวัดสัญญาณชีพ การให้ยาทางปาก การใส่ถุงมือปราศจากเชื้อ ผลการวิจัยพบว่าแบบทดสอบมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณา

จากการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ มีความเที่ยงตรงเชิงสภาพ โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคะแนนจากแบบวัดกับคะแนนการฝึกภาคปฏิบัติ ได้ค่าระหว่าง .50 ถึง .78 มีความเชื่อมั่นระหว่าง ผู้ประเมิน 2 คน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันได้ค่าระหว่าง .74 ถึง .95 และจากการ ประเมินแบบวัดทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานและคู่มือจากผู้ให้คะแนนได้ความคิดเห็นว่าแบบวัด ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานมีข้อรายการตรงกับสภาพที่เป็นจริง เกณฑ์การให้คะแนนชัดเจนสะดวก ในการใช้ คำชี้แจงชัดเจนเข้าใจง่าย การคือนำหนักคะแนนเหมาะสม

จำลอง ชูโต (2521. บทคัดย่อ) ได้สร้างเกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติ สำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัด แล้วนำมาสร้างเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็น รูปมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ข้อรายการมีทั้งหมด 14 ด้าน คือความสามารถทำการพยาบาลพื้นฐานได้ อย่างสมบูรณ์ สามารถนำหลักวิชามาประยุกต์ให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม สามารถ ตัดสินในการแก้ปัญหาได้ดี รู้จักประหยัดเวลา แรงงาน และสิ่งของเครื่องใช้ ทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความเข้มแข็งอดทน และกล้าหาญ พัฒนาและ ปรับปรุงตนเอง หลังจากนั้นสร้างเป็นรายชื่อทั้งหมด 64 ข้อ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะพยาบาล ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 46 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบประเมินมีความเชื่อมั่น โดยวิธีฮอยท์ ได้ค่า .9434 ความเชื่อมั่นของการประมาณค่าจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน .399 ถึง .980 ความเชื่อมั่น จากผู้ตัดสิน 1 คน มีค่าระหว่าง .174 ถึง .946 ค่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพเมื่อใช้ผลสัมฤทธิ์วิชาการพยาบาล ศาสตร์ศาสตร์เป็นเกณฑ์ได้ค่า .936 เมื่อใช้ผลสัมฤทธิ์การพยาบาลสำหรับห้องผ่าตัดเป็นเกณฑ์ได้ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .954 เมื่อใช้ผลสัมฤทธิ์การเรียนพยาบาล จักษุ โสต นาสิก เป็นเกณฑ์ได้ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .774 เมื่อใช้ผลสัมฤทธิ์การพยาบาลสำหรับวิชาสูตินรีเวชศาสตร์เป็นเกณฑ์ ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .923 โดยทุกฉบับมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อริษฐาน มงคลสถิตย์ (2522. บทคัดย่อ) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลทางการศึกษาภาคปฏิบัติของ นักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยสร้างเป็นแบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับ กำหนดคุณลักษณะ ใหญ่ที่ประเมิน 2 ด้าน ตามปรัชญา และจุดมุ่งหมายของการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล และความสามารถในการบริหารงานพยาบาลขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้ในการประเมินนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี 2,3,4 รวม 100 คน โดยมีอาจารย์พยาบาล หัวหน้าตึก และ พยาบาลเป็นผู้ประเมิน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินผลทั้งฉบับตามแบบของฮอยท์ มี ค่า .9904 ค่าความเชื่อมั่นในการตัดสินใจโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสูตรของฮอยท์ (Hoyt's ANOVA Procedure) จากผู้ตัดสิน 1 คน มีค่าระหว่าง .61 ถึง -.04 และค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นจากผู้ตัดสินทั้งหมด เท่ากับ .76 ถึง -.34 ความเที่ยงตรงเชิงสภาพของแบบประเมินผลโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เมื่อใช้ ผลสัมฤทธิ์วิชาอายุรศาสตร์เป็นเกณฑ์ในภาคปฏิบัติการพยาบาลเท่ากับ .38 และ .42 ส่วนวิชาการบริหาร การพยาบาลพื้นฐานเมื่อใช้ผลสัมฤทธิ์วิชาหลักการบริหารงานในตึกผู้ป่วยเป็นเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ -.07 ถึง .15 ซึ่งทั้งหมดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิตยา ดำรงวุฒิ (2524. บทคัดย่อ) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลการศึกษาศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษา ผู้ช่วยพยาบาลโดยกำหนดคุณลักษณะที่ประเมิน 3 ด้าน คือ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล ความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อผู้ป่วยและการรักษาระเบียบวินัย บุคลิกลักษณะส่วนตัวและความสามารถในการ ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น สร้างเป็นแบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 37 รายการ กลุ่มตัวอย่างคือ

ครูประจำดึก หัวหน้าดึก และผู้ช่วยหัวหน้าดึก 60 คน เป็นผู้ประเมินนักเรียนผู้ช่วยพยาบาล โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลโรคทรวงอก นนทบุรี ปีการศึกษา 2521 จำนวน 75 คน เป็นผู้ถูกประเมินได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.69 ค่าความเชื่อมั่นของการให้คะแนนโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสูตรของฮอยท์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน 1 กลุ่ม เท่ากับ 0.66 และทั้ง 3 กลุ่ม เท่ากับ 0.85 ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนเกณฑ์การประเมินผลกับคะแนนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ได้ค่า .20 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พัชรี สุคนธสรรพ (2528. บทคัดย่อ) ได้สร้างเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยเป็นแบบสังเกตครอบคลุม 5 ด้าน คือการวางแผนการปฏิบัติการพยาบาลการสอนและการให้คำแนะนำ ความรับผิดชอบ บุคลิกลักษณะ และความมีมนุษยสัมพันธ์เป็นแบบ มาตราประมาณค่า 4 ระดับ โดยให้ครูประจำแผนก หัวหน้าแผนก และเจ้าหน้าที่ประจำแผนก 200 คน เป็นผู้ประเมิน นักศึกษาโรงเรียนผดุงครรภ์อนามัยจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และนครสวรรค์ จำนวน 216 คนเป็นผู้ถูกประเมิน ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือที่สร้างมีค่าอำนาจจำแนกกลุ่มเก่ง-อ่อน โดยใช้ t-test ได้ค่า t ระหว่าง 2.248 ถึง 18.963 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.956

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งชายและหญิง หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ในเขตภาคกลาง จำนวน 8 วิทยาลัย จำนวนนักศึกษา 1,705 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งชายและหญิง หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขตภาคกลาง ซึ่งมีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two Stage random sampling) โดยการสุ่มขั้นที่ 1 แบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยมีวิทยาลัยพยาบาล เป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) มาจำนวน 1 วิทยาลัย และขั้นที่ 2 สุ่มนักศึกษาพยาบาลที่ได้จากการสุ่มในขั้นที่ 1 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งมี นักศึกษาพยาบาลเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) จำนวน 60 คน

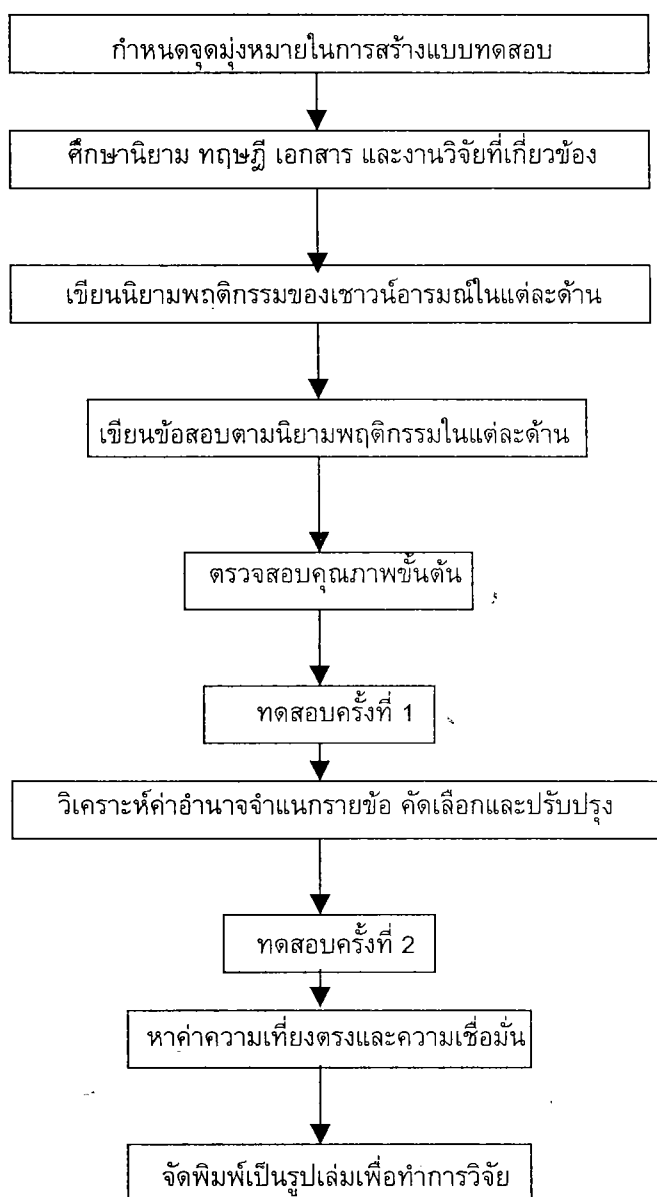
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ
 - 1.1 การรู้อารมณ์ตน
 - 1.2 การบริหารอารมณ์
 - 1.3 การสร้างแรงจูงใจ
 - 1.4 การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
 - 1.5 การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ
2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช 3 ฉบับ คือ
 - 2.1 การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด
 - 2.2 การทำกลุ่มบำบัด
 - 2.3 การสอนสุขศึกษา

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ผู้วิจัยสร้างเองดำเนินการในการสร้างตามขั้นตอนดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ลำดับการสร้างเครื่องมือวัดเชาวน์อารมณ์

จากภาพประกอบ 1 เป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ

เพื่อสร้างแบบวัดเชาวน์อารมณ์ที่มีคุณภาพสำหรับนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

2. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแบบทดสอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์

3. เขียนนิยามคุณลักษณะ (Traits) ที่จะวัดเชาวน์อารมณ์ในด้านต่าง ๆ

4. เขียนข้อคำถามตามจุดมุ่งหมายและคำนิยาม รายละเอียดของการเขียนข้อคำถาม มีดังนี้

4.1 ลักษณะของข้อคำถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อความ (Statement) โดยให้ตอบตามความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้ตอบ

4.2 สร้างคำถามให้ครอบคลุมพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน ๆ ละ 35 ข้อ

5. ตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผล 1 ท่าน และนักจิตวิทยา จำนวน 4 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบทดสอบ แล้วคัดเลือกข้อที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญสอบครั้งที่ 1 โดยคัดเลือกข้อที่มีดัชนีความสอดคล้องมากกว่า .50 ไว้ แบบทดสอบมีค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจอยู่ระหว่าง .60 - 1.00 จำนวน 150 ข้อ

6. ทดสอบครั้งที่ 1 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปสอบถามกับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 และ 4 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสวรรค์ จำนวน 240 คน

7. นำผลการสอบมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของกลุ่มสูงและต่ำ แล้ววิเคราะห์ด้วย t - test เพื่อคัดเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ขึ้นไป ตามเกณฑ์ของเอดเวิร์ด (Edwards) โดยคัดเลือกให้เหลือด้านละ 20 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 2 แบบทดสอบมีค่า t - test อยู่ระหว่าง 1.956 - 7.676

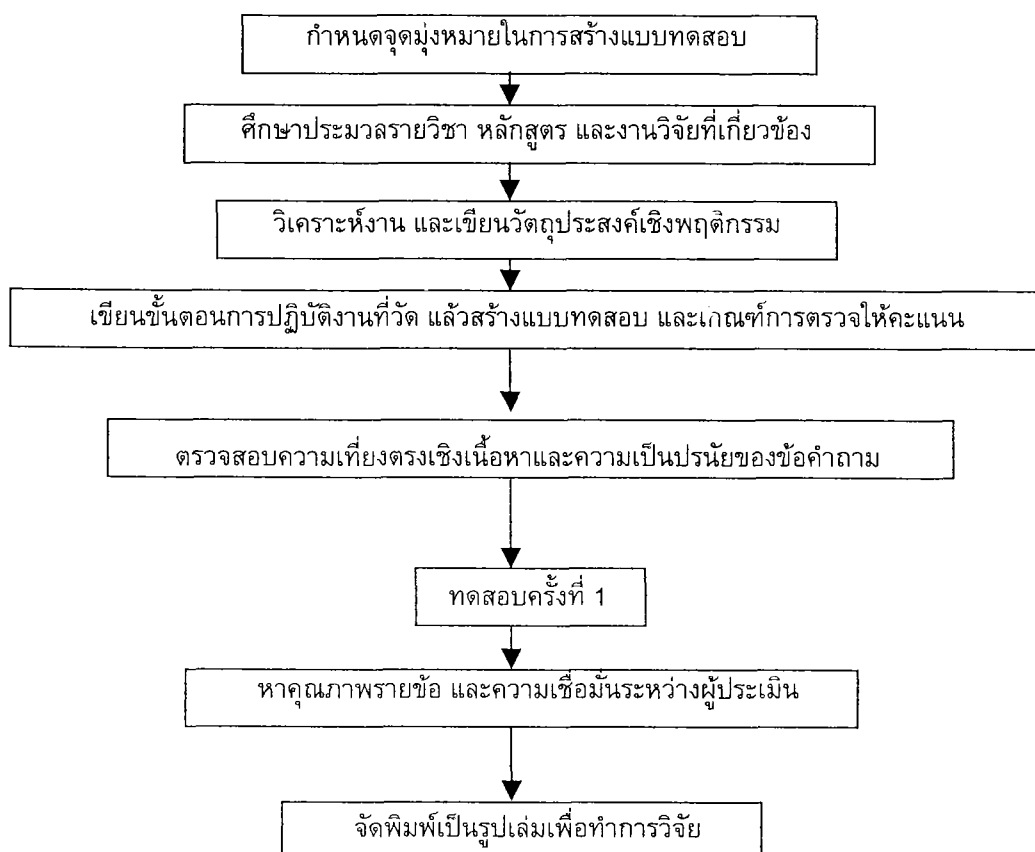
8. ทดสอบครั้งที่ 2 นำแบบทดสอบที่ได้จากการคัดเลือกข้อที่อยู่ในเกณฑ์ไปทดสอบ ครั้งที่ 2 กับนักศึกษาพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสวรรค์ ชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 533 คน

9. นำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน และคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร α - Coefficient แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่น .91

10. นำผลจากการสอบครั้งที่ 2 มาวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่คำนวณจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม AMOS หาความสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบแต่ละด้านกับแนวคิดกับโครงสร้างของชาโลเวย์และคณะ และโกลแมน โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตน, การบริหารอารมณ์, การสร้างแรงจูงใจ, การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .406 .395 .516, .552, และ .573 ตามลำดับ ค่าองค์ประกอบทุกคูนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบสอดคล้องกับแนวคิดโครงสร้างเชาวน์อารมณ์ของชาโลเวย์และคณะ และโกลแมน โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .93 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) มีค่า .91 ซึ่งค่า GFI และค่า AGFI มีค่าเข้าใกล้ 1 สรุปได้ว่าแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์แต่ละด้านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะสอดคล้องกับโครงสร้างของชาโลเวย์ และคณะ และโกลแมนที่กำหนดไว้

11. จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป

2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ผู้วิจัยสร้างเองดำเนินการ
ในการสร้างตามขั้นตอนดังภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ลำดับการสร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช

จากภาพประกอบ 2 เป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างแบบประเมินทักษะปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช
ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบประเมินทักษะการพยาบาลจิตเวช
เพื่อสร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ที่มีคุณภาพสำหรับ
นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
2. การศึกษาประมวลรายวิชา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2537 วิชา
สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช
3. วิเคราะห์งาน และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช
ทั้ง 3 ทักษะ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, การทำกลุ่มบำบัดและการสอนสุขศึกษา ตาม
เนื้อหากระบวนการปฏิบัติการพยาบาลที่คัดเลือกไว้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลจิตเวชจำนวน 5 ท่าน
4. นำผลการวิเคราะห์งานมาเขียนขั้นตอนการปฏิบัติงาน แล้วสร้างเป็นแบบประเมินทักษะการ
ปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากความ
สอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

5. ตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลจำนวน 1 ท่าน และอาจารย์พยาบาล จิตเวช จำนวน 4 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบทดสอบ แล้วคัดเลือกข้อที่ผ่านการ พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญสอบครั้งที่ 1 โดยคัดเลือกข้อที่มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า .50 ไว้ แบบประเมินมีค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจอยู่ระหว่าง .60 - 1.00

6. ทดสอบครั้งที่ 1 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ที่สร้างขึ้นไปประเมิน นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ จำนวน 20 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย สำหรับการประเมินใช้ผู้ประเมิน 2 คน

7. นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพรายข้อและทั้งฉบับแล้วปรับปรุงเรื่องภาษาที่ใช้ของ ข้อคำถามเพื่อพัฒนาให้แบบทดสอบมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ตามลำดับดังนี้

7.1 ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

7.2 หาค่าอำนาจจำแนก วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total correlation) โดยสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัดมีค่า อำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .572 - .824 แบบประเมินการทำกลุ่มบำบัดมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .518 - .661 แบบประเมินการสอนสุขศึกษามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .502 - .676

7.3 หาความเชื่อมั่นของของการประเมินโดยประมาณค่าจากการใช้สูตรของวิลเลียม เอ สกอตต์ (William A. Scott) โดยพิจารณาค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .70 ขึ้นไป แบบประเมินทักษะการสร้าง สัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัดมีค่าความเชื่อมั่นของการประเมิน .93 แบบประเมินการทำกลุ่มบำบัดมีค่าความ เชื่อมั่นของการประเมิน .87 แบบประเมินการสอน สุขศึกษามีค่าความเชื่อมั่นของการประเมิน .88

7.4 หาความเชื่อมั่นของของแบบทดสอบโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง (Generalizability Coefficient : ρ^2) ของ เบรนนัน ((Brennan) แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ เพื่อการบำบัดมีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน .89 แบบประเมินการทำกลุ่มบำบัดมีค่าความเชื่อมั่นของ แบบประเมิน .79 แบบประเมินการสอนสุขศึกษามีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน .84

8. จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยดำเนินงานเป็นขั้นตอน ดังนี้
แบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์

1. ติดต่อผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดหมายเวลาในการทำแบบทดสอบ

2. เตรียมแบบทดสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาในการทดสอบแต่ละครั้งวางแผนดำเนินการทดสอบ และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดสอบเอง

3. อธิบายให้ผู้ทำแบบทดสอบทุกคนเข้าใจวิธีทำแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์และประโยชน์ที่นักศึกษาจะได้รับ

4. นำแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ ไปทดสอบกับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จำนวน 60 คน

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช

1. ติดต่อผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดหมายเวลาในการทำแบบทดสอบ

2. เตรียมแบบประเมินให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาในการทดสอบแต่ละครั้งวางแผนดำเนินการประเมิน

3. อธิบายให้ผู้ประเมินทุกคนเข้าใจวิธีประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช และประโยชน์ที่นักศึกษาจะได้รับ

4. นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ไปประเมินนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จำนวน 60 คนที่กำลังฝึกภาคปฏิบัติวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับที่ทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งนักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มๆ ละ 20 คน ซึ่งฝึกภาคปฏิบัติวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชกลุ่มละ 1 เดือน ใช้เวลาในการประเมิน 3 เดือน โดยการสังเกต ใน 3 ทักษะการพยาบาลคือ การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, การทำกลุ่มบำบัดและการสอนสุขศึกษา วิธีการประเมินนั้นผู้วิจัยได้ประเมินทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดโดยให้นักศึกษาพยาบาล 1 คน ต่อผู้ป่วย 1 คน ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด โดยสนทนากับผู้ป่วยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ครั้งละ 20 – 45 นาที ผู้วิจัยประเมินนักศึกษาคนละ 4 ครั้ง ใน 4 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้น, ระยะระบุปัญหา, ระยะแก้ไขปัญหาและระยะสุดท้าย การประเมินทักษะการทำกลุ่มบำบัดนั้นผู้วิจัยจัดให้นักศึกษาพยาบาลทำกลุ่มบำบัดกับผู้ป่วยเป็นกลุ่มๆ ละ 8 – 10 คน ใช้เวลาในการทำกลุ่มครั้งละ 45 – 60 นาที โดยนักศึกษาพยาบาลที่ถูกประเมินทำหน้าที่ผู้นำกลุ่ม สำหรับการประเมินทักษะการสอนสุขศึกษาผู้วิจัยประเมินนักศึกษาพยาบาลที่กำลังฝึกทักษะการสอนสุขศึกษากับผู้ป่วยเป็นกลุ่มๆ ละ 12 – 15 คน ใช้เวลาในการสอนครั้งละ 30 – 45 นาที เมื่อเก็บข้อมูลได้ครบแต่ละทักษะของนักศึกษาพยาบาลทุกคนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาความสัมพันธ์กับเชาวน์อารมณ์

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistent) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 :249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ของแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ t - test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{N_H} + \frac{S_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

S_H^2 แทน ความแปรปรวนคะแนนของกลุ่มสูง

S_L^2 แทน ความแปรปรวนคะแนนของกลุ่มต่ำ

N_H แทน จำนวนนักศึกษาในกลุ่มสูง

N_L แทน จำนวนนักศึกษาในกลุ่มต่ำ

3. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) แบบยืนยัน (Confirmatory) ด้วยการใช้โปรแกรม AMOS

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละด้านของแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ ครอนบาค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 $\sum S_i^2$ แทน ความแปรปรวนเป็นรายข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

5. วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยวิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total correlation) โดยสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (สมศักดิ์ ลีลา. 2539 : 39)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
 X แทน คะแนนแต่ละข้อ
 Y แทน คะแนนรวม

6. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง (Generalizability Coefficient : ρ^2) ของเบรนนัน (Brennan) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2539 : 223)

$$\rho^2 = \frac{\sigma_p^2}{\sigma_p^2 + \sigma_i^2 + \sigma_e^2}$$

ρ^2 แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
 σ_p^2 แทน การประมาณค่าคะแนนความแปรปรวนของผู้สอบซึ่งคำนวณจาก

$$\frac{MS_p - MS_r}{n_i}$$

σ_e^2 แทน การประมาณค่าคะแนนความคลาดเคลื่อนความแปรปรวนซึ่งคำนวณจาก MS_r

σ_i^2 แทน การประมาณค่าคะแนนความแปรปรวนของผู้ให้คะแนนซึ่งมีค่าเท่ากับ

$$\frac{MS_i - MS_r}{n_p}$$

MS_p แทน ความแปรปรวนของผู้สอบที่คำนวณจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน

MS_r แทน ความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวนที่คำนวณจากการวิเคราะห์

MS_i แทน ความแปรปรวนของผู้ให้คะแนน

n_i แทน จำนวนผู้ประเมินคะแนน

n_p แทน จำนวนของผู้สอบ

7. คำนวณค่าความเชื่อมั่นของการตรวจให้คะแนนระหว่างผู้ประเมิน 2 คน จากการสังเกต ใช้สูตรของ William A. Scott (บุญธรรม กิจปริตาสิริสุทธิ์. 2537 :60.)

$$\pi = \frac{P_o - P_e}{1 - P_e}$$

เมื่อ π แทน ดัชนีความสอดคล้องกัน

P_o แทน ความแตกต่างระหว่างค่า 1 กับผลรวมของอัตราส่วนของความแตกต่างระหว่างผู้สังเกต

P_e แทน ผลบวกของกำลังสองของค่าสัดส่วนของคะแนนจากลักษณะที่สังเกตของ
คนใดคนหนึ่ง ในจำนวน 2 คนหรือมากกว่า

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV.)

2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในโดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 173)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ N แทน จำนวนคนที่ในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X

$\sum Y$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ Y

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนดิบ X แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum Y^2$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum XY$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X และ Y คูณกันแต่ละตัว

3. ทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการทดสอบค่า t - test
(ชูศรี วงศ์รัตน์. 2537 : 325)

$$t = \frac{r \sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}}, df = n-2$$

เมื่อ t แทน ค่าจากการแจกแจง t - distribution

r แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

N แทน จำนวนนักศึกษา

4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ใช้สูตร (Kerlinger and Pedhazur. 1973 :75)

$$R^2_{y.1\ 2\ 3\ \dots m} = \sum \beta_i r_{iy}$$

เมื่อ $R_{y.1\ 2\ 3\ \dots m}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

β_i แทน ค่า Beta - Weight ของตัวแปรอิสระตัวที่ i

r_{iy} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ i กับตัวเกณฑ์

5. การทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (Kerlinger and Pedhazur. 1973 :57)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1-R^2) / (N-k-1)}$$

เมื่อ F แทน ค่าการแจกแจงแบบ F (F-distribution)

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

N แทน จำนวนคนในกลุ่มแก่ง

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

6. หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (Score - Weight : b) (Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 55)

$$b_i = \beta_i \frac{S_y}{S_i}$$

เมื่อ b_i แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระตัวที่ i
 β_i แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ของตัวแปรตัวที่ i
 S_y แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวเกณฑ์
 S_i แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระที่ i

7. ทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ (Score - Weight) โดยใช้สูตร t - test (Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 119)

$$t_i = \frac{b_i}{SE_{b_i}}$$

เมื่อ t_i แทน ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญที่ i
 b_i แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i ในรูปคะแนนดิบ

SE_{b_i} แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลผลดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
C.V.	แทน	สัมประสิทธิ์การกระจาย
X_1	แทน	คะแนนแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตน
X_2	แทน	คะแนนแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ด้านการบริหารอารมณ์
X_3	แทน	คะแนนแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจ
X_4	แทน	คะแนนแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
X_5	แทน	คะแนนแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ
X	แทน	คะแนนแบบทดสอบวัดเชาว์อารมณ์
Y_1	แทน	คะแนนแบบประเมินการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด
Y_2	แทน	คะแนนแบบประเมินการทำกลุ่มบำบัด
Y_3	แทน	คะแนนแบบประเมินการสอนสุขศึกษา
Y	แทน	คะแนนแบบประเมินการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชรวมทุกทักษะ
b	แทน	น้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
SE_b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบ t
F	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบ F
R	แทน	สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ความแปรปรวนของสหสัมพันธ์พหุคูณ
GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว
K	แทน	จำนวนข้อ
Total	แทน	คะแนนรวม

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน และแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะได้ 3 ทักษะ
2. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ
3. ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ
4. ค่าน้ำหนักความสำคัญของเชาวน์อารมณ์ที่ส่งผลต่อทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ที่จำแนกตามทักษะการพยาบาล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ของคะแนนจากแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน และทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาล 3 ทักษะ

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน และทักษะการปฏิบัติ การพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาล 3 ทักษะ

ตัวแปร	K	Total	$\bar{X}$	S.D	C.V.
X_1	20	80	62.60	6.02	9.61
X_2	20	80	59.83	5.18	8.66
X_3	20	80	62.93	5.18	8.24
X_4	20	80	64.86	6.24	9.62
X_5	20	80	55.86	5.10	9.12
X	100	400	306.10	9.10	2.97
Y_1	8	32	27.36	1.80	6.59
Y_2	8	32	27.74	1.67	6.02
Y_3	14	56	42.18	2.60	6.17
Y	30	120	97.30	5.28	5.42

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 55.86 – 64.86 โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนเชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าตั้งแต่ 5.10 – 6.24 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าระหว่าง 8.24 – 9.62 โดยการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นมีการกระจายของคะแนนสูงสุด รองลงมาคือการรู้อารมณ์ตนเอง การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ การบริหารอารมณ์และการสร้างแรงจูงใจตามลำดับ แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาล 3 ทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 27.36, 27.74 และ 42.18 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 1.67, 1.80 และ 2.60 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าคะแนนของแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 306.10 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.10 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าเท่ากับ 2.97 ส่วนแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 97.30 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.28 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าเท่ากับ 5.42

2. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน กับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ

การหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน กับการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน มาวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ทั้ง 3 ทักษะ และรวมทุกทักษะ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์ในแต่ละด้านกับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ

ตัวแปร	Y1	Y2	Y3	Y
X_1	.231 ^{**}	.226 ^{**}	.454 ^{**}	.342 ^{**}
X_2	.378 ^{**}	.463 ^{**}	.617 ^{**}	.550 ^{**}
X_3	.485 ^{**}	.647 ^{**}	.657 ^{**}	.681 ^{**}
X_4	.614 ^{**}	.384 ^{**}	.494 ^{**}	.585 ^{**}
X_5	.724 ^{**}	.476 ^{**}	.435 ^{**}	.649 ^{**}

df = 58

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง .231 - .724 ซึ่งทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันในทางบวกโดยเชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์สูงสุด เชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ในทักษะการทำกลุ่มบำบัดพบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการทำกลุ่มบำบัดกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มีค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .226 - .647 ซึ่งทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันในทางบวก โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์สูงสุด เชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ในทักษะการสอนสุศึกษาพบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสอนสุศึกษากับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง .435 - .657 ซึ่งทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันในทางบวก โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์สูงสุด เชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาทักษะการพยาบาลจิตเวชรวมทุกทักษะกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าค่าสหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง .342 - .681 ซึ่งทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันในทางบวก โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์สูงสุดและเชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด

3. ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตาม ทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ

การหาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน กับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ 5 ด้าน มาวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกับคะแนนแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ทั้ง 3 ทักษะ และรวมทุกทักษะ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาวน์อารมณ์ในแต่ละด้านกับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช จำแนกตามทักษะการพยาบาลและรวมทุกทักษะ

ทักษะการพยาบาลจิตเวช	R	R ²	F
Y1	.853	.728	37.415 ^{**}
Y2	.753	.568	18.380 ^{**}
Y2	.833	.694	31.797 ^{**}
Y	.912	.831	69.052 ^{**}

df = 5

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่าเมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .853 แสดงว่าเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านวัดลักษณะร่วมกันกับทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด คิดเป็นร้อยละ 72.8 ทักษะการทำการกลุ่มบำบัดพบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .753 แสดงว่าเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านวัดลักษณะร่วมกันกับทักษะการทำการกลุ่มบำบัดคิดเป็นร้อยละ 56.8 ทักษะการสอนสุขศึกษาพบว่า ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .833 แสดงว่าเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านวัดลักษณะร่วมกันกับการสอนสุขศึกษาคิดเป็นร้อยละ 69.4 ทักษะการพยาบาลจิตเวชรวมทุกทักษะกับค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกับเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .912 แสดงว่าเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านวัดลักษณะร่วมกันทักษะการพยาบาลจิตเวชคิดเป็นร้อยละ 83.1

4. คำนำนั้ความสำคัญของเขาวนารมณที่สงผลตอทักษะการปฏิบัติกรพยาบาลจิตเวช
ที่จําแนกตามทักษะการพยาบาล

การหาคํานำนั้ความสำคัญของเขาวนารมณที่สงผลตอทักษะการปฏิบัติกรพยาบาลจิตเวช ที่
จําแนกตามทักษะการพยาบาลนั้นผู้วิจัยได้นําคะแนนของเขาวนารมณทั้ง 5 ด้านและคะแนนจากแบบ
ประเมินทักษะการปฏิบัติกรพยาบาลจิตเวชมาวิเคราะห์ความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (b) ดังแสดงในตาราง 4

ตารางที่ 4 คำนำนั้ความสำคัญของเขาวนารมณแต่ละด้านที่สงผลต่อความสามารถในการปฏิบัติกร
พยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ

แบบทดสอบ	Y ₁		Y ₂		Y ₃		Y	
	b	t	b	t	b	t	b	t
X ₁	.331	2.102 ^{**}	.224	1.075	.418	3.084 ^{**}	1.105	3.022 ^{**}
X ₂	.379	2.120 ^{**}	.270	1.452	.517	3.587 ^{**}	1.116	3.712 ^{**}
X ₃	.509	2.847 ^{**}	.889	4.837 ^{**}	.557	3.866 ^{**}	1.965	6.259 ^{**}
X ₄	.572	4.351 ^{**}	.253	1.718	.423	3.999 ^{**}	1.229	5.330 ^{**}
X ₅	1.223	7.003 ^{**}	.568	3.131 ^{**}	.292	2.075 ^{**}	2.083	6.795 ^{**}

df = 5

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า คำนำนั้ความสำคัญของเขาวนารมณทุกด้านที่คํานวณจากทักษะการ
สร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, การทำกลุ่มบำบัด, การสอนสุขศึกษา, และรวมทุกทักษะมีค่าระหว่าง .331
- 1.223, .224 - .889, .292 - .557, 1.105 - 2.083 ตามลำดับ ซึ่งเขาวนารมณทุกด้านสงผลตอทักษะ
การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสงผลในทางบวก โดย
เขาวนารมณด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพสงผลสูงที่สุด คือ คำนำนั้ความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ (b) มี
ค่าเท่ากับ 1.223 ส่วนด้านการรู้ารมณตนสงผลน้อยที่สุด คือ คำนำนั้ความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ (b) มี
ค่าเท่ากับ .331 ทักษะการทำกลุ่มบำบัดนั้นเขาวนารมณด้านการสร้างแรงจูงใจและด้านการคงไว้ซึ่ง
สัมพันธภาพสงผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสงผลในทางบวก ส่วนเขาวนารมณด้าน
การรู้ารมณตน, การบริหารารมณและการรับรู้ารมณของผู้อื่นสงผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดย
เขาวนารมณด้านการสร้างแรงจูงใจสงผลสูงที่สุด คือ คำนำนั้ความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ (b) มีค่า
เท่ากับ .889 ส่วนด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพสงผลต่ำที่สุด คือ คำนำนั้ความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ
(b) มีค่าเท่ากับ .568 ทักษะการสอนสุขศึกษานั้นเขาวนารมณทุกด้านสงผลตอทักษะการสอนสุขศึกษา
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสงผลในทางบวก โดยเขาวนารมณด้านการสร้างแรงจูงใจสงผล
สูงที่สุด คือ คำนำนั้ความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ (b) มีค่าเท่ากับ .557 ส่วนด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ
สงผลต่ำที่สุดคือ คำนำนั้ความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ (b) มีค่าเท่ากับ .292 เมื่อพิจารณารวมทุกทักษะ
พบว่าเขาวนารมณทุกด้านสงผลตอทักษะการพยาบาลจิตเวชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสง
ผลในทางบวกโดยเขาวนารมณด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพสงผลสูงที่สุด คือ คำนำนั้ความสำคัญในรูป

ของคะแนนดิบ (b) มีค่าเท่ากับ 2.083 ส่วนเขาวนัอารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ต้นส่งผลต่ำที่สุด คือ น้ำหนักความสำคัญในรูปของคะแนนดิบ (b) มีค่าเท่ากับ 1.105

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์แต่ละด้านกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ
2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของเชาวน์อารมณ์แต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะ และรวมทุกทักษะ

ประชากร

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งชายและหญิง หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขตภาคกลาง ซึ่งมีการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two Stage random sampling) โดยการสุ่มขั้นที่ 1 แบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยมีวิทยาลัยพยาบาล เป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) มาจำนวน 1 วิทยาลัย และขั้นที่ 2 สุ่มนักศึกษาพยาบาลที่ได้จากการสุ่มในขั้นที่ 1 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งมี นักศึกษาพยาบาลเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 100 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ด้านละ 20 ข้อ คือ
 - 1.1 ด้านการรู้อารมณ์ตน จำนวน 20 ข้อ
 - 1.2 ด้านการบริหารอารมณ์ จำนวน 20 ข้อ
 - 1.3 ด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 20 ข้อ
 - 1.4 ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น จำนวน 20 ข้อ
 - 1.5 ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ จำนวน 20 ข้อ

แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 มีค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ t-test อยู่ในช่วง 1.956 – 7.676 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่คำนวณจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม AMOS หาความสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบแต่ละด้านกับแนวคิดกับโครงสร้างของชาโลเวย์และคณะ และโกลแมน โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตน, การบริหารอารมณ์, การสร้างแรงจูงใจ, การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .406 .395 .516, .552, และ .573 ตามลำดับ ค่าองค์ประกอบทุกคู่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบสอดคล้องกับแนวคิดโครงสร้างเชาวน์อารมณ์ของชาโลเวย์และคณะ และโกลแมน โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .93 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) มีค่า .91 ซึ่งค่า GFI และค่า AGFI มีค่าเข้าใกล้ 1 สรุปได้ว่าแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ แต่ละด้านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะสอดคล้องกับโครงสร้างของชาโลเวย์ และคณะ และโกลแมนที่กำหนดไว้

2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช 3 ฉบับ คือ

2.1 แบบประเมินการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total correlation) โดยสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันมีค่าอยู่ระหว่าง .572 - .824 ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง (Generalizability Coefficient) ของเบรนนัน มีค่าเท่ากับ .89 และค่าความเชื่อมั่นของการให้คะแนนระหว่างผู้ประเมิน 2 คน จากการสังเกตใช้สูตรของ William A. Scott มีค่าเท่ากับ .93

2.2 แบบประเมินการทำกลุ่มบำบัด ค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total correlation) โดยสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน มีค่าอยู่ระหว่าง .518 - .611 ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง (Generalizability Coefficient) ของเบรนนัน มีค่าเท่ากับ .79 และค่าความเชื่อมั่นของการให้คะแนนระหว่างผู้ประเมิน 2 คน จากการสังเกตใช้สูตรของ William A. Scott มีค่าเท่ากับ .87

2.3 แบบประเมินการสอนสุศึกษา ค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total correlation) โดยสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันมีค่าอยู่ระหว่าง .502 - .676 ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง (Generalizability Coefficient) ของเบรนนันมีค่าเท่ากับ .84 และค่าความเชื่อมั่นของการให้คะแนนระหว่างผู้ประเมิน 2 คน จากการสังเกตใช้สูตรของ William A. Scott มีค่าเท่ากับ .88

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, การทำกลุ่มบำบัด, การสอนสุศึกษา และรวมทุกทักษะการพยาบาลจิตเวช มีค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .231 - .724, .226 - .647, .435 - .657, และ .341 - .681 ตามลำดับซึ่งทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันในทางบวก โดยในทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด เขาวนอารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์กับการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดสูงที่สุด เขาวนอารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์กับการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดต่ำที่สุด ทักษะการทำกลุ่มบำบัด เขาวนอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการทำกลุ่มบำบัดสูงที่สุด เขาวนอารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์กับการทำกลุ่มบำบัดต่ำที่สุด ทักษะการสอนสุศึกษาเขาวนอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการสอนสุศึกษาสูงที่สุด เขาวนอารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์กับการกับการสอนสุศึกษาต่ำที่สุด สำหรับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชรวมทุกทักษะเขาวนอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชสูงที่สุด เขาวนอารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเขาวนอารมณ์กับทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, การทำกลุ่มบำบัด, การสอนสุศึกษา และรวมทุกทักษะการพยาบาลจิตเวช พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าเขาวนอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน วัดลักษณะร่วมกันกับทักษะทักษะการพยาบาลจิตเวชทุกทักษะและรวมทุกทักษะ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .912 - .753 และมีเปอร์เซ็นต์ความร่วมกันอยู่ระหว่าง 83.10 ถึง 56.80 เปอร์เซนต์

2. คำนำหนักความสำคัญของเชาวน์อารมณ์ทุกด้านส่งผลต่อทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อ การบำบัด, การทำกลุ่มบำบัด, การสอนสุขศึกษา, และรวมทุกทักษะมีค่าระหว่าง .331 -1.223 , .224 - .889, .292 - .557 , 1.105 -2.083 ตามลำดับ ซึ่งเชาวน์อารมณ์ทุกด้านส่งผลต่อทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลในทางบวก โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลสูงที่สุด ส่วนด้านการรู้อารมณ์ตนเองส่งผลต่ำที่สุด ทักษะการทำกลุ่มบำบัดนั้นเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจและด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลในทางบวก ส่วนเชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเอง, การบริหารอารมณ์และการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจส่งผลสูงที่สุด ส่วนด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลต่ำที่สุด ทักษะการสอนสุขศึกษานั้นเชาวน์อารมณ์ทุกด้านส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลในทางบวก โดยเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจส่งผลสูงที่สุด ส่วนด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลต่ำที่สุด เมื่อพิจารณารวมทุกทักษะพบว่าเชาวน์อารมณ์ทุกด้านส่งผลต่อทักษะการพยาบาลจิตเวชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลในทางบวกโดยการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลสูงที่สุด ส่วนการรู้อารมณ์ตนเองส่งผลต่ำที่สุด

อภิปรายผล

1. ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้าน คือ การรับรู้อารมณ์ตนเอง,การบริหาร อารมณ์,การสร้างแรงจูงใจ,การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพกับทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด การทำกลุ่มบำบัด การสอนสุขศึกษา และรวมทุกทักษะในการพยาบาลจิตเวช ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันในทางบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่าเชาวน์อารมณ์แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะและรวมทุกทักษะ แสดงว่าถ้านักศึกษาพยาบาลมีเชาวน์อารมณ์สูงก็มีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของโกลแมน (Goleman. 1998) พบว่าเชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถทุกอย่างในการทำงานและส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพโดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาลซึ่งจะต้องใช้เชาวน์อารมณ์สูงกว่าวิชาชีพอื่นๆ และให้ความสำคัญมากกว่าสติปัญญาทางสมองถึง 4 เท่าจึงจะส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพได้ และสอดคล้องกับที่ วีระวัฒน์ บันนิตมัย (2542) กล่าวว่า กลุ่มอาชีพพยาบาลเป็นงานที่ผู้ปฏิบัติต้องมีระดับเชาวน์อารมณ์สูง สนับสนุนสมศรี เชื้อหิรัญ (2532) ที่กล่าวว่า ในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชพยาบาลต้องมีอารมณ์มั่นคง ไม่มีปัญหาส่วนตัวมารบกวนจิตใจ อารมณ์ไม่ซุนมัว โกรธ เศร้าหรือเบื่อหน่าย โดยพยาบาลควรคำนึงและรู้สำนึกในอารมณ์ ความนึกคิดพฤติกรรมของตนเองว่าเป็นอย่างไร ต้องรักษาระดับอารมณ์ของตนเองให้ดี มีลักษณะแบบอบอุ่นเป็นมิตร จึงจะช่วยให้ผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น บรีคเฮด (Brickhead. 1989) เน้นว่าพยาบาลที่เข้าใจและตระหนักในตนเองจะมีความเมตตาและเข้าใจความรู้สึกของผู้ป่วยได้ง่าย ผู้ป่วยซึ่งรับรู้ว่ายพบาลเข้าใจจะรู้สึกปลอดภัย กระตุ้นให้ผู้ป่วยมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก นำไปสู่กระบวนการบำบัดทางจิตได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของศิริพร จีระพัฒนกุลและคณะ (2540) สมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชก็คือการตระหนักและเข้าใจตนเอง วิเคราะห์ปัญหาทางจิตของผู้ป่วย โดยเฉพาะผู้ป่วยที่มีความเศร้า ความโกรธ ความท้อแท้ และความกดดัน แสดงออกถึงการสื่อสารเพื่อการบำบัดรักษา โดยเฉพาะการฟัง การให้ข้อมูลและการยอมรับ ดำเนินการให้คำปรึกษาทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่ม และครอบครัว ดำเนินสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดรักษากับผู้ป่วยที่อยู่ในการ

ดูแลและดำเนินกิจกรรมบำบัด โดยเฉพาะกลุ่มจิตบำบัดประคับประคอง กลุ่มผ่อนคลายความเครียด เช่นเดียวกับการศึกษาของครินสกี (Krinsky, 1996) พบว่า การรู้จักระงับควบคุมอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงกระตุ้นความสำเร็จในชีวิต ซึ่งนักศึกษาพยาบาลควรจะต้องได้รับการพัฒนาเชาวน์อารมณ์เพื่อส่งผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. คำแนะนำนักความสำคัญของเชาวน์อารมณ์แต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชแต่ละทักษะและรวมทุกทักษะ พบว่า ทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด เชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลสูงที่สุด เชาวน์อารมณ์ด้านการรู้อารมณ์ตนเองส่งผลต่ำที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพเป็นการรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นความสามารถในการบริหารจัดการกับความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดกับผู้ป่วยจิตเวช นักศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องมีคุณสมบัตินี้จึงจะช่วยให้การพยาบาลเป็นไปด้วยดี ทำให้ผู้ป่วยสามารถแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นและเกิดทักษะในการเข้าสังคม รวมทั้งเข้าใจพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเอง ส่วนการรู้อารมณ์ตนเองเป็นการรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริงในแต่ละเวลาและสถานการณ์ รู้ว่าตนเองกำลังรู้สึกอย่างไร สามารถติดตามความรู้สึกของตนเองได้ในขณะที่อารมณ์กำลังบังเกิดขึ้น ซึ่งในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด นักศึกษาพยาบาลใช้คุณสมบัติในด้านนี้น้อยเนื่องจากจุดมุ่งหมายในการให้การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชเน้นการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเป็นหลักสำคัญ

ทักษะการทำกลุ่มบำบัดและทักษะการสอนสุขศึกษา พบว่าเชาวน์อารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจส่งผลสูงที่สุด เชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลต่ำที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างแรงจูงใจเป็นความสามารถที่จะสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงใจให้อยากทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งในการทำกลุ่มบำบัดและการสอนสุขศึกษา นักศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องใช้คุณสมบัตินี้จึงจะช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมและสามารถพึ่งตนเองได้

เมื่อพิจารณารวมทุกทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช พบว่าเชาวน์อารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพส่งผลสูงที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการมีสัมพันธภาพที่ดีและการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการพยาบาลจิตเวชที่จะต้องเริ่มตั้งแต่การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย ซึ่งฮัมเมลวอลและซิลวา (Hummelvoll & Silva, 1994) ได้กล่าวไว้ว่า การที่พยาบาลจะเข้าใจบุคคลทั้งคนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เข้าใจทั้งความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และพฤติกรรมของผู้ป่วย จุดเน้นของการพยาบาลจึงอยู่ที่การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย ดังที่เดนนิสัน (Dennison, 1995) กล่าวว่า การพยาบาลจิตเวชนั้นต้องให้การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยที่มีความบกพร่องด้านความคิด อารมณ์ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นความผิดปกติด้านพฤติกรรม การที่พยาบาลจะเข้าใจพฤติกรรมของผู้ป่วยได้นั้นจำเป็นต้องเข้าใจความคิดและอารมณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายใน การสังเกตจากภายนอกเพียงประการเดียวไม่ทำให้เข้าใจผู้ป่วยได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ป่วยสื่อสารสิ่งที่อยู่ภายในออกมาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยจิตเวช การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นรูปแบบของการสร้างสัมพันธภาพที่พยาบาลจิตเวชใช้ทั้งในการประเมิน และบำบัดผู้ป่วย และเป็นจุดเน้นสำคัญในการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลจิตเวช สอดคล้องกับที่เพปพลาว (Peplau, 1952) กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลและผู้รับบริการเป็นสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด และเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปฏิบัติการพยาบาล ดังที่

จินตนา ยูนิพันธุ์ และคณะ (2533) กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพหรือความเข้าใจอันดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยจะทำให้การรักษาพยาบาลเป็นไปด้วยดี อันจะช่วยส่งเสริมคุณภาพการพยาบาลและความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลด้วย ส่วนเขื่อนอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ต้นส่งผลน้อยที่สุดต่อความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช อาจเป็นเพราะว่าจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชทุกทักษะเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางและเมื่อพิจารณาแต่ละทักษะจะพบว่าสัมพันธภาพมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชทุกทักษะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชควรเน้น ขาวนอารมณ์ด้านการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพให้มากขึ้นคือ พยาบาลจะต้องมีการรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้ป่วยสามารถบริหารจัดการความรู้สึกของผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง มีการสื่อสารที่ดี สามารถบริหารความขัดแย้งได้ มีความเป็นผู้นำซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นมากในการพยาบาลจิตเวช โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดและในส่วนของการทำกลุ่มบำบัดและการสอนสุศึกษาเน้นการสร้างแรงจูงใจจะเป็นส่วนสำคัญให้ผู้ผู้ป่วยสามารถทำตนเองให้มีพลังในการปรับปรุงแก้ไขตนเอง ตลอดจนการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้ป่วยเองได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาขาวนอารมณ์ในการพยาบาลสาขาอื่น ๆ เช่น การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ การพยาบาลเด็ก เป็นต้น และควรศึกษาขาวนอารมณ์กับพยาบาลในแต่ละสาขา เพื่อดูว่าสาขาใดควรมีขาวนอารมณ์มากกว่าสาขาใด ซึ่งจะช่วยให้การคัดเลือกพยาบาลประจำหอผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อันจะส่งผลให้การปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. นักการศึกษาทางการพยาบาลควรให้ความสำคัญกับขาวนอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล โดยการศึกษาแบบและวิธีการพัฒนาขาวนอารมณ์ให้สูงขึ้น เช่น การเรียนแบบแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เพื่อให้ นักศึกษาทำงานเป็นทีมในการเป็นทีมสุขภาพต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลธิดา สุนุกพันธ์. (2537). การพัฒนาแบบวัดทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานสำหรับนักศึกษาพยาบาล. ปรินญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.(การประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- โกวิท ประวาลพฤษย์ และสมศักดิ์ สินธุเวชญ์. (2523). การประเมินในชั้นเรียน. วัฒนาพานิช.
- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2527). การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา ยูนิพันธุ์, และคณะ.(2533).มาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : สถาบันสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สมาคมจิตเวชแห่งประเทศไทย.
- จำลอง ชูโต. (2521) การสร้างเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล. ปรินญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.อัดสำเนา.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2527). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.
- ทศพร ประเสริฐสุข (2542) "ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา," วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5(1) : 19 – 34.
- ทัศนา บุญทอง. (2528). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการนี้เลือกสรรการพยาบาลมารดาและทารกและการพยาบาลจิตเวช. กรุงเทพฯ : นำทางการพิมพ์.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2539, มีนาคม). "EQ มาตรฐานอารมณ์อัจฉริยะ," วารสารอัปเดต. 10(117) : 55 - 61.
- _____. (2542). ความฉลาดทางอารมณ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ธีระ ลีลานนทกิจ. (2530). "จิตบำบัดกลุ่ม," เอกสารประกอบการสอนประจำบ้านจิตเวชศาสตร์. อัดสำเนา.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ. (2541). เลี้ยงลูกถูกวิธีชีวิตเป็นสุข. กรุงเทพฯ : เมคอินโฟ.
- นิตยา ดำรงวุฒิ. (2524). การสร้างเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาผู้ช่วยพยาบาล. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.(การพยาบาลผู้ใหญ่) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- บุญเชิด ภิญโญนนัดพงษ์. (2519). การวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. (2537). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย.กรุงเทพฯ : เจริญผล.
- บุญวดี เพชรรัตน์. (2539). การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช 1. สงขลา : เทมการพิมพ์.
- พรจันทร์ สุวรรณชาติ. (2532). "คุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาล," เอกสารการสอนชุดวิชาประเด็นและแนวโน้มทางการพยาบาล หน่วยที่ 8 - 15. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ : นำทางการพิมพ์.
- พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปุตยโต). (2528, มกราคม - มีนาคม). "การพัฒนาคน," วารสารครุศาสตร์. 13(3) : 1 - 13.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : เจริญผล.

- พัชร สุคนธ์ธรรพ์. (2528). การสร้างเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยสำหรับ
นักศึกษาตติยศรภิกขุ. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบ. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบ. (วิชาเอกการพยาบาลมารดา
และทารก). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- มาโนช หล่อตระกูล. (2538). การสัมภาษณ์และการตรวจทางจิตเวช. กรุงเทพมหานคร : โฮลิสติก.
- ยุภาพร เม่งอำพัน. (2533). การสร้างเครื่องมือวัดภาคปฏิบัติวิชา การพยาบาลพื้นฐาน 2
สำหรับนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบ. (การประเมินผลการศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- _____. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ลออ หุดากุล. (2522, เมษายน). "หลักสูตรการศึกษาพยาบาล," จดหมายเหตุการณ์พยาบาล.
18(36) : 4 - 10.
- วิระวัฒน์ ปันนิตามัย และอุสา สุทธิสาคร. (2542). การศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้าน
ชีวิตประวัติของนักศึกษากับความสามารถด้านเชาวน์อารมณ์ : ความจริงของ
ชีวิตที่มีใช้แพร่ชนนิยม. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี. (2542). "การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการ
ทำงาน," วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5(1) : 37 - 52.
- ส. วาสนา ประवालพฤกษ์. (2527, พฤษภาคม - สิงหาคม). "การสอบการปฏิบัติ," วารสารการวัดผล
การศึกษา. 6(1) 1-11
- _____. (2532, พฤษภาคม - สิงหาคม). "การพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ,"
วารสารการวัดผลการศึกษา. 12(34).
- _____. (2533, กันยายน - ธันวาคม). "การพิจารณาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการปฏิบัติ,"
วารสารการวัดผลการศึกษา. 12(35) : 28-42
- สมจิตต์ ลิ้มโพธิ์แดน. (2536). การพัฒนาแบบวัดการปฏิบัติการพยาบาลสู่ศาสตร์ภาค
ปกติสำหรับนักศึกษา. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบ. (การประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา
- สมศักดิ์ ลิลา. (2539). การสร้างเครื่องมือวิจัย. คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมศรี เชื้อหิรัญ. (2532). คู่มือปฏิบัติการเบื้องต้นการพยาบาลจิตเวช. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สมศักดิ์ สินธุเวชญ์. (2530). การประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

- สมบุรณ์ ชิตพงศ์. (2522). *การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- สิริรัตน์ ฉัตรชัยสุชา. (2538). *การพยาบาลจิตเวชศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สุโขทัยธรรมธราช, มหาวิทยาลัย. (2532). *การเรียนรู้การสอนสุขภาพอนามัย*. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธราช.
- สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์. (2526, พฤษภาคม - สิงหาคม). "การศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียน
ภาคปฏิบัติของนักเรียนพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล," *วารสารการวัดผลการศึกษา*
5(1) : 133 - 144.
- สุรกุล เจนอภรม. (2542, สิงหาคม). "EQ/EI," *วารสารการศึกษานอกโรงเรียน*. 20 - 22.
- ศิริพร จิรวรรณกุล และคณะ. (2540). "สมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช,"
วารสารวิจัยพยาบาล. 59-68.
- อธิฐาน มงคลสถิตย์. (2522). *การสร้างเครื่องมือประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของ*
นักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- อรพินท์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์และวิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. (2542). "การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพ
มาตราวัดสติปัญญาทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ," *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องทฤษฎี*
และการวัดอีคิว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา
- อามา โลจายะ และสุดสวาท อยู่สมบุรณ์. (2539, มกราคม - เมษายน). "พฤติกรรมจริยธรรม
ของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4
นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย," *วิทยาสาร*
พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย. 21(1) : 14 - 21.
- Abrahamsen, D. (1958). *the road to emotional maturity*. New Jersey : Prentice Hall.
- Anastasi, A. (1967). *Psychological Testing*. 2nd ed. New York : The Macmillan Company.
- BarOn, R. (1997). *BarOn emotional quotient inventory : A Measure of emotional intelligence*.
(Technical manual). Toronto multiHealth System.
- Bradfield, J.M. and Moredock, H.S. (1975). *Measurement and Evaluation in Education*.
New York : Macmillan.
- Brickhead, L.M. (1989). *Psychiatric Mental Health Nursing : The Therapeutic Use of Self*.
Philadelphia : S.B. Lippincott.
- Cooper, R.K. & Sawaf, A. (1997). *Executive EQ Intelligence in leadership and organization*.
New York : Grosset/Put nam.
- Cross, J. (1999). *Does your emotional intelligence quotient (EQ) mean more than your IQ ?*
[http : // www.co.iup.edu/~jacross/ eq.html](http://www.co.iup.edu/~jacross/eq.html).

- Dennison, S. (1995, April). "An Exploration of the Communication that take place Between Nurses and Patients Whilst Cancer Chemotherapy is Administered," *Journal of Clinical Nursing*. 4 : 227-233.
- Ebel, R.L. and Frisbie, D.A. (1986). *Essential of Education Measurement*. Englewood Cliff : Prentice - Hall, Inc.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind : the theory of multiple*. New York : Basic Books.
- Garrison, K.C. & Magon, R.A. (1972). *Educational psychology : an Intergration of psychology and Educational practices*. Ohio : Charlese, Merrill.
- Gibbs, N. (1995). "The EQ Factor," *Time*. 9 : 24-31.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence why it can matter more than IQ*. New York : Bantam Book.
- Goleman, (1995). *Emotional Test*. [http :// www.utne. com./lens/bms/eg.html](http://www.utne.com/lens/bms/eg.html)
- _____. (1998 a, November- december). "What makes a leader?," *Harvard Business Review*. 76 : 93-104.
- _____. (1998 b). *Working with emotional intelligence*. New York : Bantam Books.
- Holbrook, W.E. (1997). A Study of relationships between emotion intelligence and basic writer' skills. *Dissertation Thesis*, Ph.D. (Language, Rhetoric and Composition). Ball State University.
- Hummelvoll , J.K. and Silva, B.A. (1994, February). A Holistic – Existential Model for Psychiatric Nursing. *Perspective in Psychiatric Care*. 30 : 7 – 14.
- Judith, H. and others. (1989). *Comprehensive Psychiatric Nursing*. New York : McCraw-Hill Book Company.
- Kerlinger, E.N. and Pedhazur, E.J. (1973). *Multiple Regression in Behavior Research*. New York : Holt Rinrhart and Winston.
- Krinsky, R. (1996). *Children of alcoholics/substance parents : Deley of Gratification, Achievement motivation, and aggression (alcoholism drug abuse)*, Thesis (PH.D.) Adelphi University, The institute of Advanced Psychological Studies.
- Marshall, J.E. (1991, May). "An Investigation of the Constrcut Vality of the Test of Basic Process Skills in Science : A MultiTrait - Multimethod Analysis (Science Process Skills)," *Dissertation Abstracts International*. 51(11) : 3691.
- Marshall, J.E. and Hales, L.W. (1971). *Classroom Test Construction*. Massachusetts : Addison - Wesley Publishing Company.
- Mayer, J.D., Dipaolo, M. and Salovey, P. (1990). "Perceiving Affective in Ambiguous Visual Stimuli : A Component of Emotional Intelligence," *Journal of Personality Assessment*. 54 (3&4) : 772-781.

- Mayer, J.D. & Salovey, P. (1997). "What is emotional intelligence?" In Sluyter (Eds.) *Emotional development and emotional intelligence*. (p. 3-31). New York : Basic Books.
- Mayer, J.D. , Salovey, P. & Caruso, D. (in press). Competing model of emotion Intelligence. In R.J. Sternberg. *Handbook of Human Intelligence*. New York : Cambridge. (p. 8-13)
- Mehrens, W.A. and Lehmann. (1978). *Measurement and Evaluation in Education and Psychology*. New York : Rinchart and Winston.
- Menhart, S.F. (1998). Emotional intelligence : An alternative explanation of career success. Development of multicomponential theory of emotionalintelligence and its relationship to interview outcomes (affect). *Dissertation Thesis*, Ph.D.(Industrial Psychology). University of South Florida.
- Peplau, H. (1952). *Interpersonal relation in Nursing*. New York : G.P.Patnum' s Sons.
- Salovey, P., & Mayer, J.D. (1990). "Emotional intelligence," *Imagination, Cognition and Personality*. 9 : 185-211.
- Salovey, P., & Mayer, J.D. (1994). Some final thoughts about personality and intelligence, p. 303-318. In R.J. Sternberg & P. Ruzgis (Eds.) *Personality and intelligence* . New York : Cambridge University Press.
- Salovey, P., & Mayer, J.D. (1998). *The Emotional IQ Test*. (CD-ROM). New York : cambridge University Press.
- Salovey, p., & Mayer, J.D., oldman, S.I, Turvey, C., Palfai, T.P. (1995). Emotional attention clarity and repair : Exploring emotional intelligence using the trait – mood scale. 125-154. In J.W. Pennebaker (Ed.) *emotional, disclosure, and health*. Washington D.C. American Psychological Association.
- Segar, C.A. (1994). "Implicit learning," *Psychological Bolletin*. 115 : 163-196.
- Schutte, Nicoia S. et al. (1998). "Development and validation of a measure of emotional Intelligence," *Personality and Individual Differences*. 25 : 167 - 177
- Shrink, C. (1999). *Emotiorial intelligence test*. <http://www.queendom.com/emotionliq-frm.html>.
- Simpson, E.J. (1966). *The Classification of Education Objectives : Psychomotor Domain*. Illinoisis : U. of Illinois – Champaign.
- Stanely, A.J. and Glock D.M. (1975). *Evaluating Pupil Growth* . U.S.A. : Allyn and Bancon. Inc.
- Sternberg, R.J. (1997). Tacit Knowledge and job success. In Anderson and P. Heriot. (Eds.) *International handbook of selection and assessment*. (p. 201 - 213) Chichester : Wiley & Sons.
- Stuart, G.W., and Sundeen , S.J. (1979). *Principles and Practice of Psychiatric*. St. Louis : The C.V. mosby.

- Tapia, M.L. (1998). A study of relationships of the emotional intelligence inventory (intelligence tests). *Dissertation Thesis*, Ph.D.(Education, Tests and Measurements). The University of Alabama.
- Thorndike, E.L. (1920). "Intelligence and its uses," *Harper's Magazine*. 140 : 227-235.
- Thorndike, E.L. and Elizabeth H. (1971). *Measurement and Evaluation in Psychologans and Education*. New York : John Wiley.
- Trotzer, J.P. (1977). *The Counselor and the Group : Intregrating theory, Training and Practice*. California : Brooks Cole : Publishing.
- Tuckman, B.W. (1975). *Measuring Educational Outcomes : Fundamentals of Testing*. New York : Harcourt Brace Jovanovich.
- Wiersma, W. and Jurs, S.G. (1985). *Educational Measurement and Testing*. Massachusetts : Allyn and Becon.
- Wagner, R.K., & Sternberg, R.J. (1985). "Practical intelligence in real-world pursuits : The role of tacit knowledge," *Journal of Personality and social Psychology*. 49 : 436-458.
- Weisinger, H. (1998). *Emotional intelligence at work : the untapped edge for success*. San Francisco : Jassey - Bass.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบทดสอบ

ตาราง 5 การหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแบบ
ทดสอบเชาว์อารมณ์

ข้อที่	รายการ	ค่า IOC	ค่า t - test	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1	ฉันรู้ถึงพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อผู้อื่น	.800	5.543	.406
2	ฉันรู้จุดดีของตนเอง	.600	4.721	.395
3	ฉันรู้ว่าตนเองมีอารมณ์ ความรู้สึกอย่างไร	1.00	3.613	.516
4	ฉันรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลง	.800	6.264	.552
5	ฉันรู้และบอกถึงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	.600	4.567	.573
6	เมื่อฉันเริ่มโกรธฉันรู้สึกตัวเสมอ	.600	3.712	.497
7	ฉันรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง เมื่อถูกกระตุ้นทางจิตใจ	.800	5.360	.542
8	ฉันรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดจากอารมณ์	1.00	5.842	.476
9	ฉันรู้ว่าตนเองตื่นเต้น ตกใจง่ายเสมอ	1.00	2.860	.392
10	ฉันรู้ตนเองเป็นคนประหม่าเมื่อเข้าสังคม	1.00	5.039	.494
11	ฉันรู้ว่าตนเอง เป็นคนวิตกกังวลได้ง่าย	.800	4.926	.392
12	ฉันมีแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินชีวิต	.600	8.412	.593
13	ฉันมักจะรู้อย่างชัดเจนว่าขณะนั้นตนเองรู้สึก อย่างไร	.600	4.337	.374
14	ฉันจะเก็บความรู้สึกไว้กับตนเอง	.800	4.121	.379
15	ฉันรู้สึกไม่มีความสุขกับสิ่งที่ฉันทำอยู่	1.00	6.190	.439
16	ฉันรู้สึกว่าเมื่อมีอายุมากขึ้นฉันสามารถรับรู้ อารมณ์ของตนเองได้ถูกต้องมากขึ้น	.800	2.985	.216
17	ฉันรู้ว่าฉันมีขีดจำกัดในเรื่องความโกรธอย่างไร	1.00	5.191	.443
18	เมื่อฉันรู้สึกเครียดฉันรู้ว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุ	.800	3.401	.341
19	บ่อยครั้งที่ฉันรู้สึกเศร้าซึมโดยไม่ทราบสาเหตุ	.800	2.860	.302
20	ฉันทำตัวเฉยเมยเนื่องจากไม่แน่ใจว่าควรแสดงอารมณ์ และแสดงความรู้สึกอย่างไร	.600	2.505	.372
21	ฉันได้เสียด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์	1.00	4.782	.458
22	ฉันสามารถแสดงอารมณ์โกรธได้อย่างเหมาะสม	.600	6.301	.501
23	ฉันสามารถปรับปรุงตนเองให้แสดงความคิดเห็นอย่าง เหมาะสม	.600	4.990	.468
24	ฉันไม่เคยปล่อยให้ความรู้สึกทั้งหลายมารบกวนการเรียน	.600	4.706	.429
25	ฉันมีวิธีการผ่อนคลายความเครียดได้ด้วยตนเอง	1.00	6.420	.509
26	เมื่อมีปัญหาฉันสามารถควบคุมสติได้	1.00	7.082	.558
27	ฉันใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหา	1.00	3.069	.384

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่า IOC	ค่า t - test	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
28	เมื่อแก้ไขปัญหาเองไม่ได้ ฉันจะขอคำแนะนำจากผู้ที่ตนเองไว้ใจ	.800	3.032	.301
29	ถ้าใครทำข่าวของฉันเสียหาย ฉันจะใช้คำพูดที่ไม่ดีกับเขา	.800	3.690	.396
30	ถ้าฉันไม่พอใจใครฉันจะพูดเสียงดัง	.600	2.893	.367
31	ถ้าใครพูดจาดูหมิ่น เยาะเย้ยให้ฉันอับอายฉันจะทำร้ายร่างกายเขาทันที	.600	2.065	.273
32	ฉันรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจ เมื่อต้องทำงานร่วมกับเพื่อนที่ฉันไม่ชอบ	1.00	2.221	.355
33	ฉันจะคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ	1.00	5.869	.500
34	แม้ในใจฉันรู้สึกเศร้า แต่ฉันก็สามารถยิ้มได้	1.00	5.761	.359
35	ฉันไม่ปล่อยให้ความรู้สึกขื่นขื่นชีวิต	1.00	4.658	.456
36	ฉันไม่นำเอาสิ่งที่ล้มเหลวในอดีตมาบงกการ	1.00	5.070	.399
37	ฉันสามารถทำใจยอมรับเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้	.600	6.208	.533
38	ฉันเตรียมตัวเตรียมใจสำหรับความไม่สมหวังไว้เสมอ เพราะในโลกนี้คงไม่มีใครที่จะสมหวังตลอดไป	.600	5.128	.349
39	เมื่อฉันไม่สมหวังในสิ่งที่ต้องการฉันจะเศร้าโศกเสียใจมากจนนอนไม่หลับไปหลายวัน	1.00	2.417	.302
40	เมื่อฉันเครียดฉันจะทำงานต่าง ๆ ไม่ได้	1.00	2.466	.287
41	ฉันไม่เคยท้อถอย แม้มีอุปสรรคการดำเนินชีวิต	1.00	6.683	.502
42	เมื่อพบความผิดหวัง ฉันสามารถรวบรวมกำลังใจและกลับมาทำหน้าที่ของตนได้	.600	7.144	.601
43	ฉันมีวิธีการพูดกับตัวเองเพื่อให้กำลังใจตนเองได้ดี	.800	7.765	.527
44	เมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ฉันบอกตนเองว่าได้ทำดีที่สุดแล้ว	1.00	5.923	.378
45	ฉันรู้สึกหดหู่ เมื่อคิดถึงความผิดพลาดที่ผ่านมา	.800	2.956	.310
46	ฉันคิดว่าความพยายามจะทำให้ฉันทำทุกอย่างได้ดี	.800	7.767	.501
47	ฉันคิดว่าทุกคนมีคุณค่าในตัวเอง	.600	4.124	.435
48	ฉันมักมองอุปสรรคเป็นโอกาสในการแก้ไขปัญหา	.800	5.265	.513
49	ฉันชอบคิดถึงสิ่งที่ทำให้สบายใจ	1.00	4.368	.399
50	เมื่อฉันทำอะไรไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง	1.00	2.819	.264

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่า IOC	ค่า t - test	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
51	ฉันคิดว่าคำตำหนิของอาจารย์และเพื่อน ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ฉันได้พัฒนาตนเอง	.800	4.207	.441
52	บางครั้งฉันรู้สึกว่าตนเองไม่มีอะไรดีเลย	1.00	2.935	.297
53	ฉันคิดว่าโลกนี้สนุกสนานน้อย	1.00	6.826	.481
54	ฉันชอบอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องทำอะไร	1.00	2.428	.382
55	ฉันมักจะยอมแพ้เสมอไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม	1.00	5.394	.327
56	ฉันคิดว่าตนเองเป็นนักศึกษาที่ดีของวิทยาลัย	.600	7.655	.447
57	ฉันฟื้นตัวใหม่ได้อย่างรวดเร็วหลังความล้มเหลวหรือสูญเสียกำลังใจ	1.00	6.334	.482
58	เมื่อฉันต้องทำงานที่ไม่สนใจ ฉันสามารถทำได้อย่างกระตือรือร้น	1.00	5.373	.268
59	ฉันสามารถพัฒนารูปแบบพฤติกรรมที่ใหม่ได้ดีกว่าเดิม	.800	5.712	.474
60	ฉันคิดว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนที่จะช่วย使我ทำงานด้วยความระมัดระวังเพิ่มขึ้น	.800	7.021	.519
61	ฉันรู้สึกสนุกสนาน เมื่อสามารถเข้าหาให้เพื่อนโกรธได้	1.00	2.281	.359
62	ฉันชอบชมเชย ยกย่อง คนอื่นที่มีความสามารถ	.800	6.420	.443
63	ฉันมีความสุขใจเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น	1.00	6.571	.556
64	ฉันคิดว่ายังมีคนที่น่าสงสารที่ฉันควรช่วยเหลืออีกมาก	.800	5.813	.432
65	ฉันทะเลาะขัดแย้งกับเพื่อนเป็นประจำ	1.00	4.594	.312
66	ฉันไม่อยากเสียเวลาในการพูดปลอบใจผู้อื่นเมื่อเขามีเรื่องทุกข์ใจ	.800	2.303	.410
67	เมื่อเพื่อนขอความช่วยเหลือ ฉันจะให้ความร่วมมือทันที	.800	7.146	.421
68	ฉันมักจะพูดถึงความไม่ดี ของเพื่อนเสมอ	1.00	4.320	.313
69	ฉันจะให้คำปลอบโยนและกำลังใจแก่เพื่อนที่รู้สึกผิดหวังเสมอ	1.00	4.329	.338
70	ฉันสามารถคาดเดาอารมณ์ของเพื่อน ๆ ที่กำลังสนทนากันอยู่	.800	2.813	.364
71	ฉันรู้ถึงความรู้สึกของเพื่อน ๆ โดยสังเกตจากสีหน้าและดวงตา	.600	5.686	.319
72	ฉันระมัดระวังคำพูดหรือการแสดงออกที่กระทบกระเทือนจิตใจเพื่อน	.800	4.083	.471

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่า IOC	ค่า t - test	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
73	ฉันรู้สึกเห็นใจเพื่อน ๆ เมื่อพบว่าพวกเขาไม่สบายใจ	1.00	6.410	.565
74	ฉันมักจะเอาใจช่วยให้เพื่อน ๆ มีความสุขและสมความปรารถนาในสิ่งที่คิด	.800	5.430	.484
75	ฉันสามารถรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่นได้ แม้เขาจะไม่ได้พูดออกมา	.800	2.582	.327
76	เมื่อฉันขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ฉันรู้สึกสงสารและเห็นใจผู้ป่วย	.800	5.543	.541
77	ฉันชอบนำปมด้อยของเพื่อนมาพูดล้อเลียน	.800	3.763	.290
78	ฉันรู้สึกรำคาญเมื่อเพื่อนมาขอความช่วยเหลือ	1.00	5.923	.352
79	ฉันไม่ค่อยใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่นนอกจากตัวเอง	1.00	3.520	.425
80	ฉันรู้สึกมีความสุขเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข	.800	7.082	.478
81	ฉันรู้สึกว่าเข้ากับเพื่อนไม่ได้	1.00	3.512	.438
82	ฉันชอบยิ้มแยมักทักทายคนอื่น	.800	4.931	.583
83	ฉันพอใจที่จะอยู่ตามลำพัง ห่างไกลจากคนอื่น	.600	2.128	.351
84	ฉันเป็นสมาชิกคนสำคัญของห้องเรียน	.800	4.704	.371
85	ฉันรักใคร่ปรองดองกับพี่น้องเป็นอย่างดี	.800	6.225	.337
86	ฉันชอบทำงานคนเดียว มากกว่าทำงานร่วมกับผู้อื่น	.600	2.207	.301
87	ฉันสามารถทำตัวเข้ากับคนได้ทุกประเภท	.600	7.184	.611
88	ฉันรู้สึกสนุกสนานในหมู่เพื่อนฝูงมาก ๆ	.800	5.548	.578
89	ฉันไม่ต้องการเป็นมิตรกับคนอื่น	1.00	2.006	.294
90	เมื่อเพื่อนให้อะไรแก่ฉัน ฉันจะหาทางตอบแทนเขา	1.00	3.613	.276
91	แม้ว่ายังไม่รู้จักกันดีพอ แต่ฉันก็อยากจะคบทักทายเพื่อนใหม่	.600	3.907	.561
92	ฉันสามารถร่วมการสนทนาที่สนิทสนมกับบุคคลอื่น	.800	3.936	.608
93	ฉันมักจะโต้เถียงเพื่อน เพื่อเอาชนะเสมอ	.800	4.013	.360
94	เมื่อเกิดเรื่องขัดแย้งกับภายในกลุ่มเพื่อน ฉันจะหาวิธีให้เพื่อนปรับความเข้าใจกัน	1.00	5.536	.381
95	ฉันให้ความสนใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับเพื่อน ๆ เสมอ	1.00	5.498	.415
96	ฉันจะระมัดระวังมากในการที่จะไว้วางใจใคร	1.00	4.426	.378
97	ฉันมักเป็นผู้นำในการรวมกลุ่มทำงานกับเพื่อน ๆ	1.00	2.03	.320

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่า IOC	ค่า t - test	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
98	ฉันสามารถแสดงทักษะการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ	.800	3.56	.559
99	ฉันสามารถไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้	1.00	4.52	.377
100	ฉันใช้คำพูดที่สุภาพกับเพื่อนและผู้อื่นเสมอ	.600	6.33	.361

ตาราง 6 ผลการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
การพยาบาลจิตเวช ด้านการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

ข้อ	รายการประเมิน	IOC	Correlation Item-total correlation
1	การสนทนาได้ครอบคลุมตามจุดประสงค์ที่กำหนดได้	1.00	.645
2	การสนทนาทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง	1.00	.736
3	ดำเนินการสนทนาได้ตามขั้นตอน	.800	.572
4	ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสนทนา เพื่อการบำบัด ได้อย่างเหมาะสม	.800	.814
5	สามารถแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า	1.00	.824
6	สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้รับบริการและ ตนเอง	.600	.719
7	สรุปผลการสนทนาได้ถูกต้องเหมาะสม	.800	.595
8	ความก้าวหน้าของการแก้ไขปรับปรุงตนเอง	1.00	.608

ตาราง 7 ผลการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
การพยาบาลจิตเวช ด้านการทำกลุ่มบำบัด

ข้อ	รายการประเมิน	IOC	Correlation Item-total correlation
1	จัดอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมกลุ่มได้อย่างเหมาะสม	1.00	.518
2	สามารถใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม	.800	.537
3	สามารถกระตุ้นสมาชิกให้มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่าง เหมาะสม	.800	.556
4	ดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้ตามแผนที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน	1.00	.575
5	แก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะดำเนินกลุ่มได้อย่างเหมาะสม	1.00	.536
6	ประเมินปัญหาและให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้องมีประโยชน์ ขณะดำเนินกิจกรรมกลุ่ม	1.00	.661
7	ยอมรับความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่มด้วยท่าทีที่เหมาะสม	1.00	.537
8	ประเมินกระบวนการของกลุ่มและเนื้อหาของกลุ่ม ภายหลัง ปิดกลุ่มได้อย่างถูกต้อง	.80	.507

ตาราง 8 ผลการหาค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
การพยาบาลจิตเวชด้านการสอนสุขศึกษา

ข้อ	รายการประเมิน	IOC	Correlation Item-total correlation
1	กำหนดกิจกรรมการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและสื่อ การสอน	1.00	.625
2	ใช้ภาษาพูดเข้าใจง่าย และตรงกัน ออกเสียงอักขระ ควบกล้ำชัดเจน	1.00	.676
3	อธิบายเนื้อเรื่องได้เข้าใจง่าย ครบคลุมและ ต่อเนื่อง	.800	.542
4	กระตุ้นผู้ฟังให้แสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ ซักถามและยอมรับความคิดเห็นของผู้ฟัง	.800	.634
5	ตอบคำถามและแก้ไขเฉพาะหน้าได้เหมาะสม	1.00	.655
6	สังเกตผู้ฟังอย่างทั่วถึง เพื่อประเมินความสนใจ	1.00	.623
7	ควบคุมกลุ่มและใช้เวลาได้อย่างเหมาะสม	1.00	.502
8	จัดสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม เช่น การเตรียมสถานที่ แสง สี ฯลฯ	8.00	.636
9	สร้างบรรยากาศในการส่งเสริมความรู้ เช่น แต่งกาย เรียบร้อย วาจาสุภาพและเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายผู้ฟังและกระตือรือร้น	1.00	.596
10	ถ่ายทอดความรู้ด้วยความมั่นใจ	1.00	.613
11	สรุปและทบทวนเน้นเนื้อเรื่องที่สำคัญให้นำไปใช้ได้	1.00	.551
12	ผู้ฟังสนใจ ซักถามและแสดงความคิดเห็น	.800	.630
13	มีการประสานตาระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง	.800	.626
14	ผู้ฟังสามารถตอบข้อซักถามหรือสาธิตย้อนกลับได้	.800	.584

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รศ. ดร.คมเพชร	ฉัตรศุภกุล	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รศ. ดร.วิลาสลักษณ์	ชวัลลี	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. รศ. นิภา	ศรีไพโรจน์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. รศ. อูสา	สุทธิสาคร	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
5. อ.โสภณ	ศรีสุวรรณวัฒนา	ภาควิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
กรุงเทพฯ
6. อ.สุริรัตน์	เตียอนุกุล	ภาควิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
ชัยนาท
7. อ.ศิริรัตน์	ผุดผ่อง	ภาควิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
สวรรคภ์ระธารักษ์
8. อ.ทรรศนีวรรณ	พลยศ	ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจิตเวชนครสวรรค์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายประชัน จันทรสุข
 เกิดวันที่ 9 เมษายน 2516
 สถานที่เกิด จังหวัดชัยนาท
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 50 หมู่ 3 ต.หนองบัว อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 4 (ด้านการสอน)
 สถานที่ทำงาน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท

ประวัติการศึกษา

2535 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดสิงห์ จ.ชัยนาท
 2539 ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิ์ประสงค์
 จ. อุบลราชธานี
 2544 การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิชาเอก การวัดผลการศึกษา